

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
IČO: 67985921
Sídlo: Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

**VÝROČNÍ ZPRÁVA
O ČINNOSTI A HOSPODAŘENÍ
MASARYKOVA ÚSTAVU
A ARCHIVU AKADEMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY, V. V. I.,
ZA ROK 2021**

Dozorčí radou pracoviště projednána dne 13. 6. 2022
Radou pracoviště schválena dne 20. 6. 2022

Obsah

Úvodní slovo doc. Dr. phil. Rudolfa Kučery, Ph.D., ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.	4
Československo-polské vědecké sítě v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi (bilaterální projekt)	6
Živit vítězství	7
Historická korespondence online (HiKo) – digitální budoucnost výzkumu korespondenčních sítí.	9
<i>Industrie</i> – o dějinách průmyslu a průmyslové společnosti v českých zemích posledních dvou století na obrazkách České televize	11
Unikátní nález zlomků rukopisu středověké vícehlasé hudby	12
Ocenění pracovníků	13
Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách.	14
a) Výchozí složení orgánů pracoviště.	14
b) Změny ve složení orgánů pracoviště.	15
c) Informace o činnosti orgánů pracoviště	15
Informace o změnách zřizovací listiny	16
Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti.	17
a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i.	17
b) Činnost vědeckých a odborných oddělení.	17
c) Archivní a servisní činnost	22
d) Činnost knihovny	23
e) Činnost nakladatelství	24
f) Projekty vědy a výzkumu	25
g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)	32
h) Mezinárodní spolupráce	41
ch) Výuka na vysokých a středních školách	46
i) Vzdělávání veřejnosti (výběrově)	46
j) Popularizační činnost (výběrově)	48

Hodnocení další a jiné činnosti	49
Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce	49
Stanoviska dozorců rady.....	50
Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví	50
a) O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy.....	50
b) O předpokládaném vývoji pracoviště.....	50
c) O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje.....	50
d) O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů	50
e) O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích	50
f) O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí	50
g) Informace požadované podle zvláštních právních předpisů	50
Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.....	51
a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti	51
b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	51
c) Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.....	51
d) Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence	51
e) Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení	51
f) Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.....	51
Příloha: Účetní závěrka a zpráva o jejím auditu	52

Úvodní slovo

Rudolf Kučera, ředitel

Po dlouhé době předkládáme čtenářům od základů změněnou výroční zprávu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Ta by do budoucna měla sjednotit dvojkolejnost „bilancování“ na našem pracovišti, kdy výroční zprávy plnily prostou informační povinnost danou příslušnými právními předpisy, zatímco širší veřejnost jsme o naší činnosti informovali od roku 2008 prostřednictvím speciálního *Zpravodaje*. Nový formát výroční zprávy obě tyto formy sjednocuje a bude do budoucna přinášet jak povinné údaje dané legislativou, tak i širší informace o dění na našem pracovišti. Na následujících stránkách proto naleznete jak obsírnější představení našich vybraných aktivit v uplynulém roce, tak i obsáhlý výběr našich vědeckých výstupů, informace o činnosti hlavních orgánů ústavu i informace ekonomického charakteru, jejichž zveřejnění nám ukládají příslušné zákony.

Chod pracoviště v roce 2021 byl, stejně jako v roce předcházejícím, výrazně ovlivněn pandemií covidu-19. Přestože celková epidemická situace se v ČR díky postupující vakcinaci a promořování populace během roku spíše zlepšovala, docházelo spolu s opakujícími se epidemickými vlnami i nadále k razantnímu omezení našich aktivit. Podobně jako v roce 2020 jsme se snažili ochránit zdraví zaměstnanců, zároveň jsme jim ale chtěli v nejvyšší možné míře umožnit vykonávat jejich práci. Jsem velmi rád, že obojí se podařilo. Ani v roce 2021 se nám sice epidemie nevyhnula, závažnější daň na zdraví kohokoli z nás si však naštěstí nevybrala a naše knihovna, badatelna a veškeré další

zázemí ústavu i přes komplikovanou situaci kontinuálně poskytovaly alespoň základní servis nejen našim, ale i externím badatelům. Vnitřní život pracoviště byl sice místy omezen, nikdy však naštěstí zcela neutichl a pandemie nám ani v roce 2021 nezpůsobila žádné hluboké, dlouhotrvající problémy.

Úvod uplynulého roku přinesl vyvrcholení pětiletého hodnocení pracovišť ze strany AV. Prezenční jednání hodnotících komisí na ústavech bylo převedeno do virtuálního prostoru, i přesto však druhá hodnotící fáze proběhla dle plánu a náš ústav měl možnost prezentovat výsledky své práce za období let 2015–2019. Výsledky obou fází hodnocení pak byly shrnuty do obsáhlé zprávy, jejíž závěry jsou pro naše pracoviště povětšinou velmi lichotivé a poskytly nám nejen vítané uznání, ale i hodnotnou zpětnou vazbu pro rozvoj ústavu v dalších letech. Jako ředitele mě samozřejmě těší, že se pozitivní výsledky hodnocení promítly i do následného jednání s vedením AV o financování ústavu, které vyústilo v navýšení našeho institucionálního rozpočtu. Přestože neočekávaně velkou část tohoto navýšení musíme použít na pokrytí rapidní inflace, je převedení pozitivního hodnocení nezávislou mezinárodní komisí do financování ústavu vítanou zprávou umožňující další rozvoj. Značné úsilí, které jsme v souvislosti s přípravou veškerých podkladů a prezentací pro účely hodnocení museli vynaložit, tak nevyšlo naprázdno.

Ani obtížná pandemická situace, ani vrcholící hodnocení však nezastavilo práci na našich výzkumných projektech. K již probíhajícím projektům přibývalo v roce 2021 šest dalších financovaných GA ČR. Jeden z těchto projektů byl podpořen v bilaterálním schématu s Polskem („Československo-polské vědecké sítě v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi“) a umožnil nám rozvinout projektovou spolupráci s Historickým ústavem Polské akademie věd. Po GA ČR projektech získaných v bilaterálních schématech s rakouskými a slovinskými partnery se tak jedná o další rozšíření našeho mezinárodního zapojení a potvrzení naší atraktivit v mezinárodním výzkumném prostoru.

Dalším velkým úspěchem bylo podpoření výzkumu zabývajícího se dějinami vědy v Československu v letech 1918–1968 v rámci schématu AV ČR Lumina quae-runtur. V historii ústavu je to první projekt, který v této vysoce prestižní soutěži uspěl, a velkorysý, pětiletý financování příslušného týmu výrazně podpoří profil, který Masarykův ústav a Archiv AV ČR má v oblasti výzkumu dějin vědy. Spolu s projekty ERC, HORIZON 2020, EXPRO a NAKI tak podpora z programu Lumina

quaeruntur ukazuje sílící schopnost našeho pracoviště řešit dlouhodobé a co do kvality výsledků ambiciózní projekty jak na domácím, tak na mezinárodním poli. Zvyšující se počet takto rozsáhlých projektů pochopitelně klade i zvýšené nároky na jejich administrativní a technické zajištění. V roce 2021 jsme proto vytvořili novou pozici projektového manažera / projektové manažerky, která by se měla stát ústředním místem pro cílenou projektovou podporu.

Nesmíme však zapomínat, že všechny, byť sebezpestitnější projekty jsou jen prostředkem k cíli, kterým je získávání nových poznatků a jejich adekvátní prezentace odborné i širší veřejnosti. I v tomto ohledu byl rok 2021 na půdě našeho ústavu bohatý. Nemá zde samozřejmě smysl vyjmenovávat všechny dílčí publikace, konference a další výsledky naší práce. Výběr z nich je možno nalézt na následujících stranách. Určitě však stojí za to zmínit dva významné výsledky, které se poněkud vymykají tradičním výstupům většiny našich aktivit, směřujících k publikacím výsledků v odborných časopisech či monografiích. Projekt „Integrace a segregace v prostoru města: dějiny holokaustu v Praze prostřednictvím mobilní webové aplikace“ financovaný ze strany TA ČR umožnil ve spolupráci s Institutem Tereziánské iniciativy a Multikulturním centrem Praha v roce 2021 vznik webové aplikace MemoGIS, která jedinečným způsobem přibližuje diskriminaci a pronásledování židovského obyvatelstva na území Prahy během druhé světové války. Aplikace na mapu Prahy promítá data o více než třiceti tisících obětech holokaustu, místech pronásledování a případech porušování protizidovských nařízení, a umožňuje tak za pomoci moderních technologií klást nové otázky o dějinách holokaustu.

Projekt NAKI „Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918“ zase zmapoval mezinárodní korespondenční síť našeho prvního prezidenta v letech 1870–1918, která předcházela vyvrcholení jeho politické dráhy. Na základě rozsáhlé digitalizace a vizualizace zahraniční korespondence TGM vznikla sada specializovaných digitálních map názorně ukazující rozšiřující se korespondenční síť T. G. Masaryka v předválečném i válečném období a ilustrující jeho rostoucí mezinárodní zasíťování a vliv. Digitalizací mezinárodní korespondence TGM a jejím soupisem v databázi projekt zároveň přispěl k ochra-

ně, uchování a zpřístupnění velkého množství dosud neznámých či špatně přístupných pramenů k životu a činnosti prvního československého prezidenta. Nashromážděná data pak mohou posloužit jako odrazový můstek pro další využití odbornou i laickou veřejností, a to zvláště na mezinárodní úrovni rychle se rozvíjející odborné komunity digital humanities.

Oba tyto projekty jsou prvními kroky, jimiž naše pracoviště reaguje na aktuální výzkumné trendy, které využívají moderních digitálních metod k získávání nových dat a na jejich základě ke kladení zcela nových otázek, jež často mění perspektivu na obecně známé fenomény. I v tomto případě oba dva zmíněné výsledky výrazně přispěly k novému pohledu na dějiny útlaku židovského obyvatelstva během druhé světové války i k poznání mechanismů společenského vzestupu T. G. Masaryka jako předního evropského intelektuála před první světovou válkou a během ní. Řada dalších projektů, které jsou na ústavu v současnosti řešeny, přitom dává jistotu, že tyto dva první výsledky nezůstanou osamoceny a že se Masarykův ústav a Archiv AV ČR v následujících letech neztratí ani na dynamickém poli digital humanities.

Ke značnému, avšak očekávanému posunu došlo v roce 2021 v oblasti našich aktivit v rámci Strategie AV21. Definitivně se uzavřel program *Paměť v digitálním věku* koordinovaný naším ústavem a změna fungování celé Strategie se promítla i do našich konkrétních aktivit. Ty se v roce 2021 rozprostíraly přes pět dílčích programů Strategie a obsahovaly pestrou škálu výstupů od knižních edic přes popularizační webové portály či organizování odborných konferencí až po přípravu výstav určených široké veřejnosti.

Můžeme tedy uzavřít, že i přes přetrvávající pandemickou situaci byl pro Masarykův ústav a Archiv AV ČR rok 2021 rokem úspěšným. Doznívající pandemii však na titulních stránkách novin vystřídala na počátku roku 2022 válka v bezprostřední blízkosti České republiky, a budoucnost se tak dnes může zdát ještě více nejistá než v minulém roce. Jaké konkrétní dopady bude mít probíhající mezinárodní krize na financování a provoz vědy v ČR, prozatím přesně nevíme. Ať už ale budou jakékoli, uděláme určitě vše proto, aby se naše pracoviště i v roce 2022 rozvíjelo přinejmenším stejně zdárně, jako v roce předcházejícím. ■

Československo-polské vědecké sítě v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi (bilaterální projekt)

Vědci v Polsku a Československu vstoupili do poválečné doby s vizemi demokratického vzdělávání, s nadějami na uplatnění nových metod a se sítěmi vědeckých kontaktů z předválečné éry. Mnozí z nich se za války zapojili do konspirační činnosti. Oběti v řadách české, slovenské, polské a židovské inteligence se po válce staly mementem i jistým závazkem, aby se vědecký výzkum dále rozvíjel. Podzemní univerzity v Polsku organizovali zejména humanitní vědci a v českých zemích dbala na zajištění publikačních aktivit Česká akademie věd a umění. Po válce se pozornost obou států – Československa i Polska – soustředila více na přírodní vědy, medicínu a technické obory, které měly pomáhat při obnově hospodářství.

Bilaterální projekt se zaměřuje na vědce různých oborů z obou zemí a na to, jak jejich politicky relevantní výzkum vyústil v mezinárodní spolupráci. Nejde pouze o česko-polské výměny, ale také o to, jak celkově bylo akademické pole strukturováno ve východním bloku – nakolik byla jednotlivá pole svébytná a do jaké míry je ovlivňoval Sovětský svaz.

Aby byla komparativní perspektiva plastičtější, dohodli se oba řešitelé na výměně. Tomáš W. Pavlíček – dosud archivář zabývající se dějinami přírodních věd v MÚA – přenesl své působení z velké části do Historického ústavu Polské akademie věd. Jan Surman – sociolog polského původu zabývající se historickou epistemologií – se do Prahy přestěhoval z Moskvy z Poletajevova ústavu pro teoretická a historická humanitní studia.

T. Pavlíček se už dříve zaměřil na matematiky a další příbuzné vědce (odvětví aplikované matematiky, matematické i filozofické logiky, astronomie, geologie). Pomocí metody oral history vedl s některými vědci nebo jejich žáky rozhovory, které nyní obohacuje o pohled polských kolegů. Jejich teoretické výpočty a složité rovnice potřebovalo státní hospodářství pro plánování (výstavba přehrad, kosmický program, uhelná ložiska atd.). J. Surman se dlouhodobě věnuje dějinám vědy a vědění ve středovýchodní Evropě a soustředí se na ekonomy, sociology a filozofy z obou zemí. Na to, jak byl jejich výzkum politicky a společensky relevantní a zda vyústil, nebo nevyústil v bilaterální spolupráci. Uplatňuje při tom zkušenosti z metodologie dějin vědění a globálních dějin.

Cílem projektu je sledovat efekty geopolitické reorganizace na úrovni vědeckých kontaktů a sítí, tedy jak se dnes dějiny vědy dívají na cirkulaci vědění v době studené války. V tomto období došlo nejen k bipolárnímu rozdělení světa, ale také k omezení kontaktů mezi jednotlivými společnostmi východního bloku a vytvoření nových vnitřních hranic. Heterogenita a mnohojazyčnost jako dědictví starých imperiálních dob zůstaly zásadními faktory i v době státního socialismu, ač to oficiální projevy nepřipouštěly. Tato tradice s sebou nesla i zkušenost mobility a vzájemného propojování znalostí (řešitelé pro to užívají pojem *entanglements*).

K řešení těchto otázek byli pozváni spolupracovníci se zkušenostmi z různých badatelských prostředí, jako třeba Kornelia Konczal, která se dříve v Polsku věnovala sociologii paměti, anebo Alexej Lochmatov zabývající se dějinami sociálních věd. Michaela Šmidrkalová (Masarykův ústav a Archiv AV ČR) se věnuje dějinám a sociologii vědy s důrazem na slovenský aspekt v rámci vědeckých kontaktů. Ty vyhodnocujeme také u mladší generace, která vstupovala do akademického pole od šedesátých let a rozvíjela zcela nové obory (Luboš Studený takto zkoumá spolupráci na rozvoji kybernetiky). Dílčím způsobem přispívají také Tereza Johanidesová (ikonologie), Kristýna Kaučká (virologie) a Jan Chodějovský, který dlouhodobě rozvíjí spolupráci s archivem Polské akademie věd a umění v Krakově. Masarykův ústav a Archiv AV ČR může tyto kontakty nyní rozšířit směrem do Varšavy.

V tamním Historickém ústavu PAN vznikl pod vedením T. Pavlíčka menší tým, který do výzkumu vnáší další otázky. Iwona Dadej uplatnila své zkušenosti z výzkumu vědeckých sítí německých a polských akademiků a nyní přesouvá genderový aspekt do poválečné scenerie. Co posilovalo mužskou dominanci v nově konstituovaných oborech? Nakolik se proklamovaná rovnost zapojení žen promítla také do jejich uplatnění a vysílání na mezinárodní vědecké kongresy? Byli polští vědci ve výhodnější pozici než čeští intelektuálové? Tyto otázky související s odlišně strukturovanými společnostmi za socialismu studuje Maciej Górný na příkladu ekonomů a Bartosz Ogórek u demografů. Na tato témata pak T. Pavlíček vede rozhovory s vědci, kteří se *entanglements* bezprostředně účastnili. Do polského týmu ve Varšavě se proto zapojila jako stážistka stu-

dentka polonistky Barbora Kulawiaková, která se lingvistikou mluvené řeči zabývá.

Bilaterální projekt tedy uplatnil princip akademických výměn v rámci svých dvou týmů. Zvolený metodologický přístup – výzkum sítí na základě ego-dokumentů a orální historie – přináší preciznější pohled

na bilaterální kontakty, než umožňují tradiční historiografické postupy. Tento přístup k pramenům potvrzuje tezi, že propojování v době studené války lze lépe studovat zdola než začínat od politicky předepsané normy.

Živit vítězství

Tříčlenný tým Masarykova ústavu a Archivu AV ČR vedený Václavem Šmidrkalem získal v roce 2021 společně s historiky z Lublaňské univerzity mezinárodní grantový výzkumný projekt „Živit vítězství: Zásobování potravinami a postimperální přechod v Českých zemích a ve Slovinsku, 1918–1923“. Spolupráce se zakládá na takzvaném principu Lead Agency: navrhovatelé z obou zemí připravují na základě výzvy partnerských agentur společný návrh grantového projektu, který je poté hodnocen tou agenturou, která je příslušný rok ve „vedoucí roli“, což byla v našem případě Grantová agentura ČR. Každá ze stran projektu je následně financována vlastním národním poskytovatelem.

Tříletý projekt se zabývá postimperální transformací z perspektivy zásobování potravinami. Pokud pád Rakouska-Uherska urychlilo selhání válečného přidělového systému, vyrovnávaly se i nástupnické státy monarchie právě s tímto dědictvím. Československo a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců z války sice vze-

šly jako „vítězové“, nová státní moc však musela zajistit výživu vysíleného obyvatelstva, a to při vyčerpání zdrojů, přetížení výrobců, vysoké inflaci a překreslování hranic a zásobovacích sítí. V transregionálním srovnání si proto členové projektu kladou otázku, jakou roli sehrávalo zásobování potravinami jako politický nástroj pro utváření autority a legitimacy nových států a získávání loajality obyvatel.

Český tým tvoří Václav Šmidrkal jako hlavní řešitel, dále pak Dagmar Hájková a Pavel Horák. Pětičlenný slovinský tým vede Rok Stergar. Prostřednictvím dílčích případových studií a společnou závěrečnou monografii směřuje spolupráce ke komparativnímu pohledu na strukturálně podobné regiony střední Evropy, které do roku 1918 sdílely jako součást monarchie stejný ústavní rámec a které se poté staly součástí nových, „vítězových“ multinacionálních států. V českých zemích se jedná například o empirický výzkum industriálního Kladenska, dále Opavy jako národnostně smíšeného

krajského města nebo oblasti Těšínska, území s cennými hospodářskými zdroji a smíšeným, částečně národnostně nevyhraněným obyvatelstvem, které se stalo jakousi laboratoří mezi soupeřícím Československem a Polskem.

Slovinský výzkumný tým se zaměřuje na dvě městská centra a jeden zemědělský region. Sleduje Lublaň, bývalé hlavní město rakouské korunní země Kraňsko, které se po vyhlášení nezávislosti stalo hlavním a správním centrem Slovinska; štýrský industriální Maribor/Marburg, sporné město v Dolním Štýrsku s německy mluvící většinou, které si zároveň nárokovalo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců i Rakousko; pozornost upírá také na Prekmurje, zemědělskou oblast se slavofonní většinou, která se však zpravidla neidentifikovala se slovinským národem. Region byl obsazen jugoslávskou armádou až v srpnu 1919, po vypuknutí bolševické revoluce v Maďarsku, a byl začleněn do části státu spravované slovinskými představiteli.

Projekt se zaměřuje na dopady státních politik i každodenní praxe, a to na různých úrovních – od koncových spotřebitelů a výrobců přes medializaci až po politické či odborné elity. V tomto ohledu tedy nejde primárně o dějiny stolování, ale sleduje se například odborná debata o roli potravin v národním státě, stejně důležité je mediální pokrytí tématu nebo regulace veřejné debaty. Zohledňuje se určité napětí mezi politicky deklarovanými hodnotami nových států a převzatou správní strukturou a právními řády. K dalším okruhům patří prosazování nových forem soběstačnosti i mezinárodní solidarity a zcela klíčové role humanitární pomoci.

Komparativní perspektiva vyžaduje synergii badatelskou i finanční. Jak bylo zmíněno, takto pojatý srovnávací výzkumný úkol by nemohl být financován pouze jedním národním orgánem, a proto návrh projektu vychází z mezinárodního grantového schématu

Central European Science Partnership. Na projektu se podílí Ústav dějin Filozofické fakulty Lublaňské univerzity, největší vysoké školy ve Slovinsku. Tato katedra je přední výzkumnou institucí v oblasti historie se zaměřením na dějiny Slovinska v širším evropském kontextu.

Rok Stergar, vedoucí slovinské části týmu, se zabývá habsburskou monarchií v dlouhém 19. století. Je autorem dvou knih a řady článků v časopisech a sbornících o nacionalismech v monarchii, o habsburské armádě a zkušenostech rakousko-uherských vojáků v první světové válce.

V prvním roce řešení byla komunikace české a slovinské strany omezena na videokonference a online komunikační nástroje typu Microsoft Teams. Zároveň se pomocí softwaru pro správu referencí (program Zotero) vytváří sdílená pracovní bibliografická databáze a nashromážděné materiály a zdroje se sdílejí v cloudovém prostoru. Původní plán osobního setkávání každý půlrok okleštila pandemická situace. V prvním roce řešení se tak interní workshop podařilo uskutečnit pouze jednou, a to v Lublani.

Ve dnech 15. a 16. září 2022 se v Praze bude konat mezinárodní konference „Provisioning Crisis and Transformation of East-Central Europe, 1918–1923“. Cílem tohoto semináře je prozkoumat povahu a dopad válečných a poválečných událostí na transformaci států a jejich obyvatelstva v letech proměny válečného a poválečného zásobování.

K řešeným otázkám bude například patřit: Jakým způsobem regulovaly státní, zemské a místní mocenské orgány zásobování potravinami či jakou roli hrály potraviny jako politický nástroj při zajišťování a posilování legitimacy nového státu a jeho mocenských orgánů po roce 1918.

Historická korespondence online (HiKo) – digitální budoucnost výzkumu korespondenčních sítí

Již několik let vzniká pod záštitou pracovišť AV ČR portál Historická korespondence online (HiKo). Ambice je nemalá – stát se rozcestím pro odbornou editorickou práci s korespondencí spjatou s českými zeměmi. Masarykův ústav a Archiv AV ČR byl od počátku jedním z iniciátorů a dodnes patří k nejaktivnějším účastníkům na diskusích o směřování HiKo.

Databáze HiKo není jen vyhledávací pomůckou, která by upozornila badatele na existenci dokumentů v konkrétních paměťových institucích. Ke každé korespondenční jednotce je v HiKo uložen rozsáhlý soubor metadat. Kromě datace a místa odeslání či určení jde například o profesní a generační zasazení aktérů, ať už se jedná o pisatele, adresáta, nebo osobu zmíněnou v textu. Podchycen je i obsah dokumentů, například dle klíčových slov a jazyka komunikace. Badatelé se tím otevírá možnost realizace kvantitativního výzkumu napříč korespondenčními korpusy nejrůznějších historických aktérů, a to nejen v kontextu českých zemí, ale do budoucna i v transnacionální perspektivě.

Prvotní myšlenka HiKo se zrodila energickou kooperací tří pracovišť AV ČR. Těmito zakládacími institucemi jsou Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Filosofický ústav AV ČR a Knihovna AV ČR. Každá z nich poskytla nezastupitelné know-how, bez něhož by databáze nemohla vzniknout. Ty nejdůležitější práce ovšem teprve

čekají. Je třeba systematicky rozšiřovat data vkládáním nových korespondenčních souborů a jejich vzájemným propojováním. Databáze je budována iniciativou zdola, projektovým financováním vysoutěženým participujícími institucemi. Nemalou výzvou je proto zajištění dlouhodobé udržitelnosti HiKo.

Obrovským úspěchem je, že se připojují stále nové badatelské týmy, které disponují bohatou tradicí zpracování korespondence, kupříkladu vydáváním tištěných edic. Unikátní zkušenosti těchto pracovišť jsou motivací pro vývoj softwaru. A tak HiKo pozvolna přerůstá svůj původní záměr shromažďovat metadata korespondence a sdílet s odbornou veřejností naskenované dokumenty. Korespondenčním jednotkám jsou přidělovány kartografické koordináty. Pečlivě vyzkoušen je export metadat za účelem prostorové vizualizace. Nejnověji byl software rozšířen o možnost vkládání plných textů dokumentů. Jedná se o první krok na cestě k tvorbě digitálních edic. Diskutována je úprava exportu takovým způsobem, aby byl kompatibilní s digitálními nástroji sloužícími síťové analýze.

Péči o softwarové řešení, jeho udržitelnost a rozvoj zajišťuje Odbor informačních technologií a digitalizace, který je součástí Knihovny AV ČR. Zkušenosti s digitálním zpracováním historické korespondence a napojení na mezinárodní iniciativy vnesl do diskusí

Filosofický ústav AV ČR, konkrétně jeho Oddělení pro komeniologii a intelektuální dějiny raného novověku. Výchozí inspirací pro HiKo byla v této souvislosti databáze EMLO, která vznikla kooperací University of Oxford a Bodleian Digital Library Systems and Services. Testování databáze HiKo, uzpůsobení metadat pro export a zčásti i financování softwarového vývoje obstarali zaměstnanci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Učinili tak zkušební editoři v rámci projektů cílících na analýzu korespondenčních sítí Tomáše G. Masaryka a Aloise Musila.

Od samého vzniku HiKo je diskutováno napojení databáze na evropskou síť digitální infrastruktury. Záměrem je stát se jedním z evropských hubů pro práci s historickou korespondencí. V případě úspěchu bude možno rekonstruovat prolínání komunikačních sítí historických aktérů z českých zemí napříč západním světem i dalšími civilizačními okruhy. Příkladem je dochovaná korespondence Tomáše G. Masaryka. Její analytický potenciál je v tomto ohledu nesmírný, jelikož Masaryk byl po většinu své kariéry komunikačním svorníkem západního i východního světa. Takto ambiciózní transnacionální výzkum by byl v předdigitální éře jen těžko myslitelný.

Důležitým předpokladem pro dlouhodobý rozvoj HiKo je šíření povědomí o databázi mezi odbornou veřejností. Učiněno tak bylo například v rámci projektu „Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918“. Financován byl z programu NAKI II. Řešil jej primárně badatelský tým z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, a to v letech 2018–2021. Projektový tým publikoval několik odborných studií na téma HiKo, uspořádal workshopy, konference a výstavu.

HiKo se dočkalo prezentování hned na několika diskusních setkáních pro odbornou veřejnost. Debatní platformou o plánech na vznik HiKo byl workshop „Síť (network, Netzwerk) jako perspektiva historického výzkumu“. Konal se v září 2018 pod záštitou Collegia Carolina a Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Širší odborné veřejnosti bylo HiKo představeno v pražské Vile Lanna začátkem prosince 2019. Stalo se tak během workshopu „Historická korespondence v digitální éře“. Pořádala jej trojice zakládacích institucí HiKo – Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Filosofický ústav AV ČR a Knihovna AV ČR. Součástí workshopu byl kulatý stůl k tematice digitálního zpracování historické korespondence. Ten vyústil v neformální výzvu odborné komunitě zapojit se do tvorby HiKo.

Součástí budování HiKo byla výstava „TGM na síti“, která se konala v červnu a červenci 2020 v Galerii Věda a umění na Národní 3 v Praze. Tématem byly sociální sítě v historické perspektivě na příkladu Tomáše G. Masaryka. Úvodní výstavní panely se věnovaly právě digital humanities a zpracování Masarykovy komunikace prostřednictvím HiKo. Zveřejněn byl i elektronický katalog, který je volně dostupný na webových stránkách MÚA AV ČR.

Dokončení první etapy vkládání korespondence Tomáše G. Masaryka do HiKo bylo prezentováno v říjnu 2021 na konferenci „Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918“ na Národní 3 v Praze. Referáty přednesli zástupci všech zakládacích institucí HiKo – Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Filosofického ústavu AV ČR a Knihovny AV ČR. Představen byl vývoj softwaru i dosavadní zkušenosti s analýzou dat, vizualizací korespondence a výhledy na rozvoj databáze. Přednášející se zamysleli nad inspiracemi digitálního světa pro kritické edice korespondence. Diskutující z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR ukázali, jak jim HiKo pomohlo při tvorbě specializované mapy s odborným obsahem znázorňující Masarykovu mezinárodní korespondenční síť před rokem 1918. Tu lze v elektronické podobě stáhnout na webových stránkách pracoviště. Diskuse byly nabitě očekáváním z možností, které HiKo badatelům nabízí. Akce měla prezenční podobu, volně je však k dispozici videozáznam.

Databáze HiKo je projevem zrychlujícího se pronikání digitálních technologií do humanitních věd. Cílí na badatelsky atraktivní tematiku, analýzu historických korespondenčních sítí. Základní architektura databáze je dokončena, počet spolupracujících pracovišť i zapojených projektů narůstá. Vznikají ambiciózní plány, jak HiKo dále rozvíjet, ať již směrem tvorby digitálních edic, anebo síťové analýzy. Velký podíl na tomto úspěchu mají zaměstnanci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, kteří se při práci na projektu NAKI II věnovali korespondenci TGM. Původně skromný cíl projektu – analyzovat Masarykovu mezinárodní korespondenční síť a představit ji digitálnímu světu, byl vznikem databáze HiKo dalece překročen. Důkazem jsou energické diskuse nad podáváním nových grantových záměrů ze strany pracovišť AV ČR, pro něž se HiKo stává nezastupitelným metodologickým nástrojem.

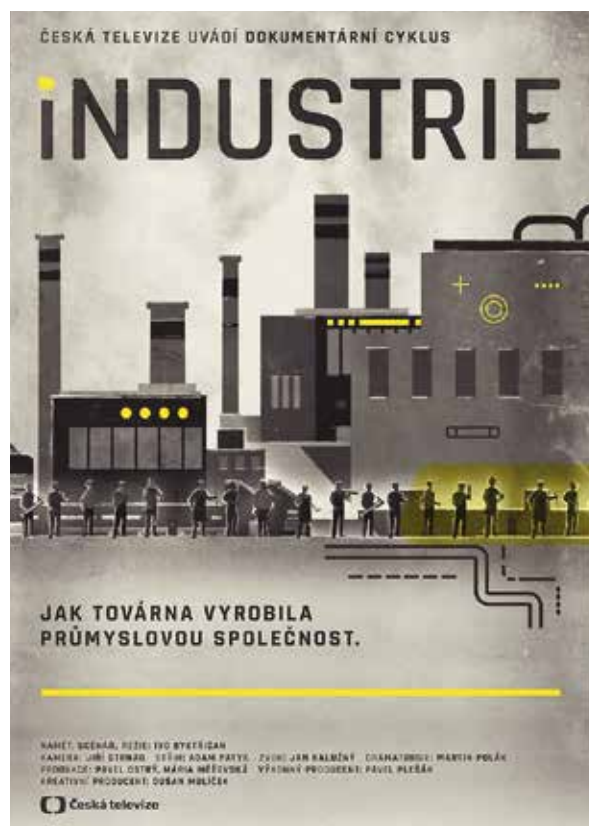
Industrie – o dějinách průmyslu a průmyslové společnosti v českých zemích posledních dvou století na obrazkách České televize

Ustálenou hladinu podzimního vysílacího schématu druhého programu České televize rozvířil v září 2021 nový dvanáctidílný dokumentární seriál z produkce České televize, pod nímž byl podepsán scenárista, režisér a sociolog Ivo Bystřičan (* 1980). Příznačně zvolený název „Industrie“ měl televizní diváky přilákat ke sledování dokumentární série o dějinách lidské práce, průmyslu a průmyslové společnosti v prostorových souřadnicích českých zemí a v chronologickém rámci posledních dvou staletí.

Divácky úspěšná dokumentární série, jejíž ohlas dokládají i bohaté diskuse na webových portálech České televize nebo Československé filmové databáze a celá řada pozitivních recenzí v médiích, odvyprávěla v živém formátu televizního dokumentu s mnoha dobovými záběry a komentáři desítek domácích odborníků na hospodářské a sociální dějiny a příbuzné obory příběh proměny českých zemí v průmyslový region se všemi pozitivními i negativními dopady moderní průmyslové společnosti.

Chronologické putování posledními dvěma staletími středoevropských dějin si za jeviště každého dílu zvolilo jeden emblematický výrobní závod, v jehož kulisách byl rozehrán příběh individuálního a kolektivního usilování o prosazení moderních technologií a kapitálu na straně jedné a udržení sociálních jistot a růst životní úrovně na straně druhé. Důležitou roli v tomto televizním příběhu hrálo angažování státu. Státní pobídky soukromým investorům a průmyslovým vlastníkům i státní garance společenského řádu a sociálního smíru se staly jedním z leitmotivů dokumentární série, která si sice za předmět svého zájmu zvolila minulost průmyslové společnosti v českých zemích, často však hledala odpovědi na otázky a problémy současné post-industriální společnosti.

Vedle mnoha cenných dobových dokumentárních záběrů a doprovodného komentáře byly pro dokumentární sérii důležité výpovědi několika desítek odborníků napříč sociálními a humanitními vědami. Výrazný prostor v seriálu dostala mladší a střední generace českých historiků, zvláště historiků hospodářských a sociálních dějin, kteří vystupovali po boku místních odborníků z řad zaměstnanců regionálních paměťových institucí. Zobecnující narativ tak byl často konfrontován s lokální kolektivní pamětí a místními

znalostmi pojednávané tematiky a prostředí. Mezi odborníky nechyběli ani historičky a historici z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.

Hned v úvodním dílu „Před zrodem továrny“ se ujala slova Marie Bahenská a výstižně charakterizovala roli žen a ženské práce v počátcích industrializace. Připomněla, že rozporuplné postavení žen na trhu práce, a to nejen v prostředí průmyslových provozů, je problematickým dědictvím průmyslové společnosti. Militarizace a demilitarizace průmyslu a (de)mobilizace společnosti pro potřeby zbrojení v letech první světové války a po jejím skončení jsou témata, jimiž se dlouhodobě zabývá i Rudolf Kučera. Oprávněně tak vystoupil hned ve dvou dílech dokumentární série, věnovaných právě tomuto období.

Zásadním hráčem na šachovnici meziválečné ekonomiky Republiky československé byla Živnostenská banka. Její působení komentoval Svatopluk Herc, jehož odborné aktivity jsou dlouhodobě spojeny s dějinami

podnikání v českých zemích v první polovině 20. století, a to včetně koncernu Živnobanka. Dějiny stravování a potravinářského průmyslu jsou u nás spjaty se jménem Martina France, který se v dokumentárním seriálu objevil v dílu věnovaném potravinářskému průmyslu na počátku druhé poloviny 20. století, konkrétně v dílu „Reformy na běžícím pásu“ o výrobě olomouckých tvarůžků v éře na přelomu tržní a centrálně řízené ekonomiky.

Odborným poradcem seriálu „Industrie“ a aktérem takřka všech jeho dílů byl Martin Jemelka. Zvláště díly věnované Vítkovickým železárnám a válečnému podnikání firmy Baťa se neobešly bez jeho komentářů, které měly obdobně jako vystoupení jeho kolegů z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR ambici zasadit jednotlivá období a témata do interpretačních rámců soudobého bádání v oboru hospodářských, sociálních, kulturních a politických dějin.

„Žijeme ve společnosti, která je označována za postmoderní nebo postindustriální. Moderní technologie by v ní měly hrát klíčovou roli, ale rozhlédneme-li se kolem sebe, stále žijeme v kulisách a souřadnicích průmyslové společnosti, v jejích pozůstatcích a někdy

i troskách. Klasická industrializace 19. století a její poslední stupeň v podobě socialistické industrializace v polovině 20. století s jejím akcentem těžkého průmyslu se všemi jeho ekologickými a environmentálními dopady jsou naprosto zásadními dějinnými událostmi, jejichž důsledky pocítujeme ještě dnes,“ nechal se na tiskové konferenci k podzimnímu vysílacímu schématu České televize slyšet Martin Jemelka. Na otázku, které momenty považuje pro současný a budoucí vývoj za nejdůležitější, odpověděl: „Existují souřadnice, v nichž v českých zemích žijeme a pracujeme. Geograficky přesně vymezený region uprostřed horských masivů, omezená vodní síť a zdroje surovin, chybějící přístup k moři... Tyto determinanty je třeba respektovat i v predikování budoucnosti domácího průmyslového vývoje. Máme ale v ČR početnou pracovní sílu a rostoucí počet průmyslových závodů, hladových po pracovní síle. V tomto směru čeká ČR jistě budoucnost migračního regionu za prací v průmyslu. Všechny ty pesimistické zprávy o Česku jako montovně je tak možno číst i optikou ČR jako vyhledávané pracovní destinace, solidního místa k životu s garancí pracovních příležitostí.“

Unikátní nález zlomků rukopisu středověké vícehlasé hudby

Velký rozruch mezi odborníky i veřejností vzbudil nečekaný nález fragmentů ze 13. století, na kterých se podařilo identifikovat zápisy několika vícehlasých organ, jež vznikly v okruhu katedrály Notre Dame v Paříži. Zlomky se nacházejí v rukopise se spisem o zahradnictví z 15. století, uloženém dnes v Národní knihovně České republiky. Vypovídají o druhotném použití starších rukopisů v době po husitských válkách, které způsobily dislokace celých starších rukopisných sbírek či jejich úplný zánik. Pro výzkum starších dějin má tento pramen výjimečnou hodnotu a vrhá nové světlo na zatím velmi málo probádané vlivy hudebního repertoáru kulturních center západní Evropy v době posledních Přemyslovců. Podrobnému studiu pramene se věnují členové týmu projektu „Staré mýty, nová fakta“ Hana Vlhová-Wörner a Jan Ciglbauer (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), kteří první výsledky práce představili na veřejné přednášce v Národní knihovně ČR v listopadu 2021 a o několik týdnů později v rámci mezinárodního přednáškového cyklu „Early Music in Central Europe“ (přes videokonferenční platformu

Zoom). Na této druhé přednášce bylo možno slyšet rekonstrukci některých organ, na níž se podílela Hana Vlhová-Wörner ve spolupráci se špičkovým světovým souborem Ensemble Peregrina (Basilej, Švýcarsko).

Ocenění pracovníků

Na veletrhu Svět knihy Praha byla 24. září 2021 kniha *Dějiny Československé akademie věd I (1952–1962)* poctěna Cenou Miroslava Ivanova v kategorii české dějiny. Za autorský kolektiv převzali cenu editoři tohoto díla **Martin Franc** a **Věra Dvořáčková**. Cenu Miroslava Ivanova získávají od roku 2001 autoři nejzdařilejších publikací z oblasti literatury faktu.

Cenu Egona Erwina Kische pro autory literatury faktu získali 30. září 2021 **Martin Jemelka** a **Jakub Štofanič** za knihu *Víra a nevíra ve stínu továrních komínů. Náboženský život průmyslového dělnictva v českých zemích (1918–1938)* vydanou nakladatelstvím Academia a Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR v roce 2020. Cena Egona Erwina Kische je od roku 1992 udělována českým a slovenským spisovatelům literatury faktu.

Jan Jakub Surman obdržel 5. listopadu 2021 prémií Lumina quaeruntur. Prémie Lumina quaeruntur, zří-

zená Akademickou radou Akademie věd České republiky jako nástroj podpory vědecké excelence v AV ČR, je určena k ocenění význačných perspektivních výzkumných pracovníků při zakládání nových vědeckých týmů na pracovištích AV ČR, kterým umožňuje rozvíjet jejich vědecký program zaměřený na koncepčně nová témata významně posouvající hranice poznání nebo směřující ke společensky důležitým praktickým aplikacím. Prémie poskytuje Janu Surmanovi a jeho výzkumnému týmu příležitost realizovat projekt nazvaný „Obrazy vědy v Československu 1918–1945–1968“.

Dne 16. listopadu 2021 získal **Jakub Štofanič** Cenu Josefa Hlávky pro mladé vědecké pracovníky AV ČR. Cena Josefa Hlávky je určena pro talentované studenty v bakalářském, magisterském nebo doktorském studiu, kteří prokázali výjimečné schopnosti a tvůrčí myšlení ve svém oboru, a pro mladé talentované vědecké pracovníky AV ČR do 33 let jejich věku.

Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách

a) Výchozí složení orgánů pracoviště

Ředitel pracoviště: doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Jmenován s účinností od 1. 8. 2020

Rada pracoviště zvolena 19. 12. 2016 ve složení:

předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (MÚA AV ČR)
místopředseda: Dr. phil. Tomáš W. Pavlíček, Ph.D. (MÚA AV ČR)
členové:

PhDr. Eva Drašarová, CSc. (Národní archiv ČR)
PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D. (MÚA AV ČR)
doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy)
prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D. (Filozofická fakulta Ostravské univerzity)
PhDr. Martin Klečáček, Ph.D. (MÚA AV ČR, zvolen 10. 12. 2019)
prof. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D. (Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy)
PhDr. Luboš Velek, Ph.D. (MÚA AV ČR, zvolen 10. 12. 2019)
tajemnice: PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D. (MÚA AV ČR)

Dozorčí rada jmenována dne 1. 5. 2017 ve složení:

předsedkyně: PhDr. Taťána Petrasová, CSc. (Akademická rada AV ČR)
místopředseda: Mgr. Jan Boháček (MÚA AV ČR, jmenován od 21. 10. 2020)
členové:
doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. (Archeologický ústav AV ČR, Praha)
prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)
prof. Dr. Miloš Řezník (Deutsches Historisches Institut, Varšava)
tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D. (MÚA AV ČR)

b) Změny ve složení orgánů pracoviště

Ke změnám nedošlo.

c) Informace o činnosti orgánů pracoviště

Ředitel:

- Běžná řídicí a úřední agenda ředitele ústavu.
- Opatření zabraňující šíření pandemie covidu-19 na pracovišti a zmírňující širší dopady epidemie na chod pracoviště.
- Koordinace investičních akcí.
- Koordinace mezinárodní spolupráce ústavu (podání bilaterálního projektu v rámci mezinárodního schématu GA ČR s německým partnerem, zapojení do velké evropské výzkumné infrastruktury EHRI).
- Koordinace příprav řešení archivace elektronických dokumentů vzešlých z činnosti pracovišť AV.
- Působení v národních i mezinárodních vědeckých a redakčních radách a dalších grémiích podílejících se na hodnocení projektů a vědní politiky.
- Výzkumná a konzultační činnost.

Rada pracoviště:

- 8. 4. 2021 (65. zasedání): schválen zápis z hlasování per rollam (č. 1 – schválení projektu Jana Surmana „Images of Science“ in Czechoslovakia 1918–1945–1968: Sources, Discourses, Aftermath“, podávaný do programu Lumina quaeruntur), projednán a schválen nový Spisový a skartační řád Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, projednán a k podání do programu Podpora perspektivních lidských zdrojů doporučen návrh dr. Markéty Králové „Hudební kultura řádu minoritů v Čechách v 18. století“, projednány návrhy projektů zamýšlených k podání v GA ČR a jednotlivým řešitelům předestřeny doporučení a připomínky (dr. Martin Bojda: „Svět Jaroslava Vrchlického: myšlení, estetika, působení“, dr. Jan Vondráček: „Militant Democracy. A History of the shaping, defense and perception of the first Czechoslovakian Republic 1918–1938“, dr. Jan Hálek: „Mocenské centrum ‚Hrad‘ – pokus o alternující centrum řízení a správy meziválečného Československa 1918–1938/1948“, dr. Martina Hrdinová: „Funkční a obsahové proměny erbových rukopisů v raném novověku“, dr. Rhianydd Hallas: „The Use and Reception of Contrafact in Late Medieval Liturgical Chant“).
- 23. 6. 2021 (66. zasedání): schválen zápis z hlasování per rollam (č. 2 – schválení projektu „National or transnational humanities? Entanglement and relations history of German, Czech and Jewish his-

torians and philosophers in the Bohemian lands, 1900–1945“, který Masarykův ústav a Archiv AV ČR podává s Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy a Collegiem Carolinem v česko-německém bilaterálním módu), projednán výsledek hospodaření Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2020, projednány změny Volebního řádu pro volby v MÚA a jeho schválení v pozměněné podobě, usnesena aktivní účast Rady pracoviště při vyhledávání vhodných kandidátů pro volby do tohoto orgánu.

- 6. 11. 2021 (67. zasedání): schválen zápis z hlasování per rollam (č. 3 – schváleny Výroční zpráva Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2020, Účetní závěrka za rok 2020 a Stanovisko auditora určené pro Radu pracoviště a Dozorčí radu o tom, že výsledkem auditorského ověření bude zpráva auditora s výrokem bez výhrad; č. 4 – schválena nominace prof. Marka Cornwalla na udělení Medaile Františka Palackého; č. 5 – schváleny nominace dr. Mátyáse Erdélyiho a dr. Jana Pezdy do akademického postdoktorského programu Podpora perspektivních lidských zdrojů; č. 6 – vzat na vědomí návrh ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na navýšení rozpočtu v nadcházejících pěti letech).
- 2. 12. 2021 (68. zasedání): hodnoceno končící funkční období Rady pracoviště ve stávajícím složení, vzaty na vědomí informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o finanční situaci pracoviště a o evaluacích pracoviště za roky 2015–2019.

Dozorčí rada:

- 13. 5. 2021: schválen zápis z hlasování per rollam (č. 3/2020 – ke schválení doporučen návrh změny Jednacího řádu Dozorčí rady Masarykova ústavu a Archivu AV ČR; č. 4/2020 – udělen souhlas k uzavření smlouvy s Knihovnou AV ČR o nájmu prostor v depozitáři pro knihovnu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR); bez připomínek projednáno hospodaření za rok 2020, bez připomínek projednány návrh rozpočtu na rok 2021 a střednědobý výhled hospodaření na roky 2022 a 2023, vzaty na vědomí informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o průběhu a výsledcích vědecké činnosti ústavu v roce 2020, vzaty na vědomí informace

ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR o aktivitách plánovaných na rok 2021.

- 14. 6. 2021: projednávána Výroční zpráva Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2020, neschválena Výroční zpráva Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, protože neobsahovala výrok auditora a nenaplňovala všechny náležitosti podle Pokynu Akademické rady Akademie věd ČR č. 2 ze dne 9. 3. 2021, o výroční zprávě o činnosti a hospodaření pracoviště AV ČR, ředitel Masarykova ústavu a Archivu AV ČR vyzván, aby do 22. 6. 2021 předložil Výroční zprávu MÚA s výrokem auditora a podle výše uvedeného Pokynu, schválena Zpráva o činnosti Dozorčí rady za rok 2020, hodnoceny manažerské schopnosti obou ředitelů Masarykova ústavu a Archivu AV ČR v roce 2020 podle směrnice Akademické rady č. 6 z roku 2007.
- 24. 6. 2021 (per rollam č. 1): bez připomínek projednán návrh Výroční zprávy Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a ověření Účetní závěrky za rok 2020 od auditora s tím, že po projednání Výroční zprávy MÚA Radou pracoviště a po vydání auditorského posudku vezme Dozorčí rada na vědomí její definitivní podobu.
- 30. 6. 2021 (per rollam č. 2): projednána kupní smlouva mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Správou pražských hřbitovů, p. o., a nájemní smlouva mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Hlavním městem Prahou, zastoupeným Správou pražských hřbitovů, p. o. (koupě hrobového zařízení na hřbitově Vyšehrad, oddělení 4, č. hrobu 27; nájemní smlouva na 10 let, od 1. 7. 2021 do 30. 6. 2031), udělen předchozí souhlas s uzavřením smluv.
- 23. 11. 2021 (per rollam č. 3): projednán Dodatek č. 1 ke Smlouvě o nájmu prostor v depozitáři mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Knihovnou AV ČR (prodloužení platnosti smlouvy od 1. 1. 2022 na dobu neurčitou); udělen předchozí souhlas s uzavřením Dodatku č. 1 ke Smlouvě o nájmu prostor v depozitáři mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Knihovnou AV ČR.
- 24. 12. 2021 (per rollam č. 4): projednáno určení auditora, určena dle § 17, odst. 1, zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), firma INTEREXPERT neziskový sektor, s. r. o., jako auditor pro povinný audit účetní závěrky Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za roky 2021 a 2022.

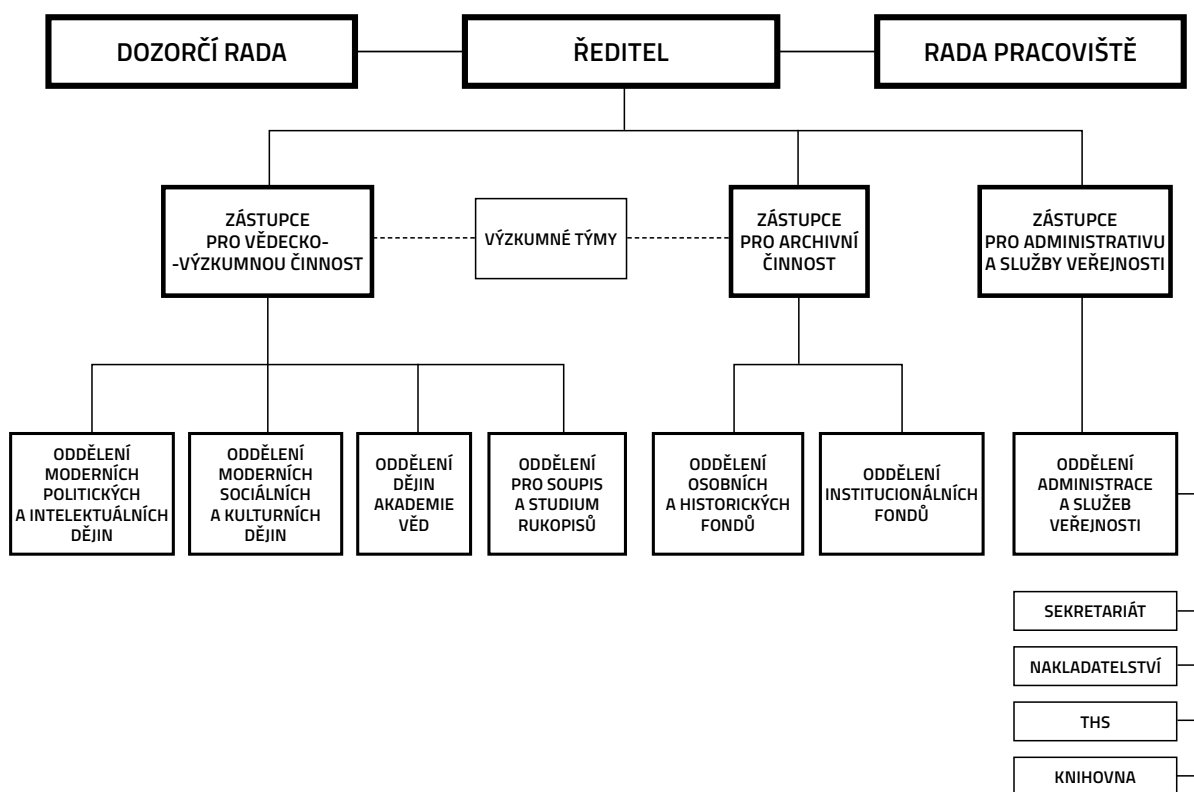
Informace o změnách zřizovací listiny

Ke změnám nedošlo.

Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti

a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

b) Činnost vědeckých a odborných oddělení

Oddělení moderních politických a intelektuálních dějin

Vedoucí: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

- výzkum dějin parlamentarismu a stranictví včetně databázového zpracování poslanců a jejich životní a kariérní dráhy
- výzkum dějin státní správy, především završení výzkumu úřadu okresního hejtmána a jeho rolí v systému státní moci
- výzkum sociální mobility elit v komparativní perspektivě
- výzkum a ediční zpracování rozsáhlých pramenů týkajících se jednání o česko-německém vyrovnání let 1912–1915
- výzkum proměn kulturní paměti prostřednictvím portálu Po stopách T. G. Masaryka (tg-masaryk.cz)
- příprava *Encyklopedie života a díla T. G. Masaryka* a bibliografie publikovaných děl T. G. Masaryka
- výzkum interpretace vzniku Československa v his-

toriografii let 1918–1992/1993 s důrazem na slovenskou historiografii

- výzkum intelektuálních dějin meziválečného Československa na příkladu dvou myslitelů, Felixe Weltseche a Jindřicha Kohna
- výzkum literárního překladu a česko-německého literárního zprostředkování v kontextu kulturních dějin a proměn kulturní politiky v období 1900–1939
- ediční a databázové zpracování korespondence T. G. Masaryka (především s korespondenty z Německa, částečně i s korespondenty z Velké Británie), podíl na výzkumu Masarykových korespondenčních sítí
- ediční zpracování ego dokumentů významných představitelů českého politického a kulturního života (vzpomínky Josefa Davida, deníky Ivo Ducháčka, vzpomínky Bedřicha Hlaváče, korespondence J. S. Machara a T. G. Masaryka)
- ve spolupráci s dalšími institucemi (především Ústavem pro studium totalitních režimů) rozvoj aplikace

HistoryLab, jež je určena k výuce dějepisu a napomáhá rozvoji historické gramotnosti žáků

- popularizační činnost (přednášky pro veřejnost, vystoupení v médiích)

doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc.

(emeritní výzkumný pracovník)

prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.

Lect. dr. Marius Eppel

Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Dr. Ovidiu Emil Iudean

Mgr. et Mgr. Jitka Jindřišková

PhDr. Martin Klečácký, Ph.D.

Mgr. Martin Klement, Ph.D.

PhDr. Michal Kurz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D.

Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

Prof. dr. Judit Pál

Lect. dr. Vlad Vasile Popovici

Conf. dr. Ana Victoria Sima

PhDr. Jakub Štofanič, Ph.D.

Mgr. Eliška Švarná

PhDr. Josef Tomeš, Ph.D.

Mgr. Richard Vašek, Ph.D.

PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Oddělení moderních sociálních a kulturních dějin

Vedoucí: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

- výzkum sociální, hospodářské a kulturní politiky, a to v období od druhé poloviny 19. století do druhé světové války; tímto úhlem pohledu jsou zkoumány i osobnosti T. G. Masaryka a E. Beneše
- další oblasti výzkumu: propaganda, komemorace, holocaust, uprchlictví, každodennost, exil, perzekuce, násilí, loajalita, gender
- publikace odborných výstupů: monografie, studie a kritické edice dokumentů publikované v renomovaných edičních řadách a českých i zahraničních nakladatelstvích
- využívání nových metodologických přístupů, především v oblasti digital humanities (databáze, hybridní edice) a aplikovaných nástrojů (interaktivní mapy)
- podíl na organizační složce vědeckého života (členství v edičních radách, redakcích časopisů, vedení

grantových projektů, příprava konferencí) a na chodu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

- účast v mezinárodních grantových projektech a úzká spolupráce se zahraničními pracovišti
- využití aplikované formy výzkumu (TA ČR)
- popularizační činnost (vystoupení v TV, rozhlasu, interview v tisku, podcasty, příprava výstav)
- spolupráce v oblasti výzkumu s dalšími odděleními Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, především Oddělením moderních politických a intelektuálních dějin

Mgr. Daniela Bartáková, M.A., Ph.D.

Doina Anca Cretu, Ph.D.

Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Maximilian Graf, Ph.D.

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

Mgr. et Bc. Svatopluk Herc

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.

doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Mgr. Nikola Karasová, Ph.D.
PhDr. et Mgr. Kristýna Kaucká, Ph.D.
Ágnes Katalin Kelemen, Ph.D.
Karla Koutková, Ph.D.
doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Mgr. Michala Lónčíková, Ph.D.
Mgr. Aneta Plzáková

Julia Reinke, M.A.
Francesca Rolandi, Ph.D.
Mgr. Magdalena Sedlická, Ph.D.
PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.
Dr. phil. Jan Vondráček
Lidia Zessin-Jurek, Ph.D.

Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Vedoucí: Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

- práce na Generálním katalogu rukopisů uložených na území ČR a rukopisných bohémik v zahraničí
- evidence české kodikologické literatury napojená na Generální katalog
- studium hudebního repertoáru 15. století v Čechách a jeho recepce v novodobé české hudební kultuře

- studium díla Guillaumea de Machaut ve vztahu k jeho mecenášům Janu Lucemburskému a Boně Lucemburské
- výzkum iluminovaných rukopisů v muzejních sbírkách na území Čech
- výzkum emigrace z Čech a Moravy za husitských válek a s ním spojené evakuace bohémikálních rukopisů do zahraničí

PhDr. Pavel Brodský, DSc.
 Mgr. Soňa Černá, Ph.D.
 Mgr. Jana Fantysová Matějková, Ph.D.
 Mgr. Jan Hajič, Ph.D.
 Dr. Rhianydd Hallas, M.A., Ph.D.
 PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.

PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D.
 PhDr. Martina Šumová
 Mgr. Dr. phil. Viktor Velek, Ph.D.
 doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.
 Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

- výzkum dějin Akademie věd ČR, jejích součástí a předchůdců, zejména dějiny Československé akademie věd
- výzkum vývoje společenské reflexe vědy, techniky a pokroku ve střední a východní Evropě 19. a 20. století
- zaměření na sociální dějiny vědy
- výzkum vývoje vědní politiky ve střední a východní Evropě 19. a 20. století se zvláštním důrazem na vztahy mezi univerzitní a mimouniverzitní vědou
- výzkum dějin mezinárodních vědeckých sítí ve střední Evropě 19. a 20. století

- výzkum dějin výživy a stravování ve střední a východní Evropě 19. a 20. století
- výzkum dějin orientalistiky ve střední Evropě 19. a 20. století
- výzkum dějin technických věd v českých zemích ve 20. století

PhDr. et Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.
 doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.
 PhDr. et Bc. Tomáš Gecko, Ph.D.
 Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.
 PhDr. Michaela Šmidrkalová, Ph.D.
 Mgr. Jiří Šoukal
 Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman

Oddělení osobních a historických fondů

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.

- správa archivních fondů významných vědeckých osobností, vědeckých institucí a profesních spolků, včetně archivních fondů Archivu Ústavu T. G. Masaryka
- zpracovávání a zpřístupňování archivních fondů a sbírek
- akviziční činnost (vyhledávání a akvizice osobních fondů vědců a osobností spjatých s uloženými fondy)
- získávání pramenů pro oral history

- informace a rešerše o fondech a z fondů pro badatele a širší veřejnost, rešerše pro média (novináři, televize)
- uzavírání smluv o poskytnutí digitálních rozmnoženin archiválií a o podmínkách jejich užití s nakladatelstvími, muzei a dalšími institucemi
- služby badatelům (konzultace, příprava archivního materiálu)
- správa a digitalizace fotoarchivu (skenování a ukládání metadat do databáze BACH, nová adjustace)

- archivní metodika zpracování rozsáhlých osobních fondů (Masaryk, Nejedlý)
- práce operátorky systému PEvA II pro osobní archivní fondy
- vědecká činnost pracovníků oddělení (Strategie AV21, GA ČR, NAKI, TA ČR)
- zapojení do výuky na vysokých školách
- popularizační a propagační činnost (výstavy, přednášky)

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.
 Mgr. Barbara Bothová
 Mgr. Anna Jonáková
 PhDr. Hana Kábová, Ph.D.
 PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.
 Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.
 Mgr. Soňa Martinovská, Ph.D.
 Mgr. Viktor Pavlíček
 Dr. phil. Tomáš Pavlíček, Ph.D.

Oddělení institucionálních fondů

Vedoucí: PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

- kontrola dodržování platné legislativy v oblasti spisové a skartační služby v rámci celé Akademie věd České republiky, včetně společností koordinovaných Radou vědeckých společností ČR
- zajišťování předarchivní péče
- správa archivovaných písemností – cca 300 fondů a sbírek, které vznikly především činností ústavů a orgánů Československé akademie věd (1952–1992), resp. Akademie věd České republiky (od 1993)
- odborné zpracování a zpřístupňování spravovaných archiválií
- akviziční činnost
- účast na vědecké, publikační a popularizační činnosti ústavu
- výuka na vysokých školách

Mgr. Jan Boháček
 PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D.
 PhDr. Jakub Doležal
 PhDr. Jan Hálek, Ph.D.
 PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D.
 prom. hist. Nataša Kmochová

Mgr. et Mgr. Anežka Kotoučová
 Mgr. Vlasta Mádlová
 PhDr. Boris Moskovič

c) Archivní a servisní činnost

Masarykův ústav a Archiv AV ČR koordinuje předarchivní péči a dohlíží na spisovou službu na všech pracovištích a v organizačních složkách Akademie věd ČR. Formou školení a osobních konzultací se pracovníci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR podílejí na udržování a rozvíjení systému elektronické spisové služby v celé AV ČR. Masarykův ústav a Archiv AV ČR shromažďuje, uchovává, zpracovává a zpřístupňuje archiválie vzešlé z činnosti ústavů a orgánů AV ČR, osobní fondy významných vědeckých osobností a spravuje rovněž archivní soubory Ústavu T. G. Masaryka.

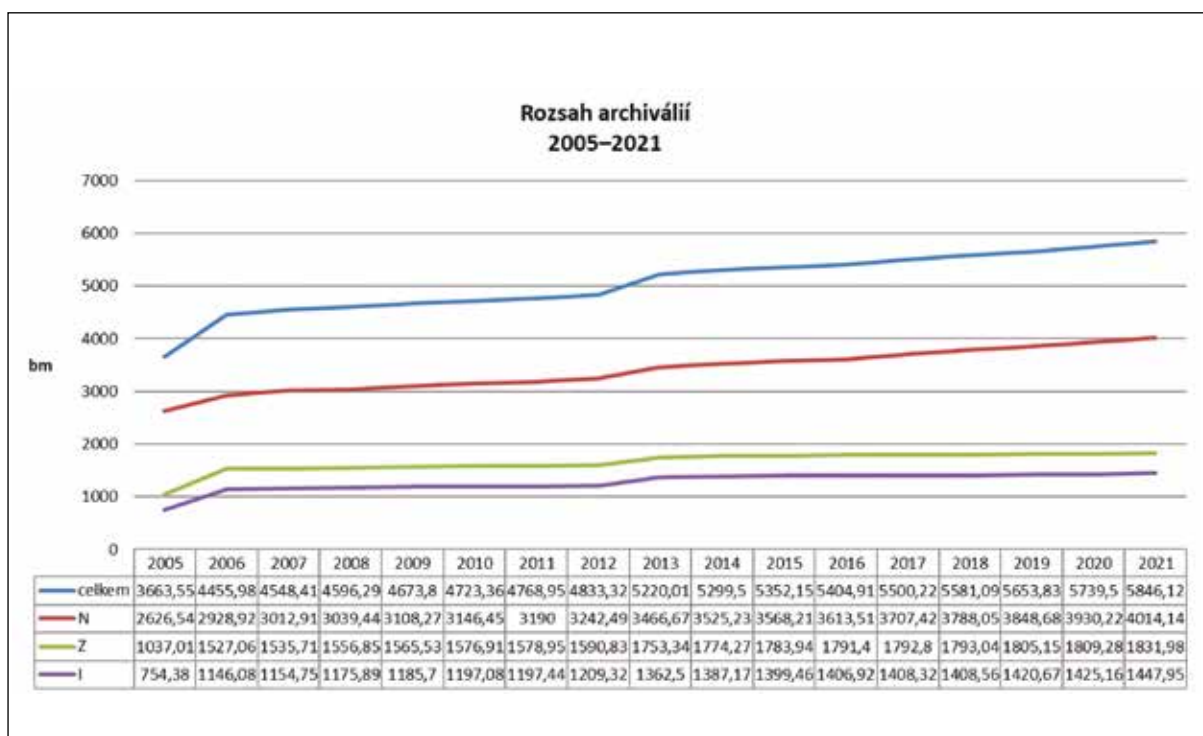
Ke 31. 12. 2021 eviduje Masarykův ústav a Archiv AV ČR 702 archivních fondů a sbírek v celkovém rozsahu 5 846 běžných metrů. V rámci skartačních řízení na pracovištích AV ČR bylo v roce 2021 posouzeno 312 bm dokumentů, z nichž 67 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení. Vedle toho získal archiv další archiválie v rozsahu 38 bm mimo skartační řízení.

Pokračovalo se v pořádání archivních fondů, formou inventářů bylo nově zpřístupněno 20 bm archi-

válií, průběžně byl doplňován elektronický katalog fotografií. V roce 2021 využilo služeb badatelny Masarykova ústavu a Archivu AV ČR 127 badatelů, z toho 21 ze zahraničí, kteří uskutečnili 367 návštěv. Připraveno bylo 1 754 jednotlivých objednávek různého rozsahu.

Archivní soubory Masarykova ústavu a Archivu AV ČR v základní evidenci Národního archivního dědictví (NAD)

Zdroj: Zprávy o činnosti Archivu AV ČR / MÚA podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů (data z let 2005–2020); Informační systém PEvA II, 21. 2. 2022 (data za rok 2021). N = nezpracované, Z = zpracované, I = inventarizované (podmnožina Z).

Pozn.: V roce 2006 byla k základní evidenci NAD Archivu AV ČR připojena základní evidence Masarykova ústavu AV ČR.

d) Činnost knihovny

Masarykův ústav a Archiv AV ČR je provozovatelem dvou knihoven: knihovny bývalého Archivu AV ČR (sigla ABB002) a knihovny bývalého Masarykova ústavu AV ČR (sigla ABB085). Druhá jmenovaná knihovna sestává ze tří dílčích knihoven (vlastní knihovnu bývalého Masarykova ústavu AV ČR a spravuje původní Knihovnu T. G. Masaryka a jeho tzv. Profesorskou knihovnu). Z celkového počtu cca 258 000 svazků obou registrovaných knihoven je v katalogích Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v Souborném katalogu AV ČR a v Souborném katalogu ČR celkem zpracováno minimálně 230 000 svazků. Na ročním nárůstu zpracovaných svazků (viz tabulka) se podílel zejména rozsáhlý katalogizační projekt „Zpřístupnění Knihovny T. G. Masaryka“, který byl v roce 2021 po čtyřech letech ukončen. V roce 2022 bude katalogizace završena zpracováním 11 000 svazků starých tisků z unikátní sbírky Rudolfa Hirsche, která je součástí Knihovny T. G. Masaryka a celkem čítá cca 70 000 svazků.

Na práci se celkově podílelo 22 pracovníků (zaměstnanci: 16 pracovníků na projektu Knihovny T. G. Masaryka, 3 pracovníci knihovny bývalého Masarykova ústavu AV ČR, 1 knihovník bývalého Archivu AV ČR

a 2 pracovníci v režimu OSVČ). Fondy jsou uloženy celkem ve čtyřech depozitářích: tři po rekonstrukci v Praze-Libni (Dep1–Dep3), jeden v Jenštejně. V knihovně Archivu AV ČR došlo k zásadnímu sestěhování fondů v Praze (350 bm do Dep3 a Dep2) a přestěhování části fondů z Jenštejna do Prahy (fond Academia, fond SAV a příručka Archivu). Celkem bylo přemístěno a sestěhováno cca 1 100 bm svazků.

Dílčí knihovna	Katalogizace 2021	Celkem v katalogích Masarykova ústavu a Archivu AV ČR včetně Souborného katalogu ČR	Zbývá zkatalogizovat	Výpůjčky	Meziknihovní výpůjční služba
Bývalý Masarykův ústav AV ČR	1 171	18 138	osobní knihovny Polák, Löwenstein, odhadem 1 000	261	68
Bývalý Archiv AV ČR	908 (+ 1 725 retrokatalogizace) = 2 633	43 405	odhadem 10 000 monografií a periodik	201	5
Knihovna T. G. Masaryka	22 441	144 096	odhadem 12 000	258	x
Profesorská knihovna T. G. Masaryka	24 449 (konverze)	24 449	4 999	70	x
Celkem	50 694	230 088	cca 28 000	790 plus studovna (není evidováno)	73
		suma cca 258 088			

e) Činnost nakladatelství

Nakladatelství Masarykova ústavu a Archivu AV ČR v proběhlém roce navázalo počtem titulů na svou produkci z roku 2020 a ve vlastním nákladu či spolupráci vydalo opět téměř 20 publikací různého zaměření – monografie, edice, sborníky apod. Pokračovala plodná spolupráce s nakladatelstvími Academia, NLN a Vyšehrad. Nově začalo hledat dalšího vydavatelského partnera pro edici rozsahem menších studií. Proměnou prošel proces zpracování rukopisů uvnitř nakladatelství, který by měl přispět k posílení odborného dohledu nad vznikajícími texty, aby splňovaly nejprísnejší vědecké nároky. V rámci toho došlo také k reorganizaci edičních rad jednotlivých edičních řad – jednak se přistoupilo k revizi jejich členů a jednak k jejich těsnějšímu zapojení do kontroly a schvalování rukopisů.

Nakladatelství se po roční odmlce způsobené nemocí covid-19 opět zapojilo do veřejného nakladatelského života a zúčastnilo se dvou největších českých knižních akcí – veletrhu Světu knihy Praha a Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě. Na pražském veletrhu nakladatelství prezentovalo svou produkci nejen na stánku, ale i v soutěžích. Kniha *Dějiny Československé akademie věd I (1952–1962)* autorského kolektivu Martin Franc, Věra Dvořáčková ad., vydaná v koedici s nakladatelstvím Academia, zde získala Cenu Miroslava Ivanova za nejlepší knihu literatury faktu.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR je i nadále vydavatelem tří odborných periodik. *Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století* (ISSN 1803-9243) je recenzovaný časopis zaměřený na studium společnosti, kultury a politiky ve střední Evropě 19. a 20. století. Časopis je ekumenický ve zvolených metodologických a oborových přístupech a snaží se poskytovat prostor odborníkům ze širokého spektra

společenských věd, kteří se zabývají studiem daného období a geografického prostoru. Od čísla 1/2014 je časopis indexován v databázi Scopus a od roku 2015 je indexován v databázi ERIH Plus. Číslo 1/2021 se zaměřilo na digitální dějiny, číslo 2/2021 se zabývalo městem jako laboratoří změn ve 20. století.

Dále je Masarykův ústav a Archiv AV ČR vydavatelem periodika *Studie o rukopisech* (ISSN 0585-5691). Toto specializované kodikologické periodikum vychází od roku 1962. Vzniklo z podnětu Komise pro soupis a studium rukopisů při tehdejší Ústřednímu archivu Československé akademie věd jako samostatné fórum pro kodikologická studia. Kromě kodikologie, která bývá často označována jako věda o rukopisech, jsou *Studie o rukopisech* otevřeny dalším pomocným vědám historickým (zejména paleografii) i jiným oborům, které se věnují rukopisným bádáním (filologie, dějiny umění, literární historie, muzikologie a právní historie). V roce 2010 byly *Studie o rukopisech* zařazeny do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice. Od roku 2015 je časopis indexován v databázi ERIH Plus.

K periodikům vydávaným Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR patří rovněž *Práce z dějin Akademie věd* (ISSN 1803-9448), recenzovaný odborný časopis vycházející od roku 2009 a volně navazující na *Archivní zprávy ČSAV (1970–1985)*, *Práce z dějin Československé akademie věd, řada A (1986–1992)*, *Práce z dějin Akademie věd, řada A (1997–1999)* a *Práce z Archivu Akademie věd, řada A (2002–2007)*. Časopis je zaměřen na dějiny vědeckých institucí, přináší texty o životě a díle předních vědců a reflektuje sociální dějiny vědy. Zabývá se pramennou základnou k dějinám vědy, výběrem, zpracováním, zpřístupňováním a využíváním archivních fondů a sbírek, spisovou službou a ediční činností. Věnuje se obecnějším tématům z archivnictví, dějin vědy a vzdělanosti, společenské reflexi vědy a profesionalizaci vědy, koncepcím vědní politiky, vztahům a komunikaci mezi vědci i v síti vědeckých institucí, a to i v širším mezinárodním kontextu. Od roku 2015 je časopis evidován v databázi ERIH Plus.

V roce 2021 vydal Masarykův ústav a Archiv AV ČR naposledy svůj výroční bulletin *mua.cas.cz – Zpravodaj Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i.* (ISSN 1803-8743), který přinášel přehled činnosti ústavu a jeho jednotlivých oddělení. Podával zejména informace o pořádaných akcích (mezinárodní konference, semináře, přednášky, prezentace, výstavy apod.), výběrovou knižní a článkovou bibliografii pracovníků ústavu s anotacemi, přehled archivní práce, různé rozhovory, medailony, články a zajímavosti. Nově bude obsahově spojen v výroční zprávou ústavu.

f) Projekty vědy a výzkumu

Ústav byl v roce 2021 příjemcem či spolupříjemcem podpory na řešení těchto projektů:

Grantová agentura České republiky

– EXPRO projekty

č. 20-19463X, Sociální mobilita elit ve středoevropských regionech (1861–1926) a tranzice imperiálních zkušeností a struktur v národních státech, spoluřešitel dr. Vlad Vasile Popovici

Interdisciplinární projekt analyzuje a srovnává transformační procesy moderních evropských společností na příkladu dvou vedlejších regionů habsburské monarchie: Čech a Sedmíhradska. Soustředí se na otázku, jak sociální mobilita, vzdělání, rodinné a další vazby elitních sociálních skupin přispívaly k (de)stabilizaci společnosti jako celku. Výzkum je uplatněn na dvou vybraných skupinách, které patřily do tzv. rozhodovací vrstvy: poslanců zemských sněmů, říšské rady ve Vídni

a uherského říšského sněmu a vyšších státních úředníků. Projekt originálním způsobem kombinuje metody vycházející z oblasti jak humanitních, tak přírodních věd. Jeho cílem je prostřednictvím modelace faktorů, které signifikantně rozhodovaly o zařazení jednotlivců k výše uvedeným elitním skupinám, objasnit proces cirkulace elit a tranzice imperiálních zkušeností a struktur do nově vzniklých národních států. Projekt ukáže souvislost mezi kariérou jednotlivce a jeho rodinnými vazbami a v neposlední řadě osvětlí demografické faktory evropské moderní rodiny.

č. 19-28306X, Staré mýty, nová fakta: české země v centru hudebního dění 15. století, řešitelka doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Novodobé formování české identity je založeno mimo jiné na reflexi husitské tradice, ve které byla hudba

hlavním médiem pro zprostředkování klíčových idejí. Výklad českých hudebních dějin 15. století, charakteru repertoáru a jeho vztahu k evropskému vývoji je od samého počátku české hudební historiografie poznamenán záměrnou manipulací historických faktů a účelovou ideologií estetických hodnocení. To se promítlo i do pojetí starší české hudby v širším evropském kontextu, které je postaveno na nedostatečném, nebo dokonce zcela chybném pochopení specifického vývoje ve střední Evropě. Obecné historické přehledy v souvislosti s českými zeměmi většinou operují s termíny jako „diskontinuita“, „izolace“, „zjednodušení“ či „zpoždění“, byť historické prameny jednoznačně dokládají situaci opačnou. Mýtus výlučné role husitské tradice výrazně poznamenal hudební tvorbu 19. a 20. století, kde skladby reflektující husitský odkaz, včetně těch, které citují nesprávné rekonstrukce husitských melodií, navozovaly pocit národní identity.

– bilaterální projekty

č. 21-30350K, Živit vítězství: Zásobování potravinami a postimperální přechod v Českých zemích a ve Slovinsku, 1918–1923, řešitel PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.

Projekt se zabývá postimperálním přechodem v Českých zemích a ve Slovinsku v letech 1918–1923 z perspektivy zásobování potravinami. Zásobování chápe jako základní součást každodenního života i důležitý nástroj pro udržení státní autority. Zatímco selhání přidělového systému v průběhu první světové války urychlilo pád Rakouska-Uherska, nástupnické státy se musely vyrovnat se zděděnými sociálními potížemi a potvrdit svůj mocenský nárok úspěšným řešením všeobecného nedostatku, bídy obyvatelstva i přetížení výrobců. Zaměření projektu na interakci státních politik a jejich dopadů na místní úrovni umožňuje zkoumat „agency“ jednotlivců i skupin, proměny loajalit a konstruování státu. Empirický výzkum strukturně podobných případů z Českých zemí a Slovinska umožní transregionální srovnání místních variant budování poválečného řádu založeného na étosu válečného vítězství.

č. 21-45624L, Československo-polské vědecké sítě v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi, řešitel Dr. Jan Jakub Surman
Exaktní a sociální vědci v Polsku a Československu vstoupili do poválečné doby s vizemi demokratického vzdělávání, s nadějami nových metod a se sítěmi vědeckých kontaktů z předválečné éry. Náš projekt se zaměří na matematiky a další příbuzné vědce (odvětví aplikované matematiky, kybernetiky, astronomie, geologie), dále na ekonomy a sociology z obou zemí, a na to, jak jejich politicky relevantní výzkum vyústil v bilaterální spolupráci. Zvolený metodologický přístup – výzkum sítí na základě ego-dokumentů a orální historie – přináší preciznější pohled na bilaterální kontakty, než umožňují tradiční historiografické postupy. Náš přístup k pramenům potvrzuje tezi, že propojování v době studené války lze lépe studovat zdola než začínat od politicky předepsané normy.

– standardní projekty

č. 21-02993S, Katoličtí měšťané z husitských měst (1419–1436), řešitel Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.
Exilová vlna katolického obyvatelstva z husitských Čech a Moravy představuje unikátní migrační fenomén střední Evropy v pozdním středověku. Má se za to, že z husitských měst na počátku bouřlivého období odešla přinejmenším desetina obyvatelstva. Jelikož se často jednalo o movité německé kupce, události tak vedle konfesní rozmíšky nepostrádají ani silný sociální a nacionální rozměr. V rámci projektu budou zkoumány zejména diplomatické, ale i narativní prameny domácí i zahraniční provenience, které skýtají informace o životních strategiích a prožívání odchodu měšťanstva do domácího i zahraničního exilu. Na jejich základě bude sepsána monografická studie mapující

a analyzující tento fenomén. Výzkum se zaměří zejména na nejčastější exilové lokality, katolická města v Čechách a na Moravě (Plzeň, Jihlava, Olomouc, Brno), jakož i významná centra obchodu v sousedních zemích (Vratislav, Vídeň, Zhořelec, Norimberk, Drážďany). Výzkum také naváže na zkoumání exulantů z řad kléru a popíše komunikaci a finanční vztahy těchto dvou skupin uprchlíků.

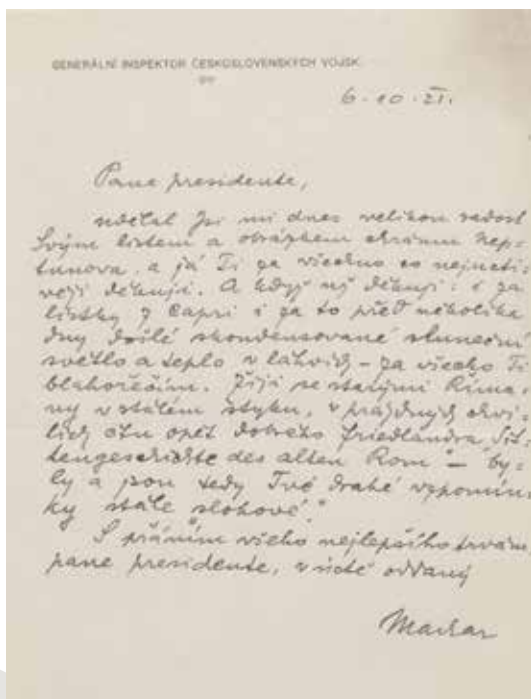
č. 21-03708S, „Válka ševců“: Obuvnictví a obuvnický průmysl v Předlitavsku za první světové války, řešitel doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Projekt se soustředí na obuvnictví a obuvnický průmysl jako důležitý segment válečné ekonomiky Předlitavska v letech 1914–1918. Pozornost je věnována malovýrobcům, výrobním družstvům i průmyslovým producentům, distributorům, drobným spotřebitelům i masovým odběratelům vojenské, pracovní a civilní obuvi v čele s armádou. Pozornost je upřena k válečným ústředním kůží a obuvi, které byly platformou konsolidace trhu i kolbištěm konkurenčních zápasů. Projekt se soustřeďuje i na nové strategie v podmínkách řízené ekonomiky, včetně legislativních změn, technologických inovací a recyklace obuvi. Klíčovým tématem je samotná obuv a její proměny. Tematizovány jsou i změny spotřebního chování a hodnoty obuvi v každodenním životě, sociálních konfliktech a kulturních souřadnicích války. Výsledkem projektu bude kolektivní vědecká monografie a série studií v mezinárodních časopisech.

č. 21-24776S, Felix Weltsch, Jindřich Kohn a intelektuální dějiny v meziválečném Československu, řešitel Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Projekt je zaměřen na výzkum myšlení židovských intelektuálů, zejména Felixe Weltsche (1884–1964) a Jindřicha Kohna (1874–1935), v kontextu dobových intelektuálních diskurzů a intelektuálních dějin meziválečného Československa. Z řady intelektuálů byli Weltsch a Kohn vybráni proto, že byli oba činní jako publicisté, jsou autory zásadních filozofických a sociologických textů a představují do značné míry typické a analogické volby a pozice židovských intelektuálů v Československu. Zatímco Weltsch psal převážně německy a byl aktivní v sionistických kruzích, Kohn publikoval v češtině a měl velký vliv mezi Čechožidy a zejména pak na mladou generaci českožidovských intelektuálů. Oba ve svých dílech tematizují dobové problémy (krize demokracie, vzestup antisemitismu, spory o asimilaci a sionismus) spolu s problémy filozofie dějin, politické filozofie a politické etiky. Paralelní výzkum a synoptická interpretace jejich textů tak rozšíří porozumění vnitřní logice témat, argumentů a otázek židovských intelektuálů a intelektuálním dějinám první republiky.

č. 20-01057S, Přátelství v kontextu politických a literárních zápasů: Tomáš Garrigue Masaryk a Josef Svatoopluk Machar, řešitelka PhDr. Helena Kokešová, Ph.D. Projekt usiluje o zhodnocení dlouhodobého vztahu mezi politikem a filozofem Tomášem G. Masarykem a básníkem Josefem Svatooplukem Macharem. Akcentováno je přitom téma přátelství dvou mužů-intelektuálů, sledovány budou společenské a osobní předpoklady vzniku jejich přátelství, jeho povaha a stvrzování ve veřejných politických a literárních zápasech, dále bude pozornost věnována interferenci mezi soukromým a veřejným prostorem. Tato nová perspektiva přispěje k pochopení tvorby a činnosti a vůbec modelů jednání význačných osobností, ke studiu často přehlížených souvislostí mezi politikou, myšlením a literaturou. Východiskem výzkumu je korpus více než 500 nedávno znovu objevených dopisů. Výstupy projektu budou tři publikace: mezioborově zpracovaná monografie o Masarykovi a Macharovi a dva svazky obsáhle komentované edice jejich vzájemné korespondence, první z období 1897–1900, druhý z let 1901–1932. Dále budou uveřejněny dvě analytické studie.

č. 20-17501S, Dějiny výživy a stravování v českých zemích 1945–1970, řešitel doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D. Projekt zpracovává otázky výživy a stravování v českých zemích v letech 1945–1970 z různých úhlů pohledu, s akcentem na problematiku stravování jako důležitého kulturního fenoménu vypovídajícího všestranně o dobové společnosti. Vyzdvížena je zejména role stravování ve vyjadřování společenského statusu jednotlivce a vyjadřování kulturních a společenských postojů

prostřednictvím stravy. Pozornost je věnována také vytváření a fungování veřejného diskurzu o výživě a stravování a zejména pozici lékařů a fyziologů v tomto diskurzu i jejich interakci s dalšími aktéry. Zahrnuta bude sféra domácího i veřejného stravování a bude reflektován celý řetězec potravinářské produkce a distribuce, tedy význam a dopady fungování zemědělství (včetně samozásobitelství), potravinářského průmyslu či obchodu. Zkoumána bude strava ve městech i na venkově, s ohledem na regionální zvláštnosti, a zahrnuto bude stravování všech sociálních skupin. Celá problematika je zasazena do rámce obecného ekonomického i politického vývoje.

č. 19-08819S, Na cestě k dějinnému vrcholu? Vznik Československa v proměnách historiografie, 1918–1992/1993, řešitel PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

Projekt sleduje proměny obrazu vzniku Československé republiky (ČSR) v roce 1918 v kontextu vývoje československé historiografie v letech 1918–1992/1993. Odbornou historiografickou produkci zabývající se vznikem ČSR analyzuje z hlediska měnících se interpretačních schémat a konstruovaných narativů. Projekt současně zkoumá, jakým způsobem se vznik ČSR objevoval jako klíčový bod masternarativu národních dějin a jak se tato konkrétní historická událost stávala fenoménem, který z historiografických textů pronikal do mediální roviny a do aplikované politiky dějin. Sleduje rovněž biografické a profesní profily historiků zabývajících se touto problematikou i instituce zastřešující výzkum spjatý se vznikem ČSR. Neopomínají ani pro jednotlivá období klíčové interakce mezi československou, německou a rakouskou historiografií, stejně jako podnětné komparace vybraných aspektů s vývojem v Jugoslávii a Polsku.

č. 19-08667S, Ženy v české a československé vědě v první polovině 20. století, řešitelka PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Projekt se zabývá výzkumem žen-vědkyň v Československu v první polovině 20. století. Jeho cílem je vytvořit komplexní obraz vědkyň v české a československé společnosti první poloviny 20. století s přihlédnutím k evropskému kontextu. Soustředí se na analýzu podílu žen a mužů ve vědecké práci, důvody, které do určitých oborů přiváděly více žen než mužů, možnosti profesionálního růstu a budování vědecké kariéry žen, sladění pracovního a osobního života. Východiskem pro výzkum jsou archivy vědeckých institucí, univerzitní archivy a dochované fondy osobní provenience. Uplatněna bude převážně metoda gender a komparace (lokální, oborová). Hlavním výstupem projektu by měla být komparativní monografie o zastoupení a pracovních výsledcích žen ve vědních oborech a jejich působení ve vědeckých institucích.

č. 19-00611S, Iluminované rukopisy v muzeích na území Čech, řešitel PhDr. Pavel Brodský, DSc.

V muzeích na území Čech je uloženo podle předběžných znalostí asi 130 iluminovaných rukopisů a zlomků. V odborné literatuře jsou podchyceny zcela nedostatečně; z tohoto důvodu bývají předmětem badatelského zájmu jen nahodile. Zpracování speciálního vědeckého katalogu iluminovaných rukopisů v českých muzeích na základě nového výzkumu se proto jeví jako úkol velmi naléhavý. Katalog bude vytvořen v souladu s náročnými požadavky soudobé kodikologie na popis vnějších i vnitřních znaků a vybaven rozsáhlou obrazovou přílohou. Jako základní evidenční pomůcka umožní badatelům orientovat se v rozsáhlém fondu vyobrazení nejrůznějších námětů a může se tak stát východiskem práce nejen historiků, kodikologů a historiků umění, ale i odborníků v dalších vědeckých disciplínách. Současně se tak česká kodikologie v plné míře vyrovná mezinárodnímu standardu; katalogy tohoto typu se v poslední době stávají svým způsobem normou i u nejvýznamnějších světových sbírek.

č. 19-07473S, Jan Lucemburský a Bona Lucemburská jako mecenáši Guillaumea de Machaut. Intence a recepce Machautova díla v historickém kontextu, řešitelka Mgr. Jana Fantysová Matějková, Ph.D.

V 1. pol. 14. stol. se český král Jan a jeho dcera Jitka-Bona stali výlučnými mecenáši básníka a hudebníka Guillaumea de Machaut, který pro ně složil řadu básnických a hudebních skladeb, jež jsou sebrány v iluminovaném rkp. BN ms. fr. 1586. Tato díla dosud nebyla studována z hlediska jejich objednavatelů, přestože v některých z nich mecenáši vystupují jako postavy. Otázkami, proč byla tato fikční díla objednána a jaký mají k mecenášům vztah, se dosud nikdo nezabýval. Projekt zahrnuje novou tematickou analýzu těchto děl, rekonstrukci historického kontextu a komparaci Ma-

chautových děl s jinými díly, která vznikla v prostředí lucemburského dvora. Zodpovězení otázek intence a recepce Machautových děl má násobný přínos. Stanou se novým pramenem pro lucemburskou dobu, doplní naše poznání o dosud neznámé kulturně-historické skutečnosti a umožní zároveň lépe porozumět Machautově tvorbě, protože jenom díky „historickému“ přístupu lze odlišit doslovnou, figurativní, popř. spirituální rovinu významu díla.

č. 19-20678S, První poválečná generace českých astronomů, astrofyziků a matematiků. Interdisciplinární výzkum historie vědeckých sítí, spoluřešitel Dr. phil. Tomáš Pavlíček, Ph.D.

Projekt má zkoumat vzdělávání a výchovu astronomů a astrofyziků v Praze a Brně v letech 1945–1959 (první poválečná generace). Výsledná kolektivní biografie bude postavena na výzkumu generačního vědomí a forem vzdělávání (role učitele, učebnic, observatoří a lidových hvězdáren). Hlavní otázkou je, jak byla generace formována historickými zlomy a společně sdílenou zkušeností, jak čeští vědci (včetně matematiků) uplatnili tuto zkušenost ve své pracovní kariéře a jak se podíleli na vytváření vědecké instituce zdola. Interdisciplinární projekt umožňuje kombinovat poznatky z oboru astronomie s kvantitativními postupy historie (kolektivní biografie a generační diskurz) a s kvalitativními postupy mezinárodních vztahů (epistemické komunity). Takto ukotvené dějiny vědy mají ambici postihnout oborový i sociální kontext vývoje přírodních věd a vysvětlit významné zastoupení českých astronomů ve společnosti i na poli astronautiky a kosmického práva.

č. 18-16793S, Občané země nikoho. Židovští uprchlíci a eroze občanství ve středovýchodní Evropě, 1935–1939, řešitel Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Projekt, jehož východiskem bude zkoumání země nikoho pro uprchlíky, se zabývá vzestupem restriktivní uprchlické politiky a analyzuje posun k etnickému chápání občanství ve středovýchodní Evropě v druhé polovině 30. let 20. století. Specificky se zabývá prehistorií, průběhem a důsledky čtyř velkých případů vypovídání Židů, jež vedly k uzavření hranice a přijetí tvrdšího přístupu k židovským uprchlíkům v roce 1938, a dále denaturalizací židovských občanů. Projekt usiluje o lepší porozumění vztahu mezi marginalizací židovských uprchlíků a erozí občanství zbylé židovské komunity. Důraz klade na pochopení komplexní interakce a vzájemného ovlivňování mezi protizidovskou politikou nacistického Německa, nacionalismem a konstrukcí občanství v národních státech na východ od Německa a politikou vůči židovským uprchlíkům. V tomto procesu byli židovští občané stále více popisováni a kategorizováni jako uprchlíci, marginalizovaní „východní Židé“ či jako občané země nikoho.

Technologická agentura ČR

č. TL01000046, HistoryLab: využití technologií k rozvoji historické gramotnosti, řešitel PhDr. Michal Kurz
Cílem projektu je vývoj a aplikace inovativních softwarů pro výuku historických témat, jež zefektivní dosažení vzdělávacích cílů stanovených RVP v oblasti Člověk a společnost. Vznikne specializované multimedialní prostředí, jež bude přes standardní rozhraní schopné komunikovat s běžně rozšířenými Learning Management Systems (LMS) a zefektivní interakci mezi učitelem a žákem. Bude obsahovat výukové objekty organizované dle architektury metadat provázaných s principy moderní didaktiky. Prostor bude uživatele vést k tomu, aby si postupnými kroky osvojovali metody kritické práce s historickými prameny a koncepty, s nimiž pracuje moderní didaktika a historiografie. Prostřednictvím řízení uživatelského chování v aplikaci podpoří implementaci inovativní učební metody do cílového prostředí.

č. TL01000366, Integrace a segregace v prostoru města: dějiny holokaustu v Praze prostřednictvím mobilní webové aplikace, řešitel Mgr. Michal Frankl, Ph.D.
Webová aplikace s responsivním layoutem pro přenosná zařízení umožní přímo ve veřejném prostoru vstřebávat historické informace a promítnout osudy obětí holokaustu do autentických míst města. Aplikace tak

virtuálně integruje paměť těch, kteří byli od většinové společnosti během holokaustu segregováni. Využití moderní technologie přispěje k rozvoji tolerance, vzájemného respektu, odpovědnosti a nediskriminace s ohledem na rasu, etnický původ apod. Kód vyvinutý pro aplikaci bude zveřejněn jako open source software, s dokumentací a standardními vstupními formáty, tak, aby mohl být upraven pro obdobné projekty v jiných místech a také zaměřených na jiná historická témata. Oba hlavní výstupy, tematická webová aplikace a obecně využitelný software, budou zpřístupněny na konci projektu.

č. TL04000233, Senioři – nositelé historické paměti 20. století: distanční vzdělávání třetího věku v his-

torických vědách v éře pandemie covidu-19, řešitel doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Cílem projektu je vytvořit novou platformu distančního vzdělávání seniorů v historických vědách. Jejím hlavním prostředkem je audiovizuální obsah didaktického rázu, umístěný na webovém portálu. Tématem je

historická paměť a překonávání krizových momentů lidského života. Aktivní přístup uživatelů je podpořen možností sdílet vlastní informace a zkušenosti s uvedenou tematikou. Cílovou skupinou jsou senioři z řad studentů univerzit třetího věku, didaktici, pedagogové, zájemci o historii 20. století a distanční vzdělávání. Projekt aplikuje excelentní výsledky projektového týmu na poli dlouhodobého výzkumu dějin 19. a 20. století, vychází z jeho aktivit v popularizaci vědy a personálně propojuje etablované badatele na poli historických věd a didaktiky dospělých.

Ministerstvo kultury ČR

č. DG18P02OVV025, Vývoj moderní parlamentní kultury v českých zemích a Československu, řešitel PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Primárním cílem projektu je zpracování vývoje české moderní parlamentní kultury s využitím metod a nástrojů digital humanities a jeho prezentace široké veřejnosti. Dílčí cíle v tomto záměru jsou: 1) Vytvořit elektronickou a veřejně přístupnou databázi všech volených (a kooptovaných) parlamentních zastupitelů (poslanců i senátorů) na našem území v letech 1848 až 1992. 2) Na základě této databáze vznikne specializovaná mapa analyzující pomocí statistických a prosopografických metod formování moderního parlamentarismu a parlamentní kultury na našem území. Díky komparaci dat (s okolními zeměmi, resp. se zastupiteli národních menšin na českém území) se podaří charakterizovat národní, resp. regionální specifika české parlamentní kultury. Rovněž bude umožněno zkonstruovat obraz ideálního parlamentního

zastupitele. 3) Tyto a další výsledky výzkumu budou prezentovány široké veřejnosti formou výstavy (a kritického katalogu) prezentující osm století vývoje českého parlamentarismu (včetně stavovských sněmů středověku a raného novověku) s důrazem na období moderních a soudobých dějin. 4) Dalším cílem je zdokumentovat vývoj české parlamentní kultury formou odborné monografie (syntetického charakteru), která přístupnou formou a s účastí předních odborníků nabídne široké veřejnosti obraz vývoje českého parlamentarismu a parlamentní kultury. V souvislosti s touto publikací vznikne i řada odborných časopiseckých studií, dvě další kolektivní monografie. 5) Bude uspořádána mezinárodní konference. Projekt obecně usiluje nejen o zpracování důležitého a u nás zatím opomíjeného tématu (neexistuje souhrnné zpracování dějin českého parlamentarismu), ale i o jeho prezentaci široké veřejnosti, a zejména o zdůraznění důležitosti parlamentarismu a parlamentní demokracie.

č. DG20P02OVV006, HiKo – historické korespondenční sítě. Alois Musil a počátky orientalistiky v Československu, řešitelka Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D. Hlavním cílem projektu je vývoj open source softwaru HiKo zaměřeného na zachycení historické korespondence a korespondenčních sítí za účelem zpracování a zpřístupnění unikátního kulturního dědictví z konce 19. a 1. poloviny 20. století. Vyvinutý software bude v rámci projektu aplikován na pramenný materiál a korespondenční sítě vůdčí osobnosti orientalistiky v meziválečném Československu, arabisty, orientalisty a biblisty Aloise Musila, které představují jedinečný historický pramen. Zmapování významného celku archivních materiálů umožní nahlédnout z nových úhlů pohledu na život Aloise Musila a do jím vytvořených sociálních sítí, jež určovaly kulturní rozvoj a politikou a finanční oporu rozvoje orientalistiky v Československu – etablování orientálních oborů na české univerzitě a interakci českých a německých orientalistů, včetně výzkumných platform jako byl Orientální ústav. S využitím nového softwaru bude formou webové aplikace zpřístupněna veřejná databáze korespondence Aloise Musila, jež představí korespondenční sítě meziválečné orientalistiky. Monografie zahrne kritické úvodní studie a korespondenci Aloise Musila s politickými špičkami první republiky, výstava a kritický katalog představí budování československé orientalistiky na pozadí kulturních a hospodářských zájmů Československa v Orientu. Druhá monografická publikace zahrne inventář Musilova osobního fondu z PNP – soupis dosud jen v omezené míře přístupného pramenného materiálu, s doprovodnými kritickými studiemi. Digitalizace a zveřejnění korespondence Aloise Musila s orientalisty a politiky první republiky

přispěje k uchování významných pramenů k dějinám vědeckého i kulturního života v 1. polovině 20. století. Software HiKo bude vyvíjen s ohledem na standardy pro evidenci historické korespondence a bude využitelný pro další projekty mapující korespondenci historických osobností.

č. DG18P02OVV026, Mezinárodní korespondenční sítě T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918, řešitel doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Cílem projektu je mapování mezinárodních korespondenčních sítí akademika a politika Tomáše G. Masaryka v letech 1870–1918. Prostřednictvím shromáždění a digitalizace Masarykovy korespondence se zahraničím vznikne specializovaná mapa s odborným obsahem, která ukazuje vytváření korespondenčních sítí Tomáše G. Masaryka před 1. světovou válkou. Projekt analyzuje, jakým způsobem Masaryk využil své předválečné korespondenční sítě na podporu své politické akce během války a zda tyto kontakty měly nějaký přínos pro vznik Československa v roce 1918. Díky korespondenčním sítím Masaryk dokázal představit do té doby víceméně neznámý středoevropský národ v globálním kontextu, přispěl k posílení národní a státní identity a začlenil českou a slovenskou společnost mezi kulturní a tzv. státní národy světa. Digitalizací mezinárodní korespondence Tomáše G. Masaryka přispěje projekt dále k ochraně, uchování a zpřístupnění velkého množství dosud neznámých či špatně přístupných pramenů k životu a činnosti prvního československého prezidenta.

Projekty rámcových programů EU

ERC Consolidator Grant, č. 819461, Unlikely refuge?, řešitel: Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Mezinárodní tým projektu „Unlikely refuge? Refugees and Citizens in East-Central Europe in the 20th century“ zkoumá středovýchodní Evropu jako místo, kam se utíká. V roce 2021 projektový tým kromě jiného dokončil studie o state-of-the-art výzkumu o uprchlících do jednotlivých zemí a začal pracovat na přípravě souhrnné publikace zohledňující hlavní témata projektu. Dále zorganizoval mezinárodní workshop o humanitarismu, na jehož základě vznikne sborník. Úspěšně se rozvíjelo také srovnávací studium uprchlictví za studené války (v češtině viz tematický blok v časopise Dějiny a současnost) a nahrávání rozhovorů s uprchlíky, humanitárními pracovníky a státními úředníky se zaměřením na 90. léta 20. století.

European Holocaust Research Infrastructure, č. 871060, 871111, Evropská infrastruktura pro výzkum holokaustu (EHRI), řešitel: Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

EHRI je distribuovaná výzkumná infrastruktura zprostředkávající přístup k rozptýleným sbírkám a datům k holokaustu a podporující badatele metodologicky, školením a stipendii. Vznikla v roce 2010 a dosud je toto mezinárodní konsorcium financováno prostřednictvím evropských projektů. V projektu EHRI-3 MÚA vede pracovní balíček „Thematic layers across collections“, v jehož rámci rozvíjí EHRI Document Blog věnovaný diskusi o pramenech a digitálních metodách a EHRI ediční platformu. V tomto období se zaměřuje zejména na podporu výzkumu holokaustu s využitím prostorových metod a dat a kromě jiného připravuje novou EHRI repozitář zpřístupňující standardizovaná geografická data (například ghetta a koncentrační tábory, historické hranice apod.). EHRI bylo v roce 2018 přidáno na ESFRI mapu výzkumných infrastruktur, a projekt EHRI Preparatory Phase si proto klade za cíl ustavit jej jako permanentní organizaci, tzv. ERIC, jejímiž členy budou jednotlivé státy. Masarykův ústav a Archiv AV ČR je v projektu kromě jiného zodpovědný za vedení pracovního balíčku „Sustainability“, jehož cílem je získat podporu jednotlivých vlád a dalších významných organizací. Masarykův ústav a Archiv AV ČR koordinuje český uzel EHRI, na němž se podílí též Národní archiv, Památník Tereziína a Institut Tereziínské iniciativy a který bude součástí výzkumné infrastruktury LINDAT/CLARIAH-CZ. V roce 2021 prošla tato výzkumná infrastruktura s výbornými výsledky odborným hodnocením a věříme, že od roku 2023 bude české EHRI v jejím rámci financováno vládou ČR.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR se v roce 2021 účastnil těchto výzkumných programů Strategie AV21:

Paměť v digitálním věku (Masarykův ústav a Archiv AV ČR jako koordinující pracoviště, koordinátor: PhDr. Luboš Velek, Ph.D.)

- Mgr. Jan Hajič, Ph.D.: Prague Digital Musicology Workshops 2021
- PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.: Paměť dětství a mládí
- PhDr. Martin Hlaváč, Ph.D.: „Tož poslouchejte“ – Paměti Karla Engliše
- Mgr. Lukáš Holeček, Ph.D.: Deníky Václava Tilleho
- PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.: Publikování válečných deníků Eduarda Táborského
- PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.: Zpřístupnění bibliografických záznamů k rukopisům Strahovské knihovny
- PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D.: Zpřístupnění bibliografických záznamů k rukopisům Knihovny pražské metropolitní kapituly

- doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.: Historická korespondence online: Digitální prezentace korespondence T. G. Masaryka III
- PhDr. Hana Kábová, Ph.D.: Historická korespondence online: Komunikační sítě českých dějin umění – korespondence odeslaná Z. Wirthem
- PhDr. Martin Nekola, Ph.D.: Třetí exil Vojty Beneše
- Mgr. Dr. phil. Viktor Velek, Ph.D.: Musica Hussitica Moderna: fonotéka husovsko-husitských skladeb 19. a 20. století
- doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.: Index sequentiarum Bohemiae medii aevi
- Mgr. Jakub Vrba: Kritická edice pamětí Karla Kreibicha

Evropa a stát: mezi barbarstvím a civilizací

- PhDr. Bc. Tomáš Gecko, Ph.D.: Jaroslav Preiss (1870–1946) a Kancelář prezidenta republiky
- Mgr. Anna Jonáková: Poslancem na radě říšské. Politická korespondence Ervína Špindlera s Josefem Kobrem (1890–1913)
- PhDr. Martin Klečáček, Ph.D.: „Pracovat pro tu naši českou věc.“ Korespondence vedoucích mladočeských politiků Bedřicha Pacáka a Václava Škardy
- Mgr. Vlasta Mádlová: Česko-ukrajinský příběh z dějin evropské archeologie
- Mgr. Viktor Pavlíček: Budování státu ve fotografii – TGM a audience zahraničních diplomatů
- PhDr. Jakub Štofáník, Ph.D.: Portál „Po stopách T. G. Masaryka“
- doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.: Mezinárodní konference k výzkumu nejstarší evropské hudby (Studijní skupina Mezinárodní společnosti pro hudební vědu / International Musicological Society Cantus Planus), 23.–27. 7. 2021

Město jako laboratoř změny

- PhDr. Jan Hálek, Ph.D.: Město jako mocenský prostor
- doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.: Město jako intelektuální a politický projekt

Odolná společnost pro 21. století

- Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.: Reflexe krize moderního člověka u T. G. Masaryka
- Dr. phil. Tomáš Pavlíček, Ph.D.: Generační zkušenost vědců s krizemi

Voda pro život – Člověk a voda

- PhDr. Michal Kurz: Obrazy vody: Jihočeské přehrady a jejich otisk v krajině a společnosti

g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)*

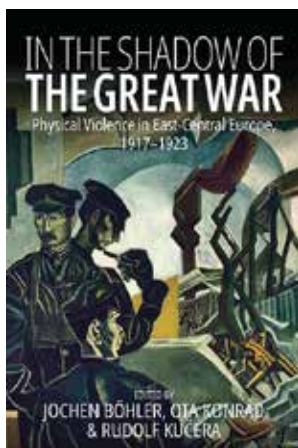
B. Bader-Zaar – Marie **Bahenská** – L. Heczková – D. Musilová, *Frauenwahlrechtsjubiläen in zwei Nachfolgestaaten der Habsburgermonarchie*, L'Homme, 32/1 (2021), s. 105–116.

Studie se zabývá vývojem volebního práva žen v nástupnických státech habsburské monarchie a reflexí tohoto tématu v historiografii 20. a 21. století, s důrazem na situaci v českých zemích. Volební právo žen se ve státech, které vznikly na území bývalé habsburské říše, rozvíjelo velmi rozdílně, stejně odlišný byl způsob jeho reflektování a zájem o tuto problematiku vůbec. Souviselo to s politickým vývojem těchto zemí ve 20. století, tj. jejich příslušností k západnímu, či východnímu bloku.

Marie **Bahenská**, *První žena v Karolinu*, Studia historica Nitriensia, 25/2 (2021), s. 453–465.

Příspěvek pojednává o životních a profesních osudech Marie Zdeňky Baborové (1877–1937), první české doktorky filozofie. Shrnuje základní informace o možnostech vyššího studia žen v českých zemích na konci 19. století a na počátku 20. století. Připomíná předpisy, které umožňovaly ženám přístup na vysoké školy v rakousko-uherské monarchii. Na příkladu Marie Zdeňky Baborové ukazuje problémy, se kterými se musely první univerzitní studentky potýkat během studia i při budování vědecké kariéry.

J. Böhler – O. Konrád – Rudolf **Kučera** (eds.), *In the Shadow of the Great War. Physical Violence in East-Central Europe, 1917–1923*, New York 2021.

Ať vítězné, či poražené, státy střední a východní Evropy po první světové válce čelily zásadní výzvě v podobě přetrvávajícího fyzického násilí jako jednoho z nejviditelnějších dědictví ničivého konfliktu. Tato kolektivní monografie zkoumá různé formy tohoto násilí, se kterým se musely jednotlivé státy regionu vyrovnávat v momentě, kdy se celá oblast v podstatě proměnila v laboratoř budování moderního národního státu. Monografie využívá perspektivu „zdola“ a snaží se porozumět každodenní úrovni individuálního i kolektivního násilí i konkrétním praktikám, které byly používány k jeho potlačení.

Daniela **Brádlarová**, *Prof. Milada Paulová – historička prvního odboje*, in: D. Suchánek (ed.), *Univerzita a republika. Vybrané příspěvky z konference, Praha 2021*, s. 20–42. Primárním záměrem studie je přiblížení komplikované osobnosti české historičky, původně byzantoložky, Milady Paulové a její snahy o akceptaci moderní historie jako relevantního vědeckého oboru. Vzhledem k tomu, že Milada Paulová patřila k tzv. angažovaným his-

torikům, byl analyzován její postoj k českému a jihoslovanskému protirakouskému odboji v době první světové války a následnému vzniku Československé republiky. Studie současně reflektuje její názorová východiska a krátce hodnotí její životní díla: *Jugoslavenští odbor* a *Dějiny Maffie*.

Daniela **Brádlarová** – M. Ďurčanský, *Působení Jaroslava Bidla a Milady Paulové v pražské univerzitní extenzi*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis, 61/1 (2021), s. 61–88. Podobně jako řada dalších evropských univerzit i česká Karlo-Ferdinandova Univerzita v Praze (později Univerzita Karlova) se od konce 19. století snažila proniknout do širších vrstev společnosti pomocí přednášek určených široké veřejnosti, tzv. extenzí. Těmto aktivitám se intenzivně věnovalo několik představitelů historických slovanských studií, mezi nimi též Jaroslav Bidlo a jeho studentka Milada Paulová. Tato studie se zaměřuje na období, v němž Bidlo působil jako předseda výboru „pražské extenze“ (1921–1931), zatímco Paulová zde působila jako sekretářka, resp. tajemnice (1921–1935).

F. Cain – D. Hüchtker – B. Kleeborg – K. Reichenbach – Jan **Surman**, *Introduction: Scientific Authority and the Politics of Science and History in Central, Eastern, and Southeastern Europe*, Berichte zur Wissenschaftsgeschichte, 44/4 (2021), s. 339–351.

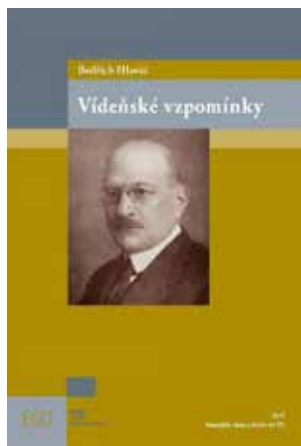
Čtvrté číslo periodika *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte* se koncentruje na praxeologickou inter-

* Tučně jsou vyznačeni aktuální zaměstnanci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR i bývalí pracovníci, kteří zde působili v době, kdy byl realizován daný výstup.

pretaci vědeckých autorit. Úvodní studie je zaměřena na případy těchto autorit v někdejších socialistických zemích střední, východní a jihovýchodní Evropy. Seznamuje s komplexními problematickými strukturami v době státního socialismu a postsocialistické transformace, znesnadňujícími v mnoha ohledech záležitosti, jež souvisejí s vědeckými autoritami. Na konkrétních příkladech zároveň ukazuje, jak se měnily konstelace (vědeckých) autorit.

Vratislav **Doubek**, **Bedřich Hlaváč**. *Vídeňské vzpomínky*, Praha 2021. Vzpomínky Bedřicha Hlaváče představují originální dokument parlamentního zpravodaje, jenž více jak dvě desetiletí působil ve Vídni. Ve svých obsáhlých pamětech

se autor snažil na sklonku 20. let 20. století připomenout mladému republikánskému Československu jeho někdejší rakouské kořeny a zrekonstruovat pro mladší generace lesk zlata i pozlátka císařské metropole, všední i oficiální tvář dvora, parlamentu a politické žurnalistiky Vídně. Vedle cenného historického svědectví zachyceného v Hlaváčových vzpomínkách přibližuje editor knihy formou životopisné studie též samu osobnost a život Bedřicha Hlaváče, blízkého spolupracovníka T. G. Masaryka a dopisovatele jeho listů *Čas a Naše doba*.

E. Drašarová – Martin **Klečacký** – Martin **Klement** – Luboš **Velek** (eds.), *Nedostatek odvahy ke smíru. Edice dokumentů k pokusům o česko-německé vyrovnání 1912–1915*, Praha 2021.

Kritická edice pramenů přináší dokumenty k pokusům o česko-německé vyrovnání v Čechách od léta 1912 do jara 1915. Dokumenty se týkají období hledání nových cest k obnovení smírovacích jednání. Ta byla po úspěšné fázi z jara 1912 původně jen dočasně přerušena prázdninami, ale po jejich skončení již vyjednaváči k jednacímu stolu nezasedli. Důvodem byly intriky odpůrců vyrovnání; negativní roli sehrál i ústavní převrat v Čechách (tzv. Anenské patenty) připravený ministerským předsedou Stürgkhem a místopředsedou Thunem. Stupňující se napětí kolem otázky česko-německého vyrovnání zpochybnilo postupně jak již předběžně dojednané kompromisy, tak vůbec samotný dosavadní koncept vyrovnání.

Věra **Dvořáčková** – M. Drdácový – I. Herle – O. Jiroušek – Vlasta **Mádllová** – K. Mádllová – J. Náprstek – S. Pospíšil – Jiří **Šoukal**, *Stavbám na kloub. Stoleté dějiny Ústavu teoretické a aplikované mechaniky*, Praha 2021.

Publikace pojednává o institucionálních, odborných i každodenních dějinách Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR a jeho předchůdců, a to v kontex-

tu hospodářských, politických, ideologických a vědních souřadnic jeho existence ve 20. a 21. století. Roku 1921 byl při ČVUT zřízen Výzkumný ústav stavebně inženýrský ČVUT, k jehož odkazu a přímé vazbě se hlásí hned dvě pracoviště, rozdělená v roce 1963: ÚTAM AV ČR, jemuž je věnována právě tato kniha, a současný Kloknerův ústav ČVUT.

Pavel **Fabini** – T. Zouzal – P. Šoltés – J. Fronc – K. Portmann – Martin **Klečacký** – J. Rychlík – M. Šepták – D. Hubený, *Vše pro mandát? Podvodý, korupce a násilí při parlamentních volbách ve střední Evropě v 19. a 20. století*, Liberec – Praha 2021.

Kolektivní monografie zkoumá badatelé doposud opomíjený fenomén narušování legitimacy parlamentních voleb ve střední Evropě od počátků parlamentarismu až po vypuknutí druhé světové války. Za uplatnění interdisciplinárního

přístupu jsou v jednotlivých kapitolách představeny různé formy narušování volební integrity, ať už jde o podvody, korupci, nebo projevy volebního násilí. Opomenuta není ani problematika preventivních a represivních opatření přijímaných státy za účelem potírání nelegitimních praktik. Ty totiž ohrožují stabilitu politického systému a jsou v přímém rozporu s podstatou demokratického vládnutí.

Jana **Fantysová Matějková**, *Guillaume de Machaut und die Königsaal-Chronik*, in: D. Dvořáčková-Malá – K. Solomon – M. Margue (eds.), *Über den Hof und am Hofe. Literatur und Geschichtsschreibung im Mittelalter*, Dresden 2021, s. 147–162.

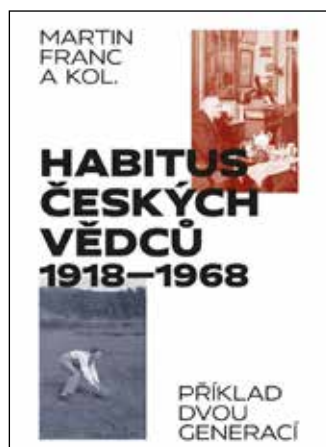
Studie se zabývá otázkou, zda francouzský básník Guillaume de Machaut mohl ve svých dílech, která napsal pro českého krále Jana Lucemburského, čerpat inspiraci ze *Zbraslavské kroniky*. Porovnáním idealizovaného portréту českého krále v Machautově básni *Confort d'Ami* (1357) s odpovídajícími pasážemi *Zbraslavské kroniky* dochází k závěru, že se Machaut o kroniku opíral. Z toho plynou závažné důsledky jak pro Machautovu biografii (dosud se mělo za to, že byl přímým či nepřímým svědkem vyprávěných událostí), tak i pro interpretaci jeho děl, která napsal pro krále Jana a jejichž některé motivy jsou kronikou inspirovány.

Martin **Franc**, *Full shelves of memories: Sensory memory of food and nutrition in the Czech lands before 1989*, in: S. Vabre – M. Bruegel – P. Atkins (eds.), *Food History. A Feast of the Senses in Europe, 1750 to the Present*, London 2021, s. 145–156.

Kapitola v kolektivní monografii se koncentruje na formy vzpomínání na smyslové zážitky spojené se stravováním v českých zemích před rokem 1989 a na souvislosti spojené se smyslovou pamětí na toto

období v současnosti. Zvláštní pozornost je věnována zejména vlně reetra, jak se projevila např. na prodejních akcích velkých maloobchodních řetězců v České republice (retrotýdny). Text reflektuje i bohatou diskusi na sociálních sítích například o kvalitě potravin před rokem 1989 ve srovnání se současností.

Martin **Franc** – Tomáš **Gecko** – Tomáš **W. Pavlíček** – Jiří **Šoukal** – Marie **Bahenská** – Adéla **Jůnová Macková** – Věra **Dvořáčková** – Petra **Brandejsová Tomsová**, *Habitus českých vědců 1918–1968. Příklad dvou generací*, Praha 2021. Kniha přináší dvanáct sond věnovaných jednotlivým tématům dotýkajících se různým způsobem problematiky habitu českých věd-

ců v letech 1918–1968 na příkladu dvou generací držitelů nejvyšších akademických hodností – první, jejíž kariéra vrcholila v meziválečné éře, a druhé, která se prosadila během 50. a 60. let 20. století. Pozornost se soustředila na dětství a dospívání vědců, na kariérní postup, vědecké školy a vztahy učitel-žák, na otázky manželství, ekonomického kapitálu vědců, na mezinárodní kontext habitu, téma interdisciplinarity, roli vědeckých ústavů a společností, veřejné a politické činnosti vědců, volného času, oslavy životních jubileí vědců i na jejich pohřby a také na obraz vědce ve filmové a televizní tvorbě.

Michal **Frankl**, *The Holocaust in the Bohemian Lands. Research Questions and Voids, Sources and Data*, S: I.M.O.N. – Shoah: Intervention. Methods. Documentation, 8/2 (2021), s. 5–12.

Článek je úvodem ke zvláštnímu číslu časopisu S: I.M.O.N. zasvěcenému současnému stavu výzkumu o dějinách holokaustu v českých zemích. Vrací se k odbornému odkazu historika Miroslava Kárného a analyzuje historiografickou stagnaci po jeho smrti v roce 2001. Věnuje se kromě jiného vzrůstající polarizaci části výzkumu, která se ukazuje zejména ve vztahu k poznatkům lokální historie a zkoumání podílu Čechů na pronásledování, stejně jako porovnávání genocidy Romů a Sintů na jedné straně a Židů na straně druhé.

Michal **Frankl**, *Cast Out of Civilized Society: Refugees in the No Man's Land between Slovakia and Hungary in 1938*, *European Holocaust Studies*, 3/[-] (2021), s. 55–85.

Na případové studii uprchlíků zachycených v tragické situaci na demarkační čáře mezi Československem a Maďarskem v listopadu a prosinci 1938 si článek klade za cíl analyzovat vznik, charakteristiku a dopad země nikoho pro uprchlíky. Na základě pramenů státní proveniencie, zpráv pomocných organizací a výjimečných svědectví uprchlíků zkoumá jednání a prostoru mimo suverenitu národního státu a jeho kulturní reflexi. Argumentuje, že země nikoho byla významnou, ale nedostatečně prozkoumanou dimenzí geografii holokaustu a prostorovou formou zbavování občanství.

Tomáš **Gecko** – Kristýna **Kauková**, *The Education System between Private Business and the State: The Antagonism and Synergies of Industrial and State Paternalism in the Vítkovice Company Town (1869–1914)*, *Central European History*, 54/1 (2021), s. 61–85.

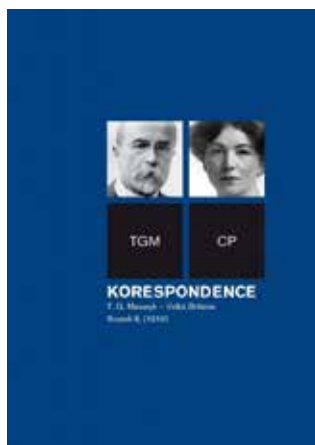
Článek si klade za cíl analyzovat v rámci průmyslového a státního paternalismu vzájemnou interakci mezi zaměstnavatelem, zaměstnanci a státem v továrním městě Vítkovice mezi lety 1869 a 1914. Předmětem zájmu je fenomén továrních škol. Ty totiž nesloužily jen jako sociální benefit poskytovaný zaměstnancům Vítkovického horního a hutního těžířstva. Studie argumentuje, že tovární školy byly zakládány také z legislativních důvodů, aby podnikateli umožnily legálně zaměstnávat školou povinné děti.

Tomáš **Gecko**, *Na pomezí tradičních metod a digitálního světa. Korespondence T. G. Masaryka optikou síťové analýzy a prostorového obratu*, Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století, 13/1 (2021), s. 9–27.

Studie představuje digitální nástroje a postupy používané pro výzkum mezinárodní korespondenční sítě Tomáše Garrigua Masaryka před rokem 1918. V diskusi je zdůrazněna užitečnost prostorové vizualizace a síťové analýzy pro interpretaci korespondenční sítě jakožto významného nástroje v procesu vzniku Československa po první světové válce. Ambicí je na tomto příkladu nastínit změnu paradigmatu v historické vědě související s nedávným vstupem digitálního světa do humanitních věd.

Dagmar **Hájková** – Jitka **Jindřichová** (eds.), *Korespondence T. G. Masaryk – Velká Británie. Svazek II. (1916)*, Praha 2021.

Edice korespondence Tomáše Garrigua Masaryka s lidmi z Velké Británie zachycuje pouhý jeden rok (1916) v Masarykově životě, který trávil převážně v londýnském exilu. Jedná se o neobvyklou sondu do jeho života, která zprostředkovává jeho politické, mediální, akademické i osobní vazby. V editovaném souboru lze sledovat mnoho rovin: prosazování programu roz-

padu Rakouska-Uherska, postavení v krajské komunitě, vztah k ostatním národnostním hnutím zasazujícím se o státní nezávislost či kooperaci s feministickými organizacemi. Dokumenty v neposlední řadě umožňují rekonstrukci Masarykova životního stylu i politických strategií. Jedná se o vzácně ucelený soubor shromážděný z domácích a zahraničních archivů.

Jan **Hálek**, „Československá revoluce 1914–1918“ jako pokračování sporu o smysl českých dějin, *Český časopis historický*, 119/1 (2021), s. 103–134.

Studie sleduje na příkladu protichůdných osudů dvou českých historiků – Jaroslava Golla a Jaroslava Werstadta – počátky historiografického zpracování problematiky tzv. československé revoluce z let 1914–1918. Hlavní pozornost je soustředěna na období krátce po vzniku Československa, v němž v ovzduší snah o tzv. „odrakouštění“ docházelo ke konfrontaci rozdílných představ o úloze historické vědy ve vztahu ke společnosti. Pozornost je věnována nejen oběma jmenovaným mužům, ale i otázkám spojeným s problematikou mezigeneračních vztahů příslušníků české historické obce a okolností vzniku Archivu národního osvobození (resp. Památníku osvobození) jako instituce pověřené výzkumem soudobých dějin se zvláštním zřetelem na období první světové války.

Pavel **Helan** (ed.), *Československo a Svatý stolec II/2.2. Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (1926–1927). Edice dokumentů*, Praha 2021.

Edice přináší dokumenty z fondů Historického archivu Státního sekretariátu Svatého stolce. Předkládá kompletní soubor materiálů z jednání Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti týkající se Československa v letech 1926–1927, tedy z období diplomatického konfliktu mezi Svatým stolicem a Československem po odvolání nuncia Francesca Marmaggiho

z Prahy v důsledku způsobu komemorace Husova dne 6. července 1925. Texty dokumentují postoj a aktivity Svatého stolce i československé strany od vzniku krize po její uvolnění v důsledku změny charakteru Husových oslav v roce 1927. Součástí edice je i zápis ze zasedání z ledna 1926, jež se týkalo liturgického jazyka v Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a jež se částečně vztahovalo k československé problematice.

G. Holzer – Helena **Kokešová**, *Adolf Lorenz und sein Mentor Eduard Albert*, *Wiener Medizinische Wochenschrift*, 171/9–10 (2021), s. 230–237.

Článek pojednává o vzájemných vztazích dvou významných osobností, které se zapsaly do dějin medicíny: chirurga Eduarda Alberta (1841–1900) a jeho žáka, ortopeda

Adolfa Lorenze (1854–1946). Oba muži, kteří se setkali ve Vídni v 80. letech 19. století, si byli v mnohém podobní: pocházeli ze skromných poměrů, byli mimořádně talentovaní a toužili po kariéře ve vrcholném lékařském oboru – chirurgii. Oba dosáhli ve svých disciplínách nejvyšších met, ale spektrum jejich zájmů bylo mnohem širší.

Marta **Hradilová**, *Z nouze ctnost. Přínos absolventů Státní archivní školy pro českou kodikologii*, *Paginae historiae*, 29/1 (2021), s. 255–264. Posledním ředitelem Státní archivní školy byl v letech 1945–1949 Václav Vojtíšek, který velkou měrou přispěl k rozvoji pomocných věd historických u nás. Stál u zrodu Komise pro soupis a studium rukopisů, administrativně přičleněné od roku 1955 k Archivu ČSAV, jejímiž pracovníky se postupně stali František Čáda, Jiří Pražák a František Hoffmann. Ačkoliv pro všechny tři byla práce zde původně východiskem „z nouze“ po nedobrovolném odchodu z předchozích působišť, dokázali se s novými pracovními úkoly vyrovnat se ctí. Výrazně přispěli ke zpracování cenných rukopisných fondů a jejich vědecké studii dodnes ve svém oboru patří ke špičce.

Jan **Chodějovský**, *Osobní fond Adolf Černý*, *Práce z dějin Akademie věd*, 13/1 (2021), s. 43–52. Pozůstalost slavisty, překladatele a spisovatele Adolfa Černého získal Archiv Akademie věd ČR roku 1972. Text přináší informace o struktuře, charakteristikách a nejvýznamnějších částech tohoto osobního fondu. Při zpracovávání bylo vzhledem k jeho specifikům rozhodnuto modifikovat standardní schéma pro pořádání osobních fondů tam, kde si to struktura archivního materiálu žádala – především u skupin dokumentů tvořících logický celek vypovídající o určitém tématu nebo periodě v životě původce.

Martin **Jemelka**, *The Unified Cooperative Farm – Agrocombine Slušovice: Genesis, Tradition, Interpretation*, in: J. Kochanowski – C. Kraft (eds.), *Rooms for Manoeuvre. Another Look at Negotiating Processes in the Socialistic Bloc*, Vienna 2021, s. 51–70.

Studie je věnována fenoménu JZD Agrokombinát Slušovice, konkrétně genezi zemědělského družstva, lokálním tradicím (včetně reliktního systému Baťa) v jeho řízení a fungování a také interpretaci slušovického fenoménu normalizačními masmédií osmdesátých let, ale i médií po roce 1989. Zvláštní pozornost je směřována k problematice ekonomické autonomie a autarkie a autoritativních forem řízení a rozhodování. Závěrem studie artikuluje otázky legitimizace podnikatelských metod etablovaných ve Slušovicích.

Adéla **Jůnová Macková** – Pavel **Žďárský** – I. Cichrová (eds.), *Korespondence Aloise Musila II. Alois Musil a rodná hrouda v korespondenci s Edvardem Reichem*, Praha 2021.

Druhý díl edice korespondence univerzitního profesora Aloise Musila (1868–1944) je věnován vzájemnému písemnému styku tohoto významného orientalisty se zemědělským ekonomem Edvardem Reichem (1885–1943). V jejich dopisech můžeme sledovat utváření Musilových sociálních sítí v oblasti politické, jeho sepětí s agrární stra-

nou a prostřednictvím Edvarda Reicha s ministerstvem zemědělství. Sociální interakce obou aktérů se neomezovala pouze na pracovní záležitosti, ale zahrnovala též odbornou a publikační činnost, společné trávení volného času, pobyty na letních bytech a rodinné vztahy.

Hana **Kábová**, *Přínos Františka Hoffmanna archivní teorii a metodice*, *Paginae historiae*, 29/1 (2021), s. 265–285.

Studie pojednává o teoretickém, metodologickém a metodickém přínosu historika, kodikologa a archiváře Františka Hoffmanna (1920 Litomyšl – 2015 Praha) archivnictví. Věnuje se zvláště problematice strukturálního principu v archivnictví, metodickým otázkám zpracování složitých archivních fondů a Hoffmannovým úvahám o vědeckém charakteru archivních pracovišť. Ve všech případech se jedná o dodnes aktuální otázky, které velmi ležely F. Hoffmannovi na srdci a prostupují celým jeho odborným působením.

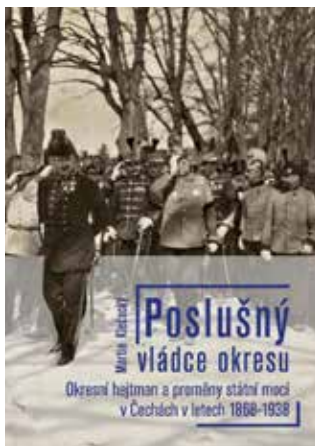
Martin **Klečácký**, *Okresní školní inspektor a počátky státního dohledu nad obecným školstvím v Čechách v letech 1869–1873*, *Historia scholastica. Mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělání*, 7/2 (2021), s. 55–73.

Studie se zabývá přijetím zákona o školní dohlídce z roku 1869 v Čechách, a to jak v českém, tak v německém prostředí. Na příkladu jmenování okresních školních inspektorů a jejich činnosti zkoumá systémové nedostatky a komplikace, s nimiž se státní dohled nad obecným školstvím musel v prvních letech existence potýkat a které vyústily v novelizaci zákona o čtyři roky později. Vedle nedostatečného organizačního zázemí a finančního ohodnocení okresních inspektorů poukazuje studie i na finanční nároky, které s sebou školská reforma přinášela a které musely z velké části nést obce.

Tato skutečnost výrazně přispěla i k obecně pasivnímu až negativnímu postoji samosprávných korporací k provedení školských zákonů, v českojazyčných oblastech mimo to násobeného opozičním chováním české politické reprezentace.

Martin **Klečacký**, *Poslušný vládce okresu. Okresní hejtman a proměny státní moci v Čechách v letech 1868–1938*, Praha 2021.

Téměř sto let představoval okresní hejtman v očích obyvatel malého císaře. Jeho moc zasahovala do všech důležitých oblastí veřejného života, na svěřeném území

garantoval právo a pořádek, zároveň hrál roli prostředníka mezi periferními oblastmi a centrem státní moci. Publikace přináší první ucelené zpracování činnosti tohoto dnes již zaniklého úřadu a jeho představitelů. Zkoumá nejen postavení okresního hejtmana v rámci státní správy, proměny kariérních vzorců a způsob výběru těchto klíčových úředníků, ale také činnost hejtmanů ve vztahu k občanům a jejich zástupcům v podobě místních samosprávných sborů. Konkrétní příklady ukazují složitou pozici státního úředníka hájícího zájem vlády v lokálních podmínkách.

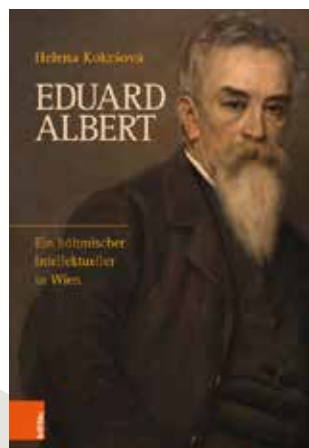
Martin **Klement** – J. Pezda, *Přemysl's soldiers and Libuše's companions. On gender and the limits of female emancipation in the Sokol*

gymnastic movement, in: F. Cleophas (ed.), *Critical reflections on physical culture at the edges of empire*, Stellenbosch 2021, s. 57–83.

Studie se zaměřuje na problematiku utváření genderových stereotypů v českém tělocvičném hnutí Sokol a dokládá, že v tomto prostředí sice probíhala sukcesivní emancipace žen, ovšem na druhou stranu zde panovala genderová stanoviska, která mohou být z dnešní perspektivy klasifikována jako značně diskriminující. Rozborem tělocvičných příruček, sletových památníků, periodik a beletristické literatury je ve studii ukázáno, jak tyto velmi konzervativní ideje o údajně „typicky ženských“ a „typicky mužských“ rysech byly mezi členy Sokola intenzivně šířeny za pomoci subtilních a často i nepostřehnutelných mechanismů.

Helena **Kokešová**, *Eduard Albert. Ein böhmischer Intellektueller in Wien*, Wien 2021.

Kniha sleduje všechny aspekty Albertova života a působení, jeho rodinné zázemí, vzdělání a odbornou kariéru ve Vídni, v Innsbrucku i v Praze, vlastní literární tvor-

bu i rozsáhlé dílo překladatelské, společenské vztahy a všestrannou mecenášskou činnost. Největší pozornost věnuje jeho celoživotnímu zájmu o politiku a zejména jeho činnosti v řadách tzv. české lobby ve Vídni. Analyzován je také Albertův tzv. druhý život, jeho odkaz

v české společnosti ve 20. století i v prostředí rakouském a německém.

Vlasta **Mádlová**, *Archeologická komise České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*, in: M. Pokorná – P. Charvát (eds.), *Archeologie v národním obrození – národní obrození v archeologii*, Praha 2021, s. 152–165.

Příspěvek se zabývá fungováním archeologické komise České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, celým názvem Stálé komise České akademie ku prozkoumání a zachování dávnověkých památek země, jejích dějin, literatury a umění od jejího založení v roce 1893 až do roku 1918. Všímá si všech tří odborů komise, ale hlavní pozornost soustřeďuje na archeologický odbor zmíněné komise a jeho činnost na poli terénních výzkumů.

Jana **Malínská** – Vratislav **Doubek** – Johannes **Gleixner** – Jan **Kahuda** (eds.), *Korespondence T. G. Masaryk – zahraniční Němci (1877–1918)*, Praha 2021.

Předkládaná publikace náleží k ediční řadě Korespondence TGM a pomáhá rozšiřovat povědomí o Masarykových korespondenčních kontaktech s německou intelektuální elitou, která se narodila a žila mimo území Rakouska-Uherska v Německu a ve Švýcarsku. Na rozdíl od mnohých dosud vydaných svazků, v nichž je zdokumentována

korespondence Tomáše Garrigua Masaryka s jednou osobností, obsahuje tento svazek korespondenci poměrně velké skupiny osob. V předkládané edici je zpracováno 206 dokumentů v němčině, dva ve francouzštině a jeden v angličtině. Všechny jsou publikovány v jazyce originálu. Archivní dokumenty byly získány z českých, německých, amerických a švýcarských archivů.

Lucie **Merhautová**, *Mauer oder Brücke? Deutsch-tschechische Vermittlungskonzepte am Anfang des 20. Jahrhunderts am Beispiel der Zeitschriften*, in: H. Březinová – S. Höhne – V. Petrbok (eds.), Arnošt Vilém Kraus (1859–1943). Wissenschaftler und Kulturpolitiker, Köln 2021, s. 89–114.

Studie se zaměřuje na koncepty literárního zprostředkování české literatury do němčiny na počátku 20. století. Na příkladu tří důležitých prostředníků (Arnošt Vilém Kraus, Camill Hoffmann a Emil Saudek) a dvou časopisů (berlínský čtrnáctideník *Das literarische Echo*, pražský měsíčník *Čechische Revue*) ukazuje snahu relativně vyspělé české literatury o vykoupení do mezinárodního kontextu a zároveň problematiku roli němčiny jako nejbližšího zprostředkujícího jazyka. Závěr obsahuje úvahu nad hledáním východisek a „třetích cest“ z česko-německého antagonismu u židovských prostředníků.

Boris **Moskovič**, „*Jaký to mělo smysl?*“ *Historikové a debaty o vzniku Československa a Jugoslávie: bilance z konce 80. let 20. století*, *Slovanský přehled*, 107/2 (2021), s. 399–448.

Studie analyzuje odborné a veřejné aktivity historiků, kteří se v roce 1988 zapojili do debat o vzniku Československa a Jugoslávie, jež tehdy probíhaly u příležitosti 70. výročí těchto událostí. Soustřeďuje se na to, jakou podobu měl historiografický diskurs roku 1918 na sklonku 80. let, a to zvlášť v československém a zvlášť v jugosláv-

ském případě. Dále pak zkoumá, jak se do konkrétní činnosti vybraných českých, slovenských, srbských a chorvatských historiků promítaly širší okolnosti, jež v obou zemích ovlivňovaly historickou reprezentaci roku 1918. Studie zohledňuje proměnlivé postavení a vnímání dvou klíčových dat spojených se vznikem československého, respektive jugoslávského státu – 28. října a 1. prosince.

H. Navrátilová – Adéla **Jůnová Macková**, *Czechoslovakia*, in: A. Bednarski – A. Dodson – S. Ikram (eds.), *A History of World Egyptology*, Cambridge 2021, s. 318–343.

Kniha nazvaná *A History of World Egyptology* představuje dějiny egyptologického bádání a výzkumů v Egyptě od úplných počátků po dvacáté století. Jednotlivé kapitoly prezentují dějiny tohoto vědního oboru podle států, jež se významně zapojily do výzkumu v Egyptě. Kapitola s názvem *Czechoslovakia* vzešla z pera Hany Navrátilové působící na univerzitách v Oxfordu a Readingu a Adély Jůnové Mackové z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Studie se zaměřuje jak na dějiny institucionální spjaté s Karlovou univerzitou a Orientálním ústavem, tak na výuku, jednotlivé významné osobnosti, sbírky a výzkum v Núbii a Abúsíru.

Martin **Nekola**, *České politické strany v pouťorovém exilu*, Praha 2021.

Po únoru 1948 odešly z republiky do exilu tisíce lidí, včetně bývalých politiků, kteří se pokoušeli v zahraničí obnovit struktury politických stran, doma buď zakázaných, či přeměněných v neškodné satelity Komunistické strany Československa. Šestice českých exilových stran (národní socialisté, sociální demokraté, agrárníci, lidovci, národní demokraté, živnostníci) fungovala ve velmi provizorních podmínkách, přesto dokázala na přelomu 40. a 50. let výrazně promlouvat

do exilového dění v Evropě i Severní Americe. Kniha nastiňuje historii těchto specifických hráčů na šachovnici studené války a využívá při tom pramenů objevených teprve nedávno v zahraničních archívech.

Tomáš W. **Pavliček** – Barbora **Kula-wiaková**, *The Training of the Czech Mathematician Jaroslav Kurzweil with Władysław Orlicz in Poland*, *Antiquitates Mathematicae*, 15/1 (2021), s. 181–206.

Článek pojednává o životě slavného matematika Jaroslava Kurzweila (nar. 1926), o jeho rodinných vztazích (Kurzweilův otec sloužil v československých legiích), studiu přerušeném kvůli 2. světové válce a pobytu v Polsku, během kterého se Kurzweil setkal s Władysławem Orliczem (členem Lvovské matematické školy). Dále je v článku představena Kurzweilova akademická kariéra, vliv interpersonálních kontaktů vědců na obory a specifika formování českých a polských akademických sítí v posledních desetiletích.

A. Pleshkov – Jan **Surman**, *Book reviews in the history of knowledge*, *Studia historiae scientiarum*, 20/ [–] (2021), s. 629–650.

Príspevek se koncentruje na žánr vědeckých recenzí. Vnímá je jako druh institucionalizované kritiky, jež historikům umožňuje sledovat změny v epistemologických hodnotách uvnitř humanitních oborů.

V návaznosti na Aristotelovu teorii ctnosti, její neoaristotelovskou interpretaci ve druhé polovině 20. století a její novodobé uplatnění v oblasti historie a filozofie věd je v textu navržen obecný přístup pro analýzu recenzí v jejich historických dimenzích. Je rovněž upozorněno, že při analýze recenzí by měl být brán v potaz dobový politický, kulturní a mediální kontext. V opačném případě totiž hrozí, že vznikne představa o autonomní, uzavřené vědecké komunitě.

Magdalena **Sedlická**, *„Není přítel jako přítel.“ Židé v národním státě Čechů a Slováků 1945–1948*, Praha 2021.

Kniha se zaměřuje na tematiku začleňování židovských obyvatel do většinové společnosti v letech 1945–1948. Primárně se zabývá

třemi skupinami židovských občanů českých zemí, jejichž integrace byla značně problematická. Jedná se o „německé Židy“, osoby deklarující židovskou národnost a židovské optanty z bývalého území Podkarpatské Rusi. Prostor je věnován i vzpomínkám židovských pamětníků a reflexi poválečné situace. Publikace v neposlední řadě popisuje situaci Židů na Slovensku v období třetí republiky. Důraz je kladen na nárůst protizidovských nálad ve společnosti a jejich eskalaci do podoby otevřených pogromů a násilností vůči Židům. Pro celkový kontext je shrnuto i poválečné

postavení Židů v sousedním Polsku a Maďarsku.

Magdalena **Sedlická**, *The European Holocaust Research Infrastructure in the Czech Republic*, S: I.M.O.N. – Shoah: Intervention. Methods. Documentation, 8/2 (2021), s. 94–101. Zpráva se zaměřuje na výstupy mezinárodního projektu Evropská infrastruktura pro výzkum holokaustu (EHRI) související s dějinami Židů v českých zemích a jejich perzekucí během druhé světové války. Jedná se o EHRI portál s databází archivních fondů a sbírek týkajících se holokaustu, dále Terezínský výzkumný průvodce, který virtuálně propojil prameny z několika archivů, EHRI platformu digitálních edic a EHRI Document Blog, online prostor pro sdílení nových pohledů na dokumenty související s holokaustem, jejich prezentaci a interpretaci za použití digitálních nástrojů.

Jan **Surman**, *Productive marginalities: The history of science in/about Poland since 1989*, Centaurus, 63/3 (2021), s. 569–584.

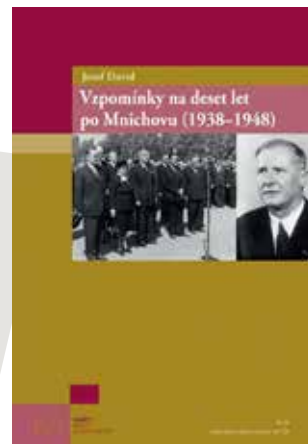
Studie se zabývá problematikou dějin vědy v Polsku a vyzdvihuje několik souvisejících fenoménů, které jsou typické pro poslední léta. Při srovnání ústavů přímo zaměřených na dějiny vědy a širší akademickou obcí lze konstatovat, že v uplynulých dekádách vzešly důležité tematické a teoretické inovace z prostředí, jež je možné s odkazem na Ludwika Flecka nazvat „esoterickým“ kroužkem, tzn. z prostředí vědců, nevnímajících sebe sama jako historiky vědy. Vzhledem k tomu, že tito odborníci ze zahraničí se zájmem o polskou historii věd jsou ve skutečnosti obecnými historiky, lze hovořit o určitém obratu v této oblasti – na jedné straně klesá specializace, na druhé straně vzrůstá snaha lokalizovat vědy v širším kontextu společenských procesů.

Jakub **Štofanič**, *Reception and Adaptation of Neo-Thomism in East-Central Europe. Between the Intellectual and Social Involvement of the Catholic Church*, in: W. Decock – B. Raymaekers – P. Heyrman (eds.), *Neo-Thomism in Action. Law and Society Reshaped by Neo-Scholastic Philosophy, 1880–1960*, Leuven 2021, s. 96–119.

Kapitola *Receptce a adaptace novotomismu ve středovýchodní Evropě, mezi intelektuálním a sociálním angažováním katolické církve* se věnuje vývoji nového teologického proudu od konce 19. století do období poloviny minulého století. Pozornost zaměřuje na lokální inspirace, významné aktéry, jeho prosazení se ve vzdělávání katolického kléru i politické a sociální debaty, které vyvolal v katolickém prostředí. Speciálně si všímá meziválečného Československa. Dané téma je předkládáno v komparativní perspektivě a propojuje výzkum na poli historie vědy, církevních i politických dějin.

Josef **Tomeš** – Richard **Vašek** – R. Kvaček (eds.), *Josef David: Vzpomínky na deset let po Mnichovu (1938–1948)*, Praha 2021.

Publikace představuje edici pamětí národně socialistického politika Josefa Davida. Začíná obdobím tzv. druhé republiky a útekem z protektorátu, zachycuje autorovu činnost v zahraničním odboji v Bělehradě a v Palestině, a zvláště působení v Londýně od února 1942 včetně účasti na jednání zástupců

čs. exilové reprezentace s vedením KSČ v Moskvě v březnu 1945. Josef David také přináší svědectví o zápasu demokratických sil s komunisty v poválečných letech a o únorovém převratu 1948. Autor se vyrovnává s komunistickou politikou; odmítá komunistickou diktaturu a zůstává přesvědčeným demokratickým socialistou. Text pamětí doplňuje poznámkový aparát, biografický medailon autora, obrazová příloha a rejstřík.

Luboš **Velek**, *Die Geburt der tschechischen Moderne*, in: A. Gottsmann – S. Wedrac (eds.), *Die Habsburgermonarchie 1848–1918*. Band X. Das kulturelle Leben. Akteure – Tendenzen – Ausprägungen, Wien 2021, s. 887–955. Studie shrnujícím způsobem nabízí zahraničním čtenářům přehled vývoje české kultury v dlouhém 19. století s těžištěm v období 1848 až 1918. Důraz je položen na českou modernu coby pozoruhodné vyústění emancipačního úsilí české společnosti. České kulturní snahy jsou prezentovány jako mimořádný výkon nestátního národního společenství, kde právě kultura představuje klíčové pole národní emancipace a prezentace. Studie je součástí prestižní řady Rakouské akademie věd *Die Habsburgermonarchie 1848–1918*.

Viktor **Velek**, *1848: Music, Master Jan Hus and Hussitism*, in: S. Tuskar – V. Katalinić – P. Babić – S. Ries (eds.), *Lisinski – Jelačić*. Glazba, umjetnosti i politika. Revolucije i restauracije u Evropi i Hrvatskoj 1815–1860, Zagreb 2021, s. 517–551.

Revoluční rok 1848 byl obdobím střetu různých ideových programů a též identifikace se zemskými historickými tradicemi spojenými s duchovními oblastmi. Studie potvrdila hypotézu, že husovsko-husitské prvky hrály v hudbě revolučního období významnou roli. Znovu ožily starší písně tohoto typu (buď

v původní, nebo aktualizované podobě), vznikla řada nových písní a parodických textů, zkoumán byl i vztah k dominující (hudební) tradici svatováclavské. Studie představuje vrstvy repertoáru formou komentovaných notových ukázek. Vznikl tak de facto určitý „husovsko-husitský zpěvník revolučního roku 1848“.

Viktor **Velek**, *Hledání programu, hledání identity aneb Stýkání a potýkání svatováclavské a husovsko-husitské tradice v české hudbě 2. poloviny 19. století*, *Musicologia Olomucensia*, 33/2 (2021), s. 373–408.

Text přináší srovnání vývoje svatováclavské a husovsko-husitské tradice, jež v 19. století významně ovlivňovaly českou společnost. Obě tradice spojovalo mnohé: místo v české historii, religiózní základ, prvek česko-německého soužití a zčásti i jejich začlenění do interpretace blanické legendy. Výběr skladeb slouží nejen k poznání soužití obou tradic, ale je přínosný i ve smyslu nalézání skladeb, jejichž autoři se pokoušeli o sloučení obou ideových proudů. Vedle skladeb samotných k této konfrontaci poskytují další informace dobová vyjádření. Text prozrazuje mnohé o motivacích skladatelů, rizicích volby témat, o přijetí publikem, příležitostech provádění, ale i o názorech konkurentů.

Ondřej **Vodička**, *Štěpán ze Staňkova a kauza pokladu kapituly Všech svatých na Pražském hradě za husitských válek*, *Umění = Art*, 69/1 (2021), s. 92–98.

Mistr svobodných umění Štěpán ze Staňkova, kancléř královny Žofie Bavorské a děkan kapituly Všech svatých na Pražském hradě, po vypuknutí husitské revoluce odešel z Prahy a usadil se v Budyšině, kde patrně setrval až do své smrti. Z husity ovládaných Hradčan evakuoval též kapitulní poklad a nechal jej strážit v cisterciáckém klášteře Alt-

zelle nedaleko Drážďan. Postupný úbytek finančních prostředků na exilové živobytí jej v roce 1426 donutil dát cennosti kláštera do zástavy. Z neznámých příčin se mezi oběma subjekty rozhořel soudní spor ohledně stavu zastavených předmětů. Studie přináší edici čtyř listin týkajících se tohoto sporu.

Jan **Vondráček**, *Herrschaft, Verwaltung und Alltag im Protektorat Böhmen und Mähren. Alltägliches Wirtschaften im politischen Bezirk Kladno 1939–1945*, Marburg 2021.

Po zřízení protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 byla postupně zavedena racionalizace potravin a zboží, která zásadně ovliv-

nila hospodářské praktiky obyvatel. V publikaci je zkoumána implementace nových zákonů, vyhlášek a vládních nařízení na příkladu politického okresu Kladno. Rozebírány jsou přitom sériové prameny místní správy, které umožňují proniknout do dobové každodennosti. Prameny byly vyhodnocovány pomocí speciálního softwaru, jenž dokázal nejen podchytit veškeré přestupky na Kladensku proti platným předpisům, ale tyto výsledky též propojit s informacemi pocházejícími z jiných typů pramenů.

Jan **Vondráček**, *War Economy, Local Administration and Everyday Life under German Occupation in Bohemia and Moravia. New Approaches for Digital Humanities*

through Digitization, Databases and Digital Analysis, Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung, 70/3 (2021), s. 439–465.

Druhá světová válka vedla k racionalizaci zemědělské produkce i individuální spotřeby, a tím k výrazným změnám v každodenním životě české populace protektorátu Čechy a Morava mezi lety 1939 a 1945. Studie ukazuje, jak nové digitální metody mohou přispět ke studiu tohoto fenoménu. Různé typy pramenů jsou analyzovány pomocí speciálního softwaru, který

umožňuje jejich systematické a statistické vyhodnocení. Díky tomu vychází například najevo, že bezpečnostní orgány byly do záležitostí válečného hospodářství zapojeny jen v minimální míře.

Lidia **Zessin-Jurek**, *A Matzeva Amid Crosses. Jewish Exiles in the Polish Memory of Siberia*, in: K. Friedla – M. Nesselrodt (eds.), *Polish Jews in the Soviet Union (1939–1959). History and Memory of Deportation, Exile, and Survival*, Boston 2021, s. 236–260.

Kapitola se věnuje otázce, proč je téma polsko-židovských uprchlíků a vysídlelců do SSSR v polské kultuře vzpomínání tak silně marginalizováno. Deportace na Sibiř má sice v polském historickém vědomí své pevné místo, o velkém podílu Židů mezi deportovanými vědí ale většinou jen potomci deportovaných a specializovaní historici. Výzkum je založen na širokém pramenném základě zahrnujícím mimo jiné literaturu, film, publikované memoáry, pomníky a vzpomínky stále žijících pamětníků.

h) Mezinárodní spolupráce

Akce s mezinárodní účastí, které pracoviště organizovalo nebo v nich vystupovalo jako spolupořadatel (výběrově)

Název akce: Výzkumné semináře MÚA AV ČR (Research Seminars of the MIA CAS)

Datum: od 15. 2. 2021 **Místo:** Praha, Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/vyzkumne-seminare-jaro2021>; <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/vyzkumne-seminare-podzim2021>

Kontaktní osoba: Jakub Štofanič

Výzkumné semináře Masarykova ústavu a archivu AV ČR poskytly prostor pro prezentování témat a odbornou diskusi z oblasti historie, sociologie, filozofie, archivnictví či literární vědy. Kromě tohoto interdisciplinárního zaměření se snažily propojovat interní zaměstnance, stipendisty a odborníky z prostředí mimo samotný ústav. Obvykle se jednalo o čtyři až šest

setkání během jednoho semestru. Setkání probíhala v prostorách konferenčního sálu a byla otevřena i pro širokou veřejnost.

Název akce: První workshop digitální muzikologie v roce 2021: praktické nástroje s automatickým rozpoznáváním notopisu (Digital Humanities in Early Music Research, 2021/1: OMR-capable chant editors)

Datum: 17.–19. 3. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/en/news/Digital-Humanities-in-Early-Music-Research-2021-1-OMR-capable-chant-editors/>

Kontaktní osoba: Jan Hajič

Workshop se soustředil na vznik digitálních edic zpěvníků za pomoci speciálních technických postupů. Cílem bylo seznámit účastníky s nejnovějšími digitálními nástroji, jejich možnostmi, slabinami a využitím. Workshop měl také praktickou část.

Název akce: Přednáškový cyklus Early Music Research in Central Europe (Lectures series: Early Music Research in Central Europe)

Datum: 19. 5. 2021, 23. 5. 2021, 6. 10. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Slovenská akadémia vied; Research Centre for Humanities, Budapest

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/cs/aktuality/Pozvanka-na-prednasku-EMCE-Pawel-Gancarczyk-o-Petru-Wilhelmi-de-Grudencz-19.-kvetna-2021/>

Kontaktní osoba: Hana Vlhová-Wörner

Série přednášek „Early Music in Central Europe: Local Elements – Transregional Connections – International Research“ byla organizována Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, projektem „Old Myths, New Facts: Czech Lands in Centre of 15th-Century Music Developments“ a dalšími mezinárodními institucemi. Cílem bylo vytvořit platformu pro výměnu nejnovějších poznatků ve výzkumu hudební kultury ve střední Evropě ve starším období a umožnit diskuse za široké účasti odborníků z řad muzikologie a příbuzných oborů o nejnovějších metodách a informačních zdrojích.

Název akce: Senioři – nositelé historické paměti 20. století: distanční vzdělávání třetího věku v historických vědách v éře pandemie covidu-19 (Seniors – bearers of historical memory of the 20th century: distance education of the third age in historical sciences in the era of the COVID-19 pandemic)

Datum: 26. 5. 2021 **Místo:** Praha, Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.youtube.com/watch?v=VdX7qzBWM0s>

Kontaktní osoba: Martin Jemelka

První z dvojice projektových workshopů byl věnován problematice distančního vzdělávání seniorů v historických vědách. Během workshopu zaznělo celkem devět prezentací k problematice vzdělávání seniorů, distančního vzdělávání a vzdělávání v historických vědách. Akce proběhla hybridní formou, totiž za přítomnosti aktivních účastníků v konferenčním sále a současně ve spojení s aktivními online účastníky, přítomnými prostřednictvím videokonferenční platformy Zoom. Další zájemci workshop sledovali živě nebo ho zhlédli ze záznamu prostřednictvím YouTube kanálu „Tohle jsme prožili“.

Název akce: Kulatý stůl: Univerzita zdola. Pohledy studentů na ruské akademické prostředí (Round

table: University from Below. Students' Perspectives on Russian Academia)

Datum: 7. 6. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Fakultní centrum pro transdisciplinární historická a kulturní studia, Vídeňská univerzita; Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Výzkumná platforma „Proměny a východní Evropa“, Výzkumné centrum pro dějiny transformací, Vídeňská univerzita (RECET); Katedra východoevropských dějin, Vídeňská univerzita; ERC-Projekt „NTAutonomy. Neteritoriální autonomie“, Vídeňská univerzita

Internetové stránky: https://fakzen-thks.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/z_fakzen_thks/Veranstaltungen/2021-05-26_FlyerBIG.pdf

Kontaktní osoba: Jan Jakub Surman

Cílem setkání byla diskuse o studentských právech a o vlivu studentů na podobu univerzitních předpisů či na strategii potírání sexuálního obtěžování. Kulatého stolu se zúčastnili zástupci studentského periodika DOXA, „MSU Initiative Group“ z Lomonosovovy moskevské státní univerzity, Kazaňské federální univerzity a dalších mezinárodních institucí.

Název akce: „Nejpokorněji podepsaná žádost“ – Obsah, forma a význam prosebných listů v dlouhém 19. století (“Most Humbly signed Appeal”. The Content, Form and Meaning of Petitions in the long 19th Century)

Datum: 10.–11. 6. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Collegium Carolinum

Spolupořadatelé: Ludwig-Maximilian-Universität München, Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.collegium-carolinum.de/kategorien/detailansicht-1-1/alluntertha%CC%88nigst-unterfertigte-bitte-inhalt-form-und-bedeutung-von-bittschriften-im-19-jahrhundert>

Kontaktní osoba: Marion Dotter, Kristýna Kaucká

Cílem workshopu bylo poskytnout první ucelený přehled o výzkumu různých typů petic v 19. století. Účastníci se snažili definovat rozdíly v praxích podávání petic s ohledem na obsahové, formální a politické aspekty. Představeny byly žádosti z Pruska a habsburské monarchie, především však z východních provincií těchto impérií. Díky tomu vyšly najevo shody a rozdíly v petičních strategiích uplatňovaných ve střední a středovýchodní Evropě.

Název akce: Disidenti jako postavy pravdy (od 70. let 20. století) (Dissidents as figures of truth (since the 1970s))

Datum: 15.–16. 6. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Výzkumná iniciativa „(Východo)evropské epistemologie“

Spolupořadatelé: Fakultní centrum pro transdisciplinární historická a kulturní studia, Vídeňská univerzita; Leibnizův institut pro dějiny a kulturu východní Evropy, GWZO, Lipsko; Výzkumná skupina „Praxeologies of Truth“, Univerzita v Erfurtu; Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://fakzen-thks.univie.ac.at/aktuelles/veranstaltungen/workshops/workshop-dissidents-as-figures-of-truth/>

Kontaktní osoba: Jan Jakub Surman

Konference se snažila zjistit, jak byla konstruována figura „disidenta“ za železnou oponou a po pádu Sovětského svazu. Účastníci se zaměřili na praktiku, techniky a mediální strategie, jež utvářely figuru disidenta jako povětšinou mužskou postavu ztělesňující prototypické vlastnosti asociované s touto postavou.

Název akce: Druhý workshop digitální muzikologie v roce 2021: sklízení plodů digitálních prací (Digital Humanities in Early Music Research, 2021/2: Reaping the Fruits of Digital Labor)

Datum: 17.–18. 6. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/en/news/Digital-Humanities-in-Early-Music-Research-2021-2-Reaping-the-Fruits-of-Digital-Labor/>

Kontaktní osoba: Jan Hajič

Workshop se věnoval zejména otázce, jak se zdokonalily digitální nástroje v oblasti muzikologie a jak se mohou vyvíjet v budoucnosti. Cílem workshopu bylo poukázat na možnost využití digitálních nástrojů ve výzkumu, a to zejména při získávání nových vědeckých poznatků a při zodpovídání otázek, na které se dlouho žádná odpověď nedala nalézt.

Název akce: Seminář: Alice Masaryková a Slovensko. Emancipovaná žena ve stínu velkého otce (Alice Masaryková and Slovakia: Emancipated woman in the shadow of her great father)

Datum: 17. 6. 2021 **Místo:** Martin

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Slovenské národné muzeum Martin, Historický ústav SAV Bratislava

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/seminar-alice-masarykova-a-slovensko>

Kontaktní osoba: Dagmar Hájková, Hana Zelinová
Seminář se zabýval osobností nejstarší dcery prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka a první předsedkyně Československého červeného kříže Alice Masarykové. Zohledněna byla její sociální práce, angažování v politice, různé její společenské role, stejně jako její vliv na emancipační hnutí žen.

Zvláštní pozornost byla věnována rovněž roli Slovenska v životě Alice Masarykové.

Název akce: Humanitární mobilizace ve střední a východní Evropě ve dvacátém století (Humanitarian Mobilization in Central and Eastern Europe During the Twentieth Century)

Datum: 23.–25. 6. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.unlikely-refuge.eu/2021/06/02/workshop-program-humanitarian-mobilization/>

Kontaktní osoba: Doina Anca Cretu; Michal Frankl; Nikola Karasová

Mezinárodní workshop, který se kvůli pandemii covidu-19 konal online, byl věnován humanitarismu ve středovýchodní Evropě v průběhu 20. století. Na příkladu tohoto regionu si kladl za cíl přinést nové pohledy na dějiny humanitarismu tak, aby nebyly psány pouze ze „západní“ perspektivy. Účastníci diskutovali vztahy, stejně jako napětí, mezi mezinárodními, národními a lokálními aktéry a logikami humanitarismu. Diskutovali, kromě jiného, roli humanitárních aktivit v kontextu vytváření a přetváření národních států a budování socialistické společnosti. Workshop se konal v rámci ERC projektu „Unlikely refuge?“.

Název akce: Konference Cantus Planus 2021 (Cantus Planus Research Forum 2021)

Datum: 28. 7. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/en/news/Cantus-Planus-2021-Research-Forum-presentations-available/>

Kontaktní osoba: Hana Vlhová-Wörner, Jan Hajič
Pravidelné bienální setkání odborníků na středověký chorálový zpěv bylo organizováno ve spolupráci s International Society for Musicology a uskupením Cantus Planus. Zhodnotilo výsledky dosavadního výzkumu v oblasti středověkých chorálů a nabídlo řadu podnětů pro další bádání.

Název akce: Symposium pořádané v rámci 26. mezinárodního kongresu dějin vědy a techniky. Obří a trpasličí, ICHST. Sympozium ID 8: Ženy a akademická kariéra ve střední a východní Evropě po druhé světové válce (1945–1968) (Symposium pořádané v rámci 26th International Congress of History of Sciences and Technology, Giants and Dwarfs in Science, ICHST. Symposium ID 8: Women and academic careers in Central and Eastern Europe after the second World War (1945–1968))

Datum: 28. 7. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Univerzita v Nové Gorici, Slovinsko

Internetové stránky: <https://www.ichst2021.org/>

Kontaktní osoba: Adéla Jůnová Macková

Sympozium se koncentrovalo na otázku, jak se měnily příležitosti vědeckých pracovníků po druhé světové válce ve střední a východní Evropě. Hlavním cílem bylo analyzovat diskurz v akademickém prostředí týkající se role vědeckých pracovníků na univerzitách a jiných akademických institucích. Bylo zjištěno, že komunitický převrat a snaha vytvořit četné vědecké instituce zastřešené Akademií věd otevřely nové možnosti mladým odborníkům. Rovněž ženy tak získaly přístup do akademických pozic.

Název akce: Lokální správa během první a druhé světové války (Local Administration during the First and Second World Wars)

Datum: 8.–10. 9. 2021 **Místo:** Praha, Vila Lanna

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/local-administration-during-the-world-wars>

Kontaktní osoba: Jan Vondráček

Místní správa vždy hrála klíčovou roli v zabezpečení autority moderního státu. První světová válka však do tohoto stavu bezprecedentně zasáhla. Úředníci místní správy museli aplikovat na lokální poměry nové vyhlášky a řešit aktuální problémy. Na konferenci se sešli odborníci zabývající se různými aspekty lokální správy během první a druhé světové války. Společně analyzovali a porovnávali rozmanité metodologie a přístupy k tématu.

Název akce: Třetí workshop digitální muzikologie v roce 2021: State-of-the-Art digitální edice moderní notace (Digital Humanities in Early Music Research, 2021/3: State-of-the-Art Modern Digital Editions)

Datum: 23.–24. 9. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Institut Bohuslava Martinů

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/en/news/Digital-Humanities-in-Early-Music-Research-2021-2-Reaping-the-Fruits-of-Digital-Labor/>

Kontaktní osoba: Jan Hajič, Aleš Martinů

První část workshopu se zaměřila na obecný koncept digitálních hudebních edic. V druhé části se pozornost upřela na technické aspekty a na odlišné možnosti programování vyplývající z různých cílů a funkcí edic. Pomocí ilustrativních materiálů a internetových stránek mohli účastníci získat vlastní zkušenosti.

Název akce: Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918 (International Correspondence Networks of T. G. Masaryk and the Establishment of Czechoslovakia in 1918)

Datum: 21. 10. 2021 **Místo:** Praha, Akademie věd České republiky

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Středisko společných činností Akademie věd České republiky

Internetové stránky: <https://www.youtube.com/watch?v=B6NVzFDzfVA>

Kontaktní osoba: Martin Jemelka

Závěrečná projektová konference „Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik Československa v roce 1918“ se konala za přítomnosti domácích a zahraničních badatelů v hybridní prezenčně-online podobě. Konference prezentovala TGM jako aktéra rozsáhlých korespondenčních sítí a jeho korespondenční nástroje a strategie v různých sociálních skupinách a prostředích. Konference byla realizována za aktivní účasti třinácti účastníků, během několika měsíců zaznamenala 288 online zhlédnutí.

Název akce: Pro les nevidíme stromy? (Can not we see the trees for the forest?)

Datum: 25.–26. 10. 2021 **Místo:** Praha, Křivoklátsko

Hlavní pořadatel: Etnologický ústav AV ČR

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Botanický ústav AV ČR, Sociologický ústav AV ČR

Internetové stránky: <https://www.avcr.cz/cs/promedia/tiskove-zpravy/Pro-les-nevidime-stromy/>

Kontaktní osoba: Jiří Woitsch, Kristýna Kaucáková
Workshop „Pro les nevidíme stromy?“ byl rozdělen do dvou tematických celků, které si kladly otázky ve vztahu k lesům a ke stromům. Jedním z ústředních témat bylo lesní hospodářství v minulosti a současnosti v kontextu velkých lesních disturbancí. Interdisciplinárně pojatý workshop se zaměřil i na stromy jako médium krajiny a paměti, jednotlivé stromové giganty i vztah české veřejnosti ke stromům.

Název akce: Havlíčku, Havle! (Havlíček, Havel!)

Datum: 26.–27. 10. 2021 **Místo:** Havlíčkův Brod

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/havlicku-havle>

Kontaktní osoba: Luboš Velek, Anna Jonáková
Konference k příležitosti 200. narození Karla Havlíčka Borovského se koncentrovala na různé aspekty života Karla Havlíčka Borovského a jeho odkazu. Příspěvky prezentující výsledky aktuálního výzkumu byly zaměřeny na Havlíčkovu činnost literární, novinářskou, politickou i na otázku prosazování liberálně demokratických principů v oblasti občanských práv a svobod. Konferenci uzavřel panel věnovaný odkazu Karla Havlíčka Borovského.

Název akce: Mariánská úcta v pozdně středověké společnosti (Marian Devotion in Late Medieval Society)

Datum: 29.–30. 10. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav hudební vědy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/en/news/Programme-and-registration-for-the-Marian-Devotion-in-Late-Medieval-Society-colloquium/>

Kontaktní osoba: Rhianydd Hallas

Odborníci z různých disciplín a z různých částí světa představili na tomto neformálním kolokviu výsledky svého bádání o mariánské úctě v době pozdního středověku. Mariánská úcta tehdy doznala mimořádného rozmachu a měla nezanedbatelný vliv na novou hudbu a doprovodné texty. Kolokvium si kladlo za cíl rozšířit naše porozumění o relevanci mariánské úcty v pozdně středověké společnosti.

Název akce: Rytmus v hudbě a uměních v pozdním středověku (The Rhythm in Music and the Arts in the Late Middle Ages)

Datum: 16.–18. 11. 2021 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/cs/aktuality/Konference-Rytmus-v-hudbe-a-umenich-v-pozdnim-stredoveku/>

Kontaktní osoba: Hana Vlhová-Wörner

Pozdně středověké notované rukopisy obsahují pasáže s melodiemi typu *cantus fractus*, které na rozdíl od melodií typu *cantus planus* využívají rytmické vzorce. Ačkoli je rytmizovaný chorál důležitou součástí pozdně středověkého hudebního repertoáru, zůstává tento fenomén ještě neprozkoumán. Konference přitom potvrdila, že se jedná o téma poskytující možnost k vzájemným diskusím a spolupráci mezi odborníky z oblasti

muzikologie, dějin umění a kulturní historie. Vybrané příspěvky budou otištěny ve dvou monografických číslech předního odborného časopisu *Journal of Alamire Foundation* v roce 2022 s H. Vlhovou-Wörner a Rhianydd Hallas jako hostujícími editorkami.

Aktuálně platné smlouvy se zahraničními partnery

Instituce: Instytut Historii PAN **Země:** Polsko
Téma spolupráce: Československo-polské vědecké síť v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi
Datum podpisu smlouvy: 22. 9. 2021

Výuka na zahraničních vysokých školách

Westfälische Wilhelms-Universität zu Münster, Institut für Sportwissenschaft, Sporthistorisches Kolloquium, Forschungskolloquium (hostující přednáška)

CET Academic Programs, Jewish Studies, Modern History of the Jews in East Central Europe (přednášky)

Bergische Universität Wuppertal, Historisches Seminar, Die Völkische Bewegung 1848–1918 (seminář, vedení bakalářských a diplomových prací)

Universität Basel, Philosophisch-Historische Fakultät, Musikwissenschaft (proseminář, seminář, přednášky, vedení bakalářských, diplomových a dizertačních prací)

ch) Výuka na vysokých a středních školách

Do výuky na celkem 11 vysokých školách se v letním semestru 2020/2021 a v zimním semestru 2021/2022 zapojilo vždy 29 pracovníků Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. V letním semestru 2020/2021 odpřednášeli celkem 837 hodin v bakalářských, magisterských a dok-

torských programech, v letním semestru 2021/2022 to bylo dokonce o 182 hodin více. Oproti předchozímu roku se tak jedná o nárůst o šest, respektive dvanáct procent. Čtyři pracovníci participovali rovněž na výuce na středních školách.

i) Vzdělávání veřejnosti (výběrově)

Akce: Dokumentární seriál *Industrie* **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Televizní dokumentární série s účastí Marie Bahenské, Martina France, Svatopluka Herce, Martina Jemelky, Rudolfa Kučery

Akce: Přednášky v muzeu **Pořadatel:** Muzeum Českého krasu, Beroun

Popis činnosti: Organizace a moderování pěti populárně vědných přednášek Vratislavem Doubkem

Akce: Vladimír Krejčí: Poznamenaný **Pořadatel:** Český rozhlas Plus

Popis činnosti: Rozhlasová četba na pokračování s účastí Martina Jemelky

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Univerzita Karlova

Popis činnosti: Přednášky Anežky Kotoučové v rámci cyklu „Vybrané kapitoly ze světových dějin I – Dějiny Ruska za vlády Romanovců (1613–1917)“

Akce: Zoom „Lidská duše nezná žádná pouta“: Sovětský disident z akademické a aktivistické perspektivy **Pořadatel:** International Memorial & Antiuniversity
Popis činnosti: Cyklus Zoom diskusí o sovětské disidenci pořádaný Janem Jakubem Surmanem a Dmitrijem Kozlovem

Akce: Jak se šermovalo ve středověku: rekonstrukce historického šermu z „fechtbuchů“ **Pořadatel:** Válečníci starých časů – historický online časopis

Popis činnosti: Popularizační podcast Ondřeje Vodičky o pozdně středověkých duelových příručkách

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Popis činnosti: Výuka Pavla Helana v cyklu „Druhý život mistra Jana Husa“ (8. 1., 22. 1. a 5. 2. 2021)

Akce: historie.cz **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Televizní pořad s účastí Lucie Merhautové a Michala Frankla k tématu hilsneriády (únor 2021)

Akce: Havel na Hrad! **Pořadatel:** UniPrep (University Preparation Program)

Popis činnosti: Přednáška Borise Moskovice pro zahraniční studenty (4. 2. 2021)

Akce: Masarykovy dny 2021 **Pořadatel:** Masarykova univerzita, Brno

Popis činnosti: Rozhovor Dagmar Hájkové s prof. Hanušem o Tomáši Garriguovi Masarykovi (5. 3. 2021)

Akce: Osudové ženy **Pořadatel:** Český rozhlas Dvojka

Popis činnosti: Rozhlasový pořad s účastí Marie Bahenské, hovořící o Anně Bayerové, Bohuslavě Rajske a Magdaleně Dobromile Rettigové (13. 3., 29. 5. a 20. 11. 2021)

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Ondřeje Vodičky „Katoličtí exulanti z husitských Čech“ v rámci cyklu přednášek o husitství (30. 3. 2021)

Akce: Seminář pro uchazeče o stipendium **Pořadatel:** Deutscher Akademischer Austauschdienst

Popis činnosti: Přednáška Kristýny Kaucké o žádosti o stipendium a o zkušenostech z pobytu v roli stipendistky (1. 4. 2021).

Akce: Staročeský dýchánek **Pořadatel:** Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky

Popis činnosti: Prezentace knihy *Paralelní existence: rukopisy a tisky v českých zemích raného novověku* od Marty Hradilové, Andrey Jelínkové a Lenky Veselé (6. 4. 2021)

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Viktora Velka „Druhý život husitství hudbě“ (4. 5. 2021)

Akce: Dvojí život jedné strany **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Televizní dokument, kterého se jako respondent účastnil Martin Jemelka (10. a 17. 5. 2021)

Akce: Připomínka 90. výročí smrti básníka Viktora Dyka **Pořadatel:** Český rozhlas Plus

Popis činnosti: Rozhlasový pořad s Josefem Tomešem (14. 5. 2021)

Akce: Básník a politik. Před 90 lety zemřel Viktor Dyk **Pořadatel:** Český rozhlas Vltava

Popis činnosti: Rozhlasový pořad, jímž provázel Josef Tomeš (22. 5. 2021)

Akce: Diskusní podvečery Masarykovy společnosti **Pořadatel:** Masarykova společnost

Popis činnosti: Příprava, organizace a moderování Josefem Tomešem (18. 6., 21. 10., 18. 10. 2021)

Akce: Letní škola historie **Pořadatel:** Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

Popis činnosti: Přednáška Pavla Helana „Dante a jeho doba“ (2. 7. 2021)

Akce: Zažít Prior jinak **Pořadatel:** kampaň Zažít město jinak (ADvojka)

Popis činnosti: Přednáška Martina France (18. 9. 2021)

Akce: Zlatá dvacátá **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Účast Vlasty Mádlové v pořadu o Františku Burianovi a počátcích plastické chirurgie v Československu (říjen 2021)

Akce: 23. dny české a německé kultury **Pořadatel:** Collegium Bohemicum, Ústí nad Labem

Popis činnosti: Přednáška Viktora Velka s hudebními ukázkami „Česko-německá hudební setkání“ (4. 10. 2021)

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Popis činnosti: Výuka Pavla Helana v cyklu „Kapitoly z italských dějin“ (15. 10., 5. 11. a 19. 11. 2021)

Akce: Reportéři ČT: Nemoci mocných **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Televizní pořad s účastí Josefa Tomeše (25. 10. 2021)

Akce: 90' **Pořadatel:** Česká televize

Popis činnosti: Televizní pořad s účastí Jakuba Doležala, hovořícího o státních vyznamenáních (28. 10. 2021)

Akce: Den vzniku samostatného československého státu **Pořadatel:** Obecní úřad Žďár

Popis činnosti: Přednáška Jana Hála pořádaná u příležitosti připomenutí vzniku Československé republiky (28. 10. 2021)

Akce: Přednáška **Pořadatel:** Obecní úřad Žďár

Popis činnosti: Přednáška Borise Moskoviče pro veřejnost u příležitosti připomínek 28. října 1918 (28. 10. 2021)

Akce: Role T. G. Masaryka při vzniku Československa a založení československé prezidentské tradice **Pořadatel:** Česká televize (ČT24)

Popis činnosti: Televizní pořad s účastí Josefa Tomeše (28. 10. 2021)

Akce: Z klementinských pokladů – Cyklus přednášek Oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR **Pořadatel:** Národní knihovna České republiky

Popis činnosti: Přednáška Hany Vlhové-Wörner a J. Ciglbauera „Pražské fragmenty Notre Dame: Recepce pražské polyfonie v českých zemích“ (2. 11. 2021)

Akce: Připomínka 17. listopadu 1939 a události, jež mu předcházely **Pořadatel:** Český rozhlas Plus

Popis činnosti: Rozhlasový pořad s Josefem Tomešem (17. 11. 2021)

Akce: Kurz k dějinám vědy **Pořadatel:** Jednota českých matematiků a fyziků, Masarykova univerzita, Brno

Popis činnosti: Přednáška Marie Bahenské „Dívčí vzdělání v 19. století“ (6. 12. 2021)

Akce: Univerzita třetího věku **Pořadatel:** Agentura pro rozvoj Broumova, Univerzita Hradec Králové

Popis činnosti: Přednáška Marie Bahenské „Město v 19. století“ (16. 12. 2021)

j) Popularizační činnost (výběrově)

Akce: Seminář k moderním židovským dějinám

Popis: Přednášky s diskusí pro odbornou i laickou veřejnost organizované Michalem Franklem

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Ústav soudobých dějin AV ČR, Pražské centrum židovských studií UK

Místo a datum konání: Praha, 3–4 v obou semestrech

Akce: Za volební právo žen!

Popis: Výstava Marie Bahenské a Jany Malínské soustřeďující se na profesní a sociální skupiny žen (učitelky, sociální demokratky, první vysokoškolačky), které kolektivně i individuálně usilovaly o přístup k volebním urnám

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Univerzita Hradec Králové, Národní muzeum

Místo a datum konání: Národní muzeum – Národní památník na Vítkově (28. 2. 2020 – 31. 1. 2021), Tokyo University of Foreign Studies (10.–24. 12. 2021)

Akce: Věda na dosah

Popis: Podcast „O španělské chřipce a nedokonalostech první republiky“, v němž Dagmar Hájková odpovídá, nakolik byla první republika zlatými časy, jak se v ní žilo nejen Čechoslovákům, ale i Němcům, Židům nebo Romům

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 27. 4. 2021

Akce: Prezentace knihy *Sousedé/Nachbarn*

Popis: Představení knihy s účastí spoluautora Václava Šmidrkala

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Rakouské kulturní fórum v Praze

Místo a datum konání: Praha, 8. 10. 2021

Akce: Odolná společnost podle Masaryka

Popis: Popularizační podcast Milana Hanyše vzniklý ve spolupráci s Lucií Merhautovou a dostupný na <http://odolnaspolecnost.cz/podcast/6-odolna-spolecnost-podle-masaryka/>

Organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 28. 10. 2021

Akce: Týden vědy a techniky, den otevřených dveří Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

Popis: Přednášky (Dagmar Hájková: „Alice Masaryková. První dáma republiky?“), workshopy, komentované prohlídky areálu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, výstava archivních dokumentů

Organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Praha, 1.–7. 11. 2021

Akce: Exkurze účastníků Archivního kurzu

Popis: Přednáška Heleny Kokešové pro účastníky Archivního kurzu o fondech Archivu Ústavu T. G. Masaryka

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Katedra pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Místo a datum konání: Praha, 12. 11. 2021

Akce: „... a přece mlčet nebudu!“

Popis: Diskusní panel u příležitosti dvou výročí Karla Havlíčka Borovského (1821–1856), kterého se za Masarykův ústav a Archiv AV ČR účastnil Luboš Velek

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Senát Parlamentu ČR

Místo a datum konání: Praha, Senát PČR, 24. 11. 2021

Akce: Lékařka Vlasta Kálalová Di-Lotti

Popis: Přednáška Adély Jünové Mackové o Vlastě Kálalové Di-Lotti, významné české lékařce, kterou zájem o tropické choroby zavedl až do Bagdádu v Iráku, kde si otevřela ordinaci a v roce 1928 založila první československou nemocnici

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Náprstkovo muzeum

Místo a datum konání: Praha, 24. 11. 2021

Hodnocení další a jiné činnosti

Během roku 2021 byl Masarykův ústav a Archiv AV ČR osloven externími subjekty se žádostmi o odborné konzultace a školení v oblasti spisové služby. V první řadě pokračuje spolupráce Masarykova ústavu a Archivu AV ČR s firmou Good Sailors, s níž Masarykův ústav a Archiv AV ČR participuje na školeních spisové služby (Daniela Brádrlová, Vlasta Mádlová). Mimoto Masarykův ústav a Archiv AV ČR poskytl školení pro pracovnice Technologie hlavního města Prahy, Daniela Brádrlová

(Oddělení institucionálních fondů) v roce 2021 působila jako externí poradkyně na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR v projektu EU, týkajícím se implementace a racionalizace spisové služby na Ministerstvu práce a sociálních věcí. Dále pak prováděla pro Dům zahraniční spolupráce a vysokou školu CEVRO Institut odborné činnosti spojené s racionalizací spisové služby a implementací elektronického systému spisové služby, včetně vytvoření aktuálních spisových řádů a plánů.

Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V roce 2021 nebyla uložena žádná opatření k odstranění nedostatků v hospodaření. Hospodaření v roce

2021 tak probíhalo v běžném rámci definovaném příslušnými normami a vnitřním kontrolním systémem.

Stanoviska dozorčí rady

Nebyla vydána. Činnost dozorčí rady je rozvedena v kapitole „Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách“.

Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví:

- a) **O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy**
Viz Přílohu k účetní závěrce. Z účetní závěrky vyplývá, že hospodaření instituce proběhlo bez zásadních problémů a jsou splněny všechny předpoklady pro pokračování činnosti v příštím roce.
- b) **O předpokládaném vývoji pracoviště**
Pracoviště bude dále naplňovat úkoly dané zřizovací listinou. V archivní oblasti bude vedle běžného dohledu nad spisovou službou a výkonu předarchivní i archivní péče realizovat další přípravné kroky k implementaci řešení archivace elektronických dokumentů v prostředí AV ČR, a to včetně zajištění jeho financování. Ve vědecké činnosti bude dále pokračovat řešení vědeckých projektů národních i zahraničních poskytovatelů, z nichž páteřními jsou zejména projekt ERC, zapojení do velké evropské výzkumné infrastruktury EHRI a spoluřešení dvou projektů GA ČR EXPRO (ve spolupráci s FF UK a PřF UK). Pracoviště rovněž zahájí řešení dalších projektů GA ČR a projektu podpořeného v rámci schématu Lumina quaeruntur. Dále bude pokračovat řešení ostatních projektů účelové podpory, včetně dvou bilaterálních projektů GA ČR s polským a slovenským partnerem.
- c) **O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje**
Relevantní informace jsou obsaženy v oddíle „Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti“.
- d) **O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů**
Pracoviště během roku 2021 nenabylo žádné akcie ani vlastní podíly.
- e) **O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích**
Pracoviště se v co největší míře snaží omezit dopady své činnosti na životní prostředí. Kontinuálně modernizuje provoz plynové kotelny, výtahové techniky, vzduchotechniky, osvětlení a elektrospotřebičů tak, aby docházelo k energetickým úsporám. Na pracovišti se rovněž třídí komunální odpad. V oblasti pracovněprávních vztahů nedošlo během roku 2021 k výraznějším změnám, reorganizacím apod. Pracoviště mělo během celého roku 2021 uzavřenou platnou kolektivní smlouvu s odborovou organizací. Probíhala rovněž pravidelná školení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO). Ústav podporuje stravování zaměstnanců formou příspěvku na stravenky. Zaměstnanci mohou rovněž čerpat účelově vázané příspěvky ze sociálního fondu.
- f) **O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí**
Pracoviště nemá pobočku nebo jinou část v zahraničí.
- g) **Informace požadované podle zvláštních právních předpisů**
Na pracoviště se v tomto ohledu zvláštní předpisy nevztahují.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

- a) **Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti:**
1/0
- b) **Počet podaných odvolání proti rozhodnutí:**
0
- c) **Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.**
V roce 2021 nebyl vydán žádný takový rozsudek.
- d) **Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence.**
V roce 2021 nebyla pracovištěm poskytnuta žádná výhradní licence.
- e) **Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení.**
0
- f) **Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.**
Nejsou.

doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
ředitel

Účetní závěrka a zpráva o jejím auditu

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

**Zpráva nezávislého auditora
o účetní závěrce**

za rok končící 31. prosince 2021

Auditor

interexpert neziskový sektor s. r. o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658, Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Účetní období končící 31.12.2021

Obsah:

Zpráva nezávislého auditora

Účetní výkazy:

Rozvaha

Výkaz zisku a ztráty

Příloha k účetní závěrce

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2021 (část - strana 1-20 z 52)

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Gabčíkova 2362/10, Praha 8, 182 00, Česká republika
Identifikační číslo:	67985921
Rozvahový den:	31.12.2021
Předmět hlavní činnosti:	<p>Předmětem hlavní činnosti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., (dále jen "MÚA") je dohled nad spisovou službou v rámci Akademie věd České republiky, přejímání a zpracování archiválií z pracovišť Akademie věd České republiky (institucionálních fondů) a archiválií vzniklých z činnosti jednotlivých vědců (osobních fondů), poskytování služeb vědecko-informačního charakteru a vědecký výzkum v oblastech teorie archivnictví, pomocných věd historických, zvláště kodikologie, dějin vědeckých institucí a osobností a obecně dějin vědy a vzdělanosti. MÚA dále uskutečňuje vědecký výzkum života a díla T. G. Masaryka v širším kontextu českých a světových dějin, zejména jeho významu pro demokratickou českou státnost a jeho humanitního a mravního odkazu pro společnost, a pečuje o archivní a knihovní fondy Ústavu T. G. Masaryka, o. p. s. Svou činností přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace a vydává vědecké publikace (monografie, edice, soupisy, studie, sborníky a časopisy). Poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy, pořádá pro studenty přednáškové kurzy a cvičení a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. MÚA pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.</p>

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2021, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2021 a přílohy, která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2021 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2021 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovená těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Naš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobilé ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržených ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol představenstvem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán Účetní jednotky uvedlo v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky představenstvem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Účetní jednotky

trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.

- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolína Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176

Datum:	13-06-2022
Podpis auditora:	

ROZVAHA pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu

ke dni 31.12.2021

(v celých tisících Kč)

IČO
6 7 9 8 5 9 2 1

Název a sídlo účetní jednotky

Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i. veřejná
výzkumná instituce
Gabčíkova 2362
Praha 82
18200

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
A.	Dlouhodobý majetek celkem (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV.)	117 171	117 059
A. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek celkem (součet A.I.1. až A.I.7.)	1 947	2 489
1.	Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje	0	0
2.	Software	1 947	1 947
3.	Ocenitelná práva	0	0
4.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
5.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
6.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	0	542
7.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
A. II.	Dlouhodobý hmotný majetek celkem (součet A.II.1. až A.II.10.)	150 757	152 670
1.	Pozemky	3 131	3 131
2.	Umělecká díla, předměty a sbírky	655	655
3.	Stavby	109 885	110 288
4.	Hmotné movité věci a jejich soubory	35 975	37 748
5.	Pěstitelské celky trvalých porostů	0	0
6.	Dospělá zvířata a jejich skupiny	0	0
7.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	848	848
8.	Ostatní dlouhodobý hmotný majetek	0	0
9.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	263	0
10.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek	0	0
A. III.	Dlouhodobý finanční majetek celkem (součet A.III.1. až A.III.6.)	0	0
1.	Podíly - ovládaná nebo ovládající osoba	0	0
2.	Podíly - podstatný vliv	0	0
3.	Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	0	0
4.	Zápůjčky organizačním složkám	0	0
5.	Ostatní dlouhodobé zápůjčky	0	0
6.	Ostatní dlouhodobý finanční majetek	0	0

IČ: 67985921

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období	Stav k poslednímu dni účetního období
		1	2
A. IV.	Oprávky k dlouhodob. majetku celkem (součet A.IV.1 až A.IV.11.)	-35 533	-38 100
1.	Oprávky k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje	0	0
2.	Oprávky k softwaru	-515	-674
3.	Oprávky k ocenitelným právům	0	0
4.	Oprávky k drobnému dlouhodobému nehmotnému majetku	0	0
5.	Oprávky k ostatnímu dlouhodobému nehmotnému majetku	0	0
6.	Oprávky ke stavbám	-19 439	-20 587
7.	Oprávky k samostatným hmotným movitým věcem a souborům hmotných movitých věcí	-14 731	-15 991
8.	Oprávky k pěstitelským celkům trvalých porostů	0	0
9.	Oprávky k základnímu stádu a tažným zvířatům	0	0
10.	Oprávky k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku	-848	-848
11.	Oprávky k ostatnímu dlouhodobému hmotnému majetku	0	0
B.	Krátkodobý majetek celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	41 619	62 702
B. I.	Zásoby celkem (součet B.I.1. až B.I.9.)	34	8 900
1.	Materiál na skladě	0	0
2.	Materiál na cestě	0	0
3.	Nedokončená výroba	34	6 202
4.	Polotovary vlastní výroby	0	2 698
5.	Výrobky	0	0
6.	Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny	0	0
7.	Zboží na skladě a v prodejnách	0	0
8.	Zboží na cestě	0	0
9.	Poskytnuté zálohy na zásoby	0	0
B. II.	Pohledávky celkem (součet B.II.1. až B.II.19.)	9 992	21 306
1.	Odběratelé	12	52
2.	Směnky k inkasu	0	0
3.	Pohledávky za eskontované cenné papíry	0	0
4.	Poskytnuté provozní zálohy	70	138
5.	Ostatní pohledávky	0	0
6.	Pohledávky za zaměstnanci	1	0
7.	Pohledávky za institucemi sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	0	0
8.	Daň z příjmů	0	0
9.	Ostatní přímé daně	0	156
10.	Daň z přidané hodnoty	0	0

IČ: 67985921

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
11.	Ostatní daně a poplatky	0	1
12.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování se státním rozpočtem	0	0
13.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování s rozpočtem orgánů územních samosprávných celků	0	0
14.	Pohledávky za společníky sdruženými ve společnosti	0	0
15.	Pohledávky z pevných termínovaných operací a opcí	0	0
16.	Pohledávky z vydaných dluhopisů	0	0
17.	Jiné pohledávky	4	0
18.	Dohadné účty aktivní	9 905	20 959
19.	Opravná položka k pohledávkám	0	0
B. III.	Krátkodobý finanční majetek celkem (součet B.III.1. až B.III.7.)	31 280	32 227
1.	Peněžní prostředky v pokladně	30	35
2.	Ceniny	0	0
3.	Peněžní prostředky na účtech	31 250	32 192
4.	Majetkové cenné papíry k obchodování	0	0
5.	Dluhové cenné papíry k obchodování	0	0
6.	Ostatní cenné papíry	0	0
7.	Peníze na cestě	0	0
B. IV.	Jiná aktiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	313	269
1.	Náklady příštích období	293	269
2.	Příjmy příštích období	20	0
	AKTIVA CELKEM (A. + B.)	158 790	179 761

IČ: 67985921

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
A.	Vlastní zdroje celkem (A.I. + A.II.)	125 327	125 658
A. I.	Jmění celkem (A.I.1. + A.I.2. + A.I.3.)	125 048	125 387
1.	Vlastní jmění	117 172	117 059
2.	Fondy	7 876	8 328
3.	Oceňovací rozdíly z přecenění finančního majetku a závazků	0	0
A. II.	Výsledek hospodaření celkem (A.II.1. + A.II.2. + A.II.3.)	279	271
1.	Účet výsledku hospodaření	0	271
2.	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	279	0
3.	Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let	0	0
B.	Cizí zdroje celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	33 463	54 103
B. I.	Rezervy celkem (B.I.1.)	0	0
1.	Rezervy	0	0
B. II.	Dlouhodobé závazky celkem (součet B.II.1. až B.II.7.)	0	0
1.	Dlouhodobé úvěry	0	0
2.	Vydané dluhopisy	0	0
3.	Závazky z pronájmu	0	0
4.	Přijaté dlouhodobé zálohy	0	0
5.	Dlouhodobé směnky k úhradě	0	0
6.	Dohadné účty pasivní	0	0
7.	Ostatní dlouhodobé závazky	0	0
B. III.	Krátkodobé závazky celkem (součet B.III.1. až B.III.23.)	33 463	45 202
1.	Dodavatelé	1 626	976
2.	Směnky k úhradě	0	0
3.	Přijaté zálohy	110	0
4.	Ostatní závazky	5	0
5.	Zaměstnanci	3 171	3 769
6.	Ostatní závazky vůči zaměstnancům	65	33
7.	Závazky k institucím sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	2 041	1 633
8.	Daň z příjmů	25	0
9.	Ostatní přímé daně	482	386
10.	Daň z přidané hodnoty	45	0
11.	Ostatní daně a poplatky	1	0
12.	Závazky ze vztahu k státnímu rozpočtu	25 678	38 097
13.	Závazky ze vztahu k rozpočtu orgánů územních samosprávních celků		0
14.	Závazky z upsaných nesplacených cenných papírů a podílů	0	0

IČ: 67985921

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
15.	Závazky ke společníkům sdruženým ve společnosti	0	0
16.	Závazky z pevných termínovaných operací a opcí	0	0
17.	Jiné závazky	55	98
18.	Krátkodobé úvěry	0	0
19.	Eskontní úvěry	0	0
20.	Vydané krátkodobé dluhopisy	0	0
21.	Vlastní dluhopisy	0	0
22.	Dohadné účty pasivní	159	210
23.	Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	0	0
B. IV.	Jiná pasiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	0	8 901
1.	Výdaje příštích období	0	0
2.	Výnosy příštích období	0	8 901
	PASIVA CELKEM (A. + B.)	158 790	179 761

Sestaveno dne: 13.6.2022	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky veřejná výzkumná instituce	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Jan Benda
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D. tel.: linka:

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu

ke dni 31.12.2021

(v celých tisících Kč)

IČO
6 7 9 8 5 9 2 1

Název a sídlo účetní jednotky
 Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i.
 veřejná výzkumná instituce
 Gabčíkova 2362
 Praha 82
 18200

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A.I.	Spotřebované nákupy a nakupované služby (součet A.I.1. až A.I.6.)	13 840		13 840
1.	Spotřeba materiálu, energie a ostatních neskladovaných dodávek	2 170		2 170
2.	Prodané zboží	0		0
3.	Opravy a udržování	710		710
4.	Náklady na cestovné	1 200		1 200
5.	Náklady na reprezentaci	151		151
6.	Ostatní služby	9 609		9 609
A.II.	Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace (součet A.II.7. až A.II.9.)	34		34
7.	Změna stavu zásob vlastní činnosti	34		34
8.	Aktivace materiálu, zboží a vnitroorganizačních služeb	0		0
9.	Aktivace dlouhodobého majetku	0		0
A.III.	Osobní náklady (součet A.III.10. až A.III.14.)	69 848		69 848
10.	Mzdové náklady	52 365		52 365
11.	Zákonné sociální pojištění	14 702		14 702
12.	Ostatní sociální pojištění			
13.	Zákonné sociální náklady	924		924
14.	Ostatní sociální náklady	1 857		1 857
A.IV.	Daně a poplatky (A.IV.15.)	5		5
15.	Daně a poplatky	5		5
A.V.	Ostatní náklady (součet A.V.16. až A.V.22.)	2 026		2 026
16.	Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ostatní pokuty a penále	7		7
17.	Odpis nedobytné pohledávky	37		37
18.	Nákladové úroky	0		0
19.	Kursově ztráty	346		346
20.	Dary	0		0
21.	Manka a škody	0		0
22.	Jiné ostatní náklady	1 636		1 636

67985921

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A.VI.	Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a opravných položek (součet A.VI.23. až A.I.27.)	2 568		2 568
23.	Odpisy dlouhodobého majetku	2 568		2 568
24.	Prodaný dlouhodobý majetek	0		0
25.	Prodané cenné papíry a podíly	0		0
26.	Prodaný materiál	0		0
27.	Tvorba a použití rezerv a opravných položek	0		0
A.VII.	Poskytnuté příspěvky (A.VII.28.)	0		0
28.	Poskytnuté členské příspěvky a příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	0		0
A.VIII.	Daň z příjmů (A.VIII.29.)	0		0
29.	Daň z příjmů	0		0
NAKLADY CELKEM (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V. + A.VI. + A.VII. + A.VIII.)		88 321		88 321

67985921

Označení a	VÝNOSY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
B.I.	Provozní dotace (B.I.1.)	82 230		82 230
1.	Provozní dotace	82 230		82 230
B.II.	Přijaté příspěvky (součet B.II.2. až B.II.4.)	25		25
2.	Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	0		0
3.	Přijaté příspěvky (dary)	25		25
4.	Přijaté členské příspěvky	0		0
B.III.	Tržby za vlastní výkony a za zboží	1 605		1 605
B.IV.	Ostatní výnosy (součet B.VI.5. až B.VI.10.)	4 732		4 732
5.	Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ostatní pokuty a penále	0		0
6.	Platby za odepsané pohledávky	0		0
7.	Výnosové úroky	0		0
8.	Kursově zisky	48		48
9.	Zúčtování fondů	2 069		2 069
10.	Jiné ostatní výnosy	2 615		2 615
B.V.	Tržby z prodeje majetku (součet B.V.11. až B.V.15.)	0		0
11.	Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	0		0
12.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	0		0
13.	Tržby z prodeje materiálů	0		0
14.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku	0		0
15.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	0		0
VÝNOSY CELKEM (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV. + B.V.)		88 592		88 592
C.	Výsledek hospodaření před zdaněním	271		271
D.	Výsledek hospodaření po zdanění	271		271

Sestaveno dne: 13.6.2022	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky veřejná výzkumná instituce	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Jan Benda
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
	tel.: linka:

Příloha k účetní závěrce podle § 29 a 30 vyhlášky 504/2002 Sb.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Gabčíkova 2362/10
182 00 Praha 8
IČO: 67985921

Právní forma: veřejná výzkumná instituce

Činnost: Předmětem hlavní činnosti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., (dále jen "MÚA") je dohled nad spisovou službou v rámci Akademie věd České republiky, přejímání a zpracování archiválií z pracovišť Akademie věd České republiky (institucionálních fondů) a archiválií vzniklých z činnosti jednotlivých vědců (osobních fondů), poskytování služeb vědecko-informačního charakteru a vědecký výzkum v oblastech teorie archivnictví, pomocných věd historických, zvláště kodikologie, dějin vědeckých institucí a osobností a obecně dějin vědy a vzdělanosti. MÚA dále uskutečňuje vědecký výzkum života a díla T. G. Masaryka v širším kontextu českých a světových dějin, zejména jeho významu pro demokratickou českou státnost a jeho humanitního a mravního odkazu pro společnost, a pečuje o archivní a knihovní fondy Ústavu T. G. Masaryka, o. p. s. Svou činností přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace a vydává vědecké publikace (monografie, edice, soupisy, studie, sborníky a časopisy). Poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy, pořádá pro studenty přednáškové kurzy a cvičení a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. MÚA pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Datum vzniku: 1. 1. 1953

Datum změny právní formy na veřejnou výzkumnou instituci: 1. 1. 2007

Evidence: Rejstřík veřejných výzkumných institucí vedený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zřizovací listina č. j. K-568/P/06

Zřizovatel: Česká republika - Akademie věd České republiky
IČO: 60165171
Sídlo: Národní 1009/3, 117 20 Praha 1

Orgány pracoviště:

Statutární orgán: ředitel doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.

Rada pracoviště v roce 2021

Předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Místopředseda: Dr. phil. Tomáš W. Pavlíček, Ph.D.

Interní členové: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.
PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.
PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Externí členové: PhDr. Eva Drašarová, CSc., Národní archiv ČR
doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D., Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D., Filozofická fakulta Ostravské univerzity
prof. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D., Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy

Tajemnice rady: PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D.

Dozorčí rada

Předsedkyně: PhDr. Taťána Petrasová, CSc.

Místopředseda: Mgr. Jan Boháček

Členové: doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.
prof. Dr. Miloš Řezník, Deutsches Historisches Institut, Varšava

Tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D.

Rozvahový den: **31. 12. 2021**

Datum sestavení přílohy: **16. 5. 2022**

Účetní období: **kalendářní rok**

1. Použité obecné účetní zásady a použité účetní metody, odchylky od těchto metod

Účetní závěrka je sestavena v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon“) a s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví (dále jen „vyhláška“). Při vedení účetnictví jsou používány účetní metody podle § 32 - § 42b vyhlášky. Účetní jednotka se ve vykazovaném období nijak neodchýlila od účetních metod podle § 7 odst. 5) zákona.

V účtovém rozvrhu si účetní jednotka stanoví uspořádání a obsah analytických účtů v rámci účtových skupin směrně účtové osnovy. Některé účty jsou stanoveny zřizovatelem. Účetní agendy za účetní období 2021 byly zpracovány v ekonomickém informačním systému EIS JASU CS Enterprise od společnosti MÚZO Praha s. r. o. a personální a mzdová agenda byla zpracována v programu OKbase od společnosti OKsystem a.s.

Centrální zálohování dat za účetní období 2019 a starší je zajištěno na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i. Zálohování dat roku 2020 je zajištěno na uložistích účetní jednotky. Účetní doklady v tištěné podobě jsou uloženy

v archivu dokumentace THS v souladu se zákonem o účetnictví v objektu sídla účetní jednotky.

1. 1. Způsob oceňování majetku a závazků

Veškerý majetek a závazky jsou oceňovány v souladu se zákonem a vyhláškou. Za dlouhodobý hmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 40 000,00 Kč a více. Za dlouhodobý nehmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 60 000,00 Kč a více. Od roku 2021 zvýšení limitu u DHM na 80 000 Kč.

1. 2. Způsob stanovení úprav hodnot majetku (odpisy, opravné položky)

Účetní jednotka stanovuje pro veškerý odepisovaný majetek odpisový plán, který v průběhu doby používání majetku aktualizuje. Odpisy jsou stanoveny jako rovnoměrné.

1. 3. Způsob uplatněný při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu

Účetní jednotka používá pro přepočet cizí měny na českou měnu denní kurz vyhlášený Českou národní bankou. U bankovních účtů a pokladny vedených v EUR provádí účetní jednotka ke dni účetní závěrky přepočet na českou měnu kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2021. Ke dni účetní závěrky jsou vyčísleny kurzové rozdíly i u neuhrazených pohledávek a závazků. Toto platí také pro účet Paypal. Zůstatky v cizí měně jsou ke dni účetní závěrky přepočteny kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2021.

2. Položky dlouhodobého majetku

Položka v tis. Kč	Pořizovací cena		Oprávký		Zůstatková cena		Přírůstek 2021 majetku	Úbytek 2021 úbytek
	1. 1. 2021	31. 12. 2021	1. 1. 2021	31. 12. 2021	1. 1. 2021	31. 12. 2021		
Software	1 947	1 947	515	674	1 432	1 273	0	0
Budovy, Stavby	109 885	110 288	19 439	20 587	90 446	89 701	403	0
SMV stroje, přístroje, zařízení	4 105	4 105	1 177	1 328	2 928	2 777	0	0
SMV výpočetní technika	12 664	13 957	8 141	8 843	4 523	5 114	1293	0
SMV dopravní prostředky	469	469	469	469	0	0	0	0
SMV inventář	18 737	19 217	4 944	5 351	13 793	13 866	480	0
Drobný dlouhodobý hmotný majetek (do 2002)	848	848	848	848	0	0	0	0
Pozemky	3 131	3 131	0	0	3 131	3 131	0	0
Umělecká díla	655	655	0	0	655	655	0	0
Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	0,00	542	0	0	0	542	542	0
Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	263	0	0	0	263	0	0	263
Celkem	152 704	155 159	35 533	38 100	117 171	117 059	2718	263

Účetní jednotka v účetním období 2021 netvořila opravné položky ani neevidovala opravné položky vytvořené v předchozích obdobích.

3. Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční účetní závěrky za účetní období 2021: **50 000,00 Kč**. Dále bylo uhrazeno 30 000 Kč za audit projektu Stálá konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví za roky

2019 a 2020. A záloha na audit projektu ERC za období 1.9.2019-28.2.2021 ve výši 47 605,64 Kč.

Jiné ověřovací služby, daňové poradenství ani jiné neauditorské služby nebyly v roce 2021 poskytnuty.

4. Účetní jednotka nemá k 31. 12. 2021 splatné dluhy pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, ani pojistného na veřejné zdravotní pojištění, ani neeviduje splatné daňové nedoplatky v rámci českého systému daní a pojištění. Závazky vzniklé zaúčtováním mezd za prosinec 2021 byly řádně uhrazeny v lednu 2022.
5. Výsledek hospodaření je celý dosažený v hlavní činnosti a je ve výši **270 694,85 Kč**.
6. Účetní jednotce za rok 2021 nevznikla povinnost k dani z příjmu.

7. Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a osobní náklady

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců: **90,40**

Mzdové náklady	45 176 775,00
DPČ, DPP	6 793 481,00
Náhrady DPN	185 257,00
Zákonné sociální pojištění	14 701 807,85
Zákonné sociální náklady	923 728,00
Ostatní sociální náklady	1 857 300,00
Celkem	69 638 348,85

8. Odměny členům Rady pracoviště: **111 600,00 Kč**
Odměny členům Dozorčí rady: **98 000,00 Kč**
9. Vedení účetní jednotky není známo, že by některý z členů řídicích, kontrolních nebo jiných orgánů účetní jednotky nebo jejich rodinný příslušník měl účast v osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela za vykazované období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy.
10. Při zjišťování základu daně z příjmů právnických osob vychází účetní jednotka z výsledku hospodaření, který upravuje v souladu se zněním zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Účetní jednotka uplatňuje v souladu § 20 odst. 7) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, položku snižující základ daně pro veřejně prospěšné poplatníky. Úspora na dani za rok 2020, tj. částka 190 tis. Kč (19 % z částky 1 000 000,00 Kč, o kterou byl snížen základ daně podle § 20 odst. 7)), byla použita v souladu s ustanoveními zákona o daních z příjmů.

11. Dotace přijaté v roce 2021

Dotace na provoz

AV dotace od zřizovatele na RVO	26 532 000,00
AV dotace na činnost	17 888 073,08
GAČR	16 967 768,30
TAČR	2 539 880,56
Ostatní tuzemské resorty	7 204 433,89
Evropská komise	11 097 485,19
Celkem	82 229 641,02

Dotace na pořízení dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku: prostředky přijaté od zřizovatele AV: **2 395 046,00 Kč**.

12. Výsledek hospodaření za rok 2020, zisk ve **výši 278 846,57 Kč**, byl převeden do rezervního fondu.

13. Významné položky z rozvahy a výkazu zisku a ztráty

Dohadné účty aktivní

DOHAD 2021 CEEOL, NLN, Dílka 6 000, 10 000, 18 000	34 000,00
Čerpání ERC 2020 doh.pol. přímé	5 637 491,13
Čerpání ERC 2020 doh.pol. nepřímé	1 014 746,59
Čerpání ERC 2020 doh.pol.	324 000,00
Čerpání dotace ERC ve výši nákladů 2019 přímé	1 394 822,76
Čerpání dotace ERC ve výši nákladů 2019 nepřímé	737 127,07
Čerpání EHRI-PP 2020 doh.pol. přímé	551 151,50
Čerpání EHRI-PP 2020 doh.pol. nepřímé	137 787,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. přímé	24 510,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. nepřímé	6 127,50
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci - přímé	363 947,00
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	90 986,75
Čerpání EHRI-PP 2021 DOHAD nároku na dotaci-přímé	720 368,66
Čerpání EHRI-PP 2021 DOHAD nárok na dotaci-nepřímé	180 092,00
Čerpání ERC 2021 DOHAD nároku na dotaci - přímé	8 208 805,96
Čerpání ERC 2021 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	1 590 884,82
Celkem	21 016 848,74

Fondy

Sociální fond	568 297,84
Rezervní fond	4 674 306,41
Fond účelově určených prostředků	2 259 737,51
Fond reprodukce majetku	825 716,75
Celkem	8 328 058,51

Ve fondu účelově určených prostředků jsou prostředky dotací, které nebyly v účetním období efektivně spotřebovány, a v souladu s podmínkami poskytovatele a platné legislativy mohou být spotřebovány v následujících obdobích (maximálně 5 % objemu prostředků přijatých v daném účetním období).

Novější projekty některých poskytovatelů odstraňují limit možnosti převodu prostředků do dalších let, není povoleno pouze 5 %, ale v podstatě je možná jakákoliv částka. Takové prostředky jsou účtované jako přijatá záloha na dotaci (viz Závazky ve vztahu k SR).

Náklady příštích období

Lic.antivir ESET Secure Office Plus,12m 2022,150ks	57 726,00
Lic.antivir ESET Secure Office Plus,11m 2023,150ks	52 915,50
Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele	49 240,00
Hroby Roubalík,Zubatý,2x beze jména	34 617,80

70x licence O365EduA3 1.1.-31.5.2022	30 233,31
Drobné nákupy pod 10 000 Kč časově rozlišené na roky 2022 až 2026	44 050,59
Celkem	268 783,20

Závazky ve vztahu k SR

Položka obsahuje jednak závazky z titulu povinnosti vrátit nespotřebované prostředky dotací nad rámec možnosti jejich převodu do fondu účelově určených prostředků, jednak přijaté zálohy na dotaci.

Přijátá záloha na dotaci EHRI-3 2020 <i>European Holocaust Research Infrastructure</i>	2 218 235,69
Přijátá záloha na dotaci ERC 2019 <i>Unlikely refuge?</i>	18 033 907,24
Přijátá záloha na dotaci EHRI-PP 2019 <i>European Holocaust Research Infrastructure Preparatory Phase</i>	3 580 821,79
Zál. dotace ERC proplacení 1. dílčí zprávy r. 2021	9 935 586,45
záloha na dotaci EHRI-PP - 2. platba r. 2021	495 078,47
Nespotřebované prostředky dotací použitelné v dalších letech	3 107 380,48
Vratky dotací	726 435,77
Celkem	25 677 863,46

Prostředky dotací z Evropské komise budou v souladu s platnou legislativou a s podmínkami poskytovatele účtovány po celou dobu trvání projektu jako přijatá záloha na dotaci. Přijátá záloha na dotaci se bude postupně zvyšovat o další prostředky, které budou od poskytovatele postupně přicházet. Ke každému datu účetní závěrky po dobu trvání projektu bude účtována dohadná položka aktivní proti výnosům z dotace ve výši nákladů vyčerpaných v daném účetním období.

Dohadné účty pasivní

DOHAD audit ERC 1.9.2019-28.2.2021	47 605,64
DOHAD plyn 2021	86 000,00
DOHAD elektřina 2021	50 200,00
DOHAD voda 2021	5 400,00
DOHAD údržba nemovitosti 2021	16 308,50
DOHAD úraz.poj.DE	4 325,64
Celkem	209 839,78

Účetní jednotka eviduje dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek, který v souladu s platnou legislativou nevykazuje v rozvaze, v celkové výši **11 544 117,21 Kč**.

14. Události, které nastaly po datu účetní závěrky

Téměř celý rok 2021 až do okamžiku sestavení účetní závěrky byl ovlivněn pandemií COVID-19. Vedení účetní jednotky pečlivě monitoruje situaci a hledá způsoby, jak minimalizovat dopad této pandemie na činnost účetní jednotky. Kromě zásadního omezení možnosti realizovat badatelské pobyty zatím účetní jednotka výraznějším dopadům nemusela čelit.

Vedení účetní jednotky zvážilo potencionální dopady COVID-19 na své aktivity a podnikání a dospělo k závěru, že nemají významný vliv na předpoklad neomezené doby trvání účetní

múa

jednotky. Vzhledem k tomu byla účetní závěrka k 31. 12. 2021 zpracována za předpokladu, že účetní jednotka bude nadále schopna pokračovat ve své činnosti.

Datum sestavení 16. 5. 2021

Sestavil: Jan Benda

Statutární orgán: doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.